ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΩΝ "ΑΘΗΝΩΝ,,

ΕΤΟΣ Β' ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1909 ΑΡΙΘ. 12

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ **Γ. Κ. ΠΩΠ**

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΦΥΛΛΟΥ 10 ΛΕΠΤΑ

ΤΙΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΜΩΝ

Διὰ τὰς «Ἀθήνας» καὶ τὸ Μηνιαῖον Παράρτημα

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ		ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	
Ἐτησία	*Δρ. 30*	*Ἐτησία*	*Φρ. χρ. 40*
Ἑξάμηνος	» *16*	*Ἑξάμηνος*	» » *20*

ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Ἡμέραι 31-Ὁ Ἥλιος εἰς τὸν Αἰγόκερων

Ν.	Ἡμ.	Ἡμ. ἑβδ.	Ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας 9, ἡ νὺξ 15.
14	1	Τρίτη	**Ναοῦμ τοῦ προφήτου**
15	2	Τετάρτη	Ἀββακοῦμ τοῦ προφήτου
16	3	Πέμπτη	Σοφονίου τοῦ προφήτου
17	4	Παρασκ.	Βαρβάρας μεγ. καὶ Ἰωάννου Δαμασ.
18	5	Σάββατ.	Σάββα τοῦ Ἡγιασμένου
19	6	Κυριακὴ	Νικολάου ἐπισκόπου
20	7	Δευτέρα	Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μοδιολάνων
21	8	Τρίτη	Παταπίου τοῦ ὁσίου
22	9	Τετάρτη	Ἡ σύλληψις τῆς ἁγίας Ἄννης
23	10	Πέμπτη	Μηνᾶ, Ἑρμογένους καὶ Εὐγραφίου μ.
24	11	Παρασκ.	Δανιὴλ τοῦ Στυλίτου
25	12	Σάββατ.	Σπυριδώνος τοῦ θαυματουργοῦ
26	13	Κυριακὴ	Εὐστρατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μαρτ.
27	14	Δευτέρα	Θύρσου, Καλλινίκου καὶ Φιλήμονος μ.
28	15	Τρίτη	Ἐλευθερίου ἱερομάρτυρος
29	16	Τετάρτη	Ἀγγαίου προφ.
30	17	Πέμπτη	Δανιὴλ τοῦ προφήτου
31	18	Παρασκ.	Σεβαστιανοῦ μαρτ.
1	19	Σάββατ.	Βονιφατίου μάρτυρος
2	20	Κυριακὴ	Πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος Θεῷ
3	21	Δευτέρα	Ἰουλιανῆς μάρτυρος
4	22	Τρίτη	Ἀνασταασίας μεγαλομάρτυρος
5	23	Τετάρτη	Τῶν ἁγίων Δέκα μαρτύρων
6	24	Πέμπτη	Παραμονὴ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως
7	25	Παρασκ.	Ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Χριστοῦ
8	26	Σάββατ.	Ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου
9	27	Κυριακὴ	Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος
10	28	Δευτέρα	Τῶν ἐν Νικομηδείᾳ Δισμυριώνμαρτ.
11	29	Τρίτη	Τῶν ἐν Βηθλεὲμ ἀναιρεθέντων χιλ. νήπ.
12	30	Τετάρτη	Ἀνυσίας ὁσιομάρτυρος
13	31	Πέμπτη	Μελάνης τῆς ὁσίας

ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

6	10)βρ ου	Σελήνης πρώτων ὥρᾳ λ. 3 52 π. μ.
12	»	Πανσέληνος ὥρᾳ 11 λ. 4 μ. μ.
20	»	Σελήνης τελευταίου τετάρτου ὥρᾳ 3 λ. 1 μ. μ.
28	»	Νέας Σελήνης ὥρᾳ 1 λ. 20 μ. μ.

ΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ

Α' Κυριακὴ	6	Δεκεμβρίου	Μάρκ. η' 34—θ' 1
Β' Κυριακὴ	13	»	Ματθ. ε' 14—19
Γ' Κυριακὴ	20	»	Λουκ. ι' 16—21
Δ' Κυριακὴ	27	»	Ἰωά. ιε' 17—ις' 2

ΜΕΓΑΛΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

4	10)βρίου	Βαρβάρας μεγαλομάρτυρος
5	»	Σάββα τοῦ Ἡγιασμένου
6	»	Νικολάου ἐπισκόπου
12	»	Σπυρίδωνος τοῦ θαυματ.
15	»	Ἐλευθερίου ἱερομάρτυρος
25	»	Ἡ κατὰ σάρκα Γέννησις τοῦ Κυρίου Ἡμῶν
26	»	Ἡ Σύναξις τῆς Θεοτόκου

ΧΡΗΣΤΟΥ Π. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΔΙΟΚΛΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ HENRYK SIENKIEWICKZ

Ὁ Μορφεὺς ἔχει ἤδη διαχύσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν ναρκωτικὴν αὐτοῦ μήκωνα. Ἡ σιγὴ εἶνε τοιαύτη, ὥστε δύναταί τις ν' ἀκούσῃ καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν ἀναπνοὴν τῆς κοιμωμένης πόλεως. Οἱ λόφοι, ἡ Ἀκρόπολις, οἱ ἐλαιῶνες, τὰ πάντα βυθίζονται ὡς ἐν ληθάργῳ εἰς τὴν ἀνταύγειαν τῆς Σελήνης.

Αἱ κρῆναι ἔπαυσαν νὰ ῥέωσι, καὶ πλησίον τῶν πυλῶν οἱ Σκύθαι φύλακες ἀπεκοιμήθησαν.

Ἡ πόλις καθεύδει, ἡ χώρα ἅπασα ληθαργεῖ.

Μόνος ὁ νέος Διοκλῆς μένει ἄγρυπνος. Ἀναπαύει τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν ποδῶν τῆς Παλλάδος, ἥτις ἀγέρωχος ὑψοῦται εἰς τοὺς κήπους τοῦ Ἀκαδήμου, περιβάλλει διὰ τῶν βραχιόνων τὰς κνήμας τῆς θεᾶς, καὶ ἀναφωνεῖ.

«Ἀθηνᾶ! Ἀθηνᾶ! Σὺ ἥτις κατέστης ὁρατὴ τοῖς θνητοῖς, ἄκουσόν με, ἐκπλήρωσον τὰς δεήσεις μου!

Καὶ ἀποσύρας τὸ μέτωπον ἀπὸ τοῦ μαρμαρίνου βάθρου, ἠτένισε τῆς Παρθένου τὸ πρόσωπον, ὅπερ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ἀσθενῶς ἐφώτιζε σεληνιακὴ ἀκτίς.

Ἀλλ' ἡ σιγὴ μόνον τῷ ἀπήντησεν. Καὶ ἡ ἐλαφρὰ ἀκόμη αὔρα, ἥτις ἐν ὥρᾳ νυκτὸς πνέει ἐκ τῆς θαλάσσης, ἔπαυσεν, ἐπὶ δὲ τῶν δένδρων, οὐδὲ φύλλον ἐσείετο.

Τότε ἡ καρδία τοῦ νέου κατελήφθη ὑπὸ ἀφάτου λύπης. Ἀπὸ τῶν βεβαρημένων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν, δάκρυα ἔρρευσαν ἐπὶ τῶν ἐρυθρῶν παρειῶν του.

Ἐκεῖνος δ' ὑπετονθόρυσεν:

— Σὺ, Σὺ εἶσαι ἐκείνη, ἣν λατρεύω καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ὑμνῶ, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην θεότητα. Ναὶ, Σὺ μόνη, ὦ Πότνια! ἀλλὰ σὺ εἶσαι καὶ ἡ ἐμπνεύσασά μοι τοὺς ἀπορρήτους ἐκείνους πόθους, οἵτινες μὲ καταβιβρώσκουσιν.

— Κατάσβεσον λοιπὸν τὴν φλόγα ταύτην, ἥ πραγματοποίησον τὰς εὐχάς μου, ὦ θεά! Ἀποκάλυψόν μοι τὴν ὑψίστην Ἀλήθειαν, τὸ ὄντως Ὄν, τὴν Ἀλήθειαν τῶν Ἀληθειῶν, τὴν ψυχὴν παντὸς πράγματος, ὅπως δυνηθῶ νὰ προσφέρω ἐπὶ τοῦ βωμοῦ της, ὡς θυσίαν, τὴν ζωὴν καὶ τὰ θέλγητρα αὐτῆς.

— Θ' ἀποταχθῶ χάριν αὐτῆς παντὸς ὑλικοῦ ἀγαθοῦ, θὰ δωρήσω αὐτῇ τὰ πλούτη, τὴν νεότητα, τὸ κάλλος, τὸν ἔρωτα, τὴν εὐτυχίαν, καὶ τὴν δόξαν ἀκόμη, ἣν οἱ θνητοὶ θεωροῦσιν ὡς τὸ ὕψιστον τῶν ἀγαθῶν, καὶ ὡς τὴν μεγίστην ἔνδειξιν τῆς τῶν θεῶν εὐνοίας.

Ἐστήριξε καὶ πάλιν τὸ μέτωπον ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, καθὼς δ' ὁ καπνὸς τοῦ λιβανωτοῦ ἀναθρώσκει ἀπὸ τῶν θυμιατηρίων, οὕτω καὶ ἡ προσευχὴ αὕτη, ἐχύθη ἐκ τῆς ψυχῆς του.

Ἅπασα αὐτοῦ ἡ ὕπαρξις δὲν συνίστατο πλέον ἢ εἰς μίαν παράκλησιν.

Ἀπώλεσε παντὸς ἐπιγείου τὴν αἴσθησιν, καὶ μεταρσιωθεὶς τελείως εἰς τοὺς ἀτέρμονας τοῦ ἰδεώδους ὁρίζοντας, δὲν εἶχεν εἰμὴ μιᾶς μόνον ἐπιθυμίας, μιᾶς μόνης σκέψεως συνείδησιν:

Ὅτι εἰς παράκλησιν τοσοῦτον ἔνθερμον, ὤφειλε νὰ δοθῇ μία ἀπάντησις.

* * *

Καὶ πράγματι ἡ ἀπάντησις ἠκούσθη.

Οἱ λεπτοὶ κλάδοι τῶν ἐλαιῶν ἐσείσθησαν. Αἱ κορυφαὶ τῶν κυπαρίσσων ἔκλινον. Ἐνόμιζέ τις ὅτι ἔπνευσεν ἑσπερινὴ αὔρα.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ὁ θροῦς καὶ ὁ τριγμὸς τῶν δένδρων τούτων, μετεβλήθη εἰς φωνὴν ἀνθρωπίνην, ἥτις ἀντήχησεν εἰς τὸ κενὸν, καθ' ὅλον τὸν κῆπον, ὡσεὶ μυριόστομοι φωναὶ συγχρόνως ἐκάλουν!

«Διοκλῆ! Διοκλῆ!»

Ἀφυπνισθεὶς τοῦ ληθάργου του ὁ νεανίας

ἐρρίγησε, καὶ νομίσας ὅτι φίλος τις τὸν ἀνεζήτει περιέφερε τὸ βλέμμα πέριξ αὐτοῦ, καί

— Τὶς μὲ καλεῖ ;—ἠρώτησεν.

Λίφνης μαρμαρίνη χεὶρ, ἥψατο τοῦ ὤμου του.

— Μὲ ἐκάλεσας ;...—εἶπεν ἡ Θεά. Ἡ δέησίς σου εἰσηκούσθη, καὶ ἰδού με πλησίον σου.

Ρῖγος διέδραμεν ὁλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ Διοκλέους ὅστις γονυπετήσας ἐφώνησεν ἔντρομος καὶ ἔξαλλος :

— Σὺ πλησίον μου ! Σὺ, ἡ Μυστηριώδης, ἡ Ἀνέκφραστος, ἡ φοβερά !

— Ἐκείνη ἐν τούτοις τὸν διέταξε νὰ ἐγερθῇ καὶ ἐξηκολούθησεν.

— Ἐπιθυμεῖς νὰ γνωρίσῃς τὴν ὑψίστην ἀλήθειαν, ἥτις εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου καὶ ἡ οὐσία τοῦ Παντός.

— Μάθε ὅμως, ὅτι μέχρι σήμερον, οὐδεὶς τῶν ἀπογόνων τοῦ Δευκαλίωνος, εἶδεν αὐτὴν, ἀπηλλαγμένην τῶν πέπλων οἵτινες τὴν ἀποκρύπτουσι καὶ θὰ τὴν ἀποκρύπτωσιν ἐσαεὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ὀφθαλμῶν. Ἴσως θὰ σοὶ στοιχίσῃ πολὺ, ἡ παράτολμος αὕτη θυσία σου. Ἀλλὰ μοὶ ὤμοσας ἐπὶ τῆς ζωῆς σου.

— Εἶμαι πρόθυμος νὰ σὲ βοηθήσω, ἄν, ὡς λέγεις, χάριν τῆς Ἀληθείας ταύτης, ἀπαρνῆσαι τὰ πλούτη, τὰς τιμὰς, τὸν ἔρωτα, καὶ αὐτὴν τὴν δόξαν, ἥτις, ὡς ὡμολόγησας, εἶνε τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν.

— Ἀπαρνοῦμαι τὸ πᾶν, καὶ τὸ φῶς τοῦ Ἡλίου εἰσέτι, ἀνέκραξεν ὁ Διοκλῆς, ἐν ἐξάλλῳ ἐνθουσιασμῷ.

Αἱ ἐλαῖαι καὶ αἱ κυπάρισσοι ἔμενον κεκλιμέναι πρὸ τῆς παντοδυνάμου Παλλάδος.

Ἡ θεὰ ἐφαίνετο σκεπτομένη τοὺς λόγους τοῦ νέου, καὶ διστάζουσα..... Τέλος ὡμίλησεν :

— Ἀλλ' οὔτε σὺ θὰ δυνηθῇς νὰ ἐντρυφήσῃς ἀμέσως εἰς τὴν θέαν αὐτῆς. Καθ' ἕκαστον ἔτος, θὰ σὲ φέρω πλησίον της μίαν νύκτα ὡς αὐτὴν, σὺ δὲ, θὰ τῇ ἀφαιρῇς ἕνα πέπλον, ὃν θὰ ῥίπτῃς ὄπισθέν σου.

—Χάρις εἰς τὴν ἀθάνατον δύναμίν μου, δὲν θὰ ἀποθάνῃς πρὸ τοῦ ἀποσπάσῃς τὸν τελευταῖον πέπλον αὐτῆς.

—Δέχεσαι τοὺς ὅρους τούτους, Διοκλῆ ;

—Γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὦ Θεὰ τῆς φρονήσεως,—ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας.

. . . . . .

Παρευθὺς, ἐλαφρὰ καὶ ἀκτινοβόλος ἡ Θεὰ, ἀπετίναξε τὸ μαρμάρινον αὐτῆς περίβλημα, ἥρπασε τὸν Διοκλέα εἰς τοὺς βραχίονάς της, καὶ εἶτα διὰ ταχείας πτήσεως, διέσχισε τὸν αἰθέρα, ὡς ἀστὴρ διάττων, ὅστις κατὰ τὰς θερινὰς νύκτας, χαράσσει τὸν οὐράνιον θόλον ὑπεράνω τοῦ κοιμωμένου Ἀρχιπελάγους.

*
* *

Ἡ πτῆσις αὐτῶν ἦτο ταχεῖα ὡς ἡ σκέψις.

Τέλος ἔστησαν εἰς γῆν ἄγνωστον, ἐπὶ ὄρους ἀπτομένου τοῦ οὐρανοῦ, ὑψηλοτέρου τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Ὄσσης, τοῦ Πηλίου καὶ τῆς Ἴδης.

Ἐπὶ τῆς ἀποτόμου κορυφῆς του διέκρινεν ὁ Διοκλῆς μορφὴν γυναικείαν, ἀλλὰ περιβεβλημένην τοσούτους πυκνοὺς πέπλους, ὥστε αἱ γραμμαὶ τοῦ σώματός της ἦσαν ἐντελῶς ἀόρατοι.

Ἀνέδιδε μίαν ἀσθενῆ λάμψιν περίεργον, μυστηριώδη, καὶ ὅλως διάφορον τῶν ἐπιγείων ἀναλαμπῶν.

—Ἰδοὺ ἡ Ἀλήθεια,—εἶπεν ἡ Ἀθηνᾶ.— Βλέπεις ὅτι αἱ ἀκτῖνες αὐτῆς, καίτοι ἐσκοτισμέναι ὑπὸ τῶν πέπλων της, κατορθοῦσιν ἐν τούτοις νὰ τοὺς διαπερῶσιν.

—Ἡ ἀσθενὴς λάμψις των, συλλεγομένη ἐπὶ τῆς γῆς, ὑπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν σοφῶν, δὲν ἀφίνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ πλανῶνται τυφλοὶ, εἰς τὰ σκότη τοῦ αἰωνίου ζόφου, ὡς οἱ κάτοικοι τῶν Κιμμερίων χωρῶν.

—Ὦ οὐράνιε ὁδηγέ ! ὑπέλαβεν ὁ Διοκλῆς· ὅταν ἀποσπάσω τὸν πρῶτον πέπλον, ἡ Ἀλήθεια δὲν θὰ μοὶ φανῇ λαμπροτέρα ;

—Ἀπόσπασον αὐτὸν—εἶπεν ἡ Θεά.

Ἔλαβε τὸ ἄκρον τοῦ ὑφάσματος, καὶ τὸ ἀπέσυρε βιαίως.

Ἡ λάμψις τότε τῷ ἐφάνη ζωηροτέρα.

Ἔξαλλος ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ ὁ Διοκλῆς, δὲν παρετήρησεν, ὅτι ὁ πέπλος μόλις πεσὼν κατὰ γῆς, μετεβλήθη εἰς λευκὸν κύκνον, ὅστις ἀμέσως ἐξηφανίσθη εἰς τὸ χρυσίζον λυκαυγές.

Ὁ νέος ἔστη χρόνον τινὰ πρὸ τῆς Ἀληθείας, γοητευμένος ἔτι καὶ θαυμάζων. Μεταρσιωθεὶς εἰς θείους συλλογισμοὺς, ἠρύετο ἐξ ἀγνώστου ὑπάρξεως, ἄγνωστον δύναμιν, καὶ ἀπήλαυεν ἀορίστου τινὸς ἐσωτερικῆς γαλήνης.

Ὁ Διοκλῆς ἦτο πλούσιος. Ὁσάκις ἐξήρχετο εἰς περίπατον, εἴτε εἰς τοὺς κήπους τοῦ Ἀκαδήμου, ἢ ἀνὰ τοὺς ἐλαιῶνας, ἢ διὰ τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ὁδοῦ, οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐξέφραζον τὴν ἀπορίαν των, καὶ τῷ ἔκαμνον τὰς ἀκολούθους παρατηρήσεις.

— Ὁ πατήρ σου, ὦ Διοκλῆ, συνέλεξε πλούτη ἀμύθητα, τὰ ὁποῖα δικαιοῦσαι νὰ διαθέσῃς κατὰ βούλησιν. Διατὶ λοιπὸν δὲν διοργανοῖς λαμπράν τινα ἑορτὴν, ἐφάμιλλον τῆς ὑπὸ τοῦ γεραροῦ Ἀλκιβιάδου γενομένης πρὸς τιμὴν τῶν νέων ;

—Διατὶ περιφρονεῖς τὰ γεύματα τὸν χορὸν καὶ τὰς συναυλίας ; μήπως κατετάχθης μεταξὺ τῶν κυνικῶν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδόλως φροντίζεις νὰ διακοσμῇς τὴν οἰκίαν σου, ὡς ὀφείλει νὰ πράττῃ τοῦτο ἔγκριτος ἀστὸς ὡς σύ ; Μὴ λησμόνει ὅτι τὰ πλούτη εἶναι θεῖον δῶρον, ὅπερ δὲν δύναταί τις νὰ ἀπωθήσῃ.

Ἀλλ' ὁ Διοκλῆς τοῖς ἀπεκρίνετο διὰ τῆς ἀκολούθου ἐρωτήσεως :

—Εἴπατέ μοι, δύναταί τις νὰ ἀποκτήσῃ τὴν Ἀλήθειαν, ἔστω καὶ διὰ πάντων τῶν θησαυρῶν τοῦ Μεγάλου Βασιλέως ;

Οὐδεὶς ἔδιδε σημασίαν εἰς τοὺς λόγους του, τινὲς ὅμως ὡμολόγουν ὅτι ἡμέραν τινὰ, θὰ ὑπερέβαινε καὶ αὐτόν ἔτι τὸν θεῖον Πλάτωνα κατὰ τὴν σοφίαν.

Ὅσον δι' ἑαυτὸν ἐξηκολούθει ζῶν ἐν πενίᾳ, μέχρις ὅτου, κατὰ φωτεινήν τινα νύκτα, δεύτερος πέπλος διέφυγε τῶν χειρῶν του, ὅστις ὑπὸ μορφὴν κύκνου. ἀπέπτη καὶ οὗτος εἰς τὰ ἀχανῆ σκότη, ἐν ᾧ ἡ Ἀλήθεια ἐφάνη λαμπροτέρα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

*
* *

Ὁ Διοκλῆς ἦτο νέος εὐειδέστατος. Οἱ ἀνώτατοι τῶν Ἀθηνῶν ἄρχοντες, οἱ φιλόσοφοι, οἱ ῥήτορες, οἱ ποιηταὶ, πάντες ἐπεδίωκον τὴν φιλίαν του, ἐλπίζοντες ὅτι ἐν τῷ κάλλει αὐτοῦ, θὰ ἠδύναντο νὰ ἀνεύρωσι τὴν ἐνσάρκωσιν τῶν ὑπεργείων ἰδεῶν.

Πλὴν οὗτος ἀπέκρουσε τὰ δῶρα, τὰς συναναστροφὰς καὶ τὴν φιλίαν των.

Αἱ κόραι αἵτινες συνηθροίζοντο ἐν τῇ Στοᾷ καὶ τῷ Κεραμεικῷ, τὸν ἀνεζήτουν πάντοτε εἰς τοὺς χορούς των. Αἱ πολυθρύλητοι ἑταῖραι, ὅμοιαι πρὸς νύμφας, ἤρχοντο καὶ τῷ ἐψιθύριζον λόγους κολακευτικούς, γλυκυτέρους καὶ αὐτοῦ τοῦ ἤχου τοῦ Ἀρκαδικοῦ αὐλοῦ.

Τὰ πάντα ἦσαν μάταια.....

Τρίτος κύκνος εἶχεν ἤδη ὀλισθήσει ἀπὸ τῶν χειρῶν του, κατὰ τρίτην τινὰ σεληνοφώτιστον νύκτα.

*
* *

Ὡς ἐν νυκτὶ δριμέος χειμῶνος, τὰ νέφη διωκόμενα ὑπὸ λυσσώδους βορρᾶ, ὅμοια πρὸς ἀγέλην ἀγρίων θηρίων, χύνονται ἀπὸ τῶν Ἀθηναϊκῶν πρὸς τὰ Θρακικὰ ὄρη, οὕτω τὰ ἔτη παρήρχοντο διὰ τὸν Διοκλέα.

Ὁ ἔφηβος ἠνδρώθη. Σπανιώτατα ἀνεμιγνύετο εἰς τὰς ἕδρας τῶν φιλοσόφων, καὶ ἔτι σπανιώτερον ἐλάμβανε τὸν λόγον ὑπὲρ πολιτικῆς τινος φατρίας. Καὶ ὅμως ἐν τῷ ἄστει ἐθαυμάζετο διὰ τὴν φρόνησιν αὐτοῦ καὶ εὐγλωττίαν.

Πολλάκις οἱ συμπολῖταί του, τῷ προσέφερον τὰ ὕψιστα ἀξιώματα. Οἱ φίλοι καὶ οἱ ἁπλῶς γνώριμοί του, ἐξελιπάρουν αὐτὸν, πεποιθότες εἰς τὴν περὶ τὸ διοικεῖν ἐμπειρίαν του, ν' ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν τῆς πατρίδος αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁδηγήσῃ πρὸς ὕδατα ἥρεμα, μακρὰν τῶν ταραχῶν καὶ τῆς θυελλώδους πολιτικῆς.

Οὗτος ὅμως, διέβλεπε τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καθημερινῶς διαφθειρομένην ἐν Ἀθήναις, τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτα ἐκπνεύσαντα μεταξὺ τῶν κομματικῶν παθῶν καὶ ἐρίδων, καὶ τὰς εἰλικρινεῖς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν παραινέσεις, πιπτούσας ὡς σπόρος σίτου ἐπὶ ξηροῦ καὶ ἀγόνου ἐδάφους.

Ἐκραγέντος πολέμου τινὸς, ὁ Διοκλῆς μετέβη ὡς καὶ οἱ σύντροφοί του, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὴν πάτριον γῆν καὶ ἐπέστρεψε πλήρης τραυμάτων, ἀπεποιήθη ὅμως νὰ δεχθῇ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ τὰς δάφνας, ὧν ἔτυχον οἱ σὺν αὐτῷ ἀγωνισάμενοι.....

Περιεφρόνησε τέλος καὶ τὴν μεγίστην δόξαν, τοῦ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τοὺς Ἀγῶνας.

*
* *

Περιελθὼν εἰς βαθὺ γῆρας, ἔκτισε πενιχρὰν καλύβην παρὰ τὰ λατομεῖα τῆς Πεντέλης, ἐκεῖ δ' ἀπεσύρθη μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, παρ' ὧν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐλησμονήθη, καὶ ἔζησεν ἀπομεμονωμένος ἐν μέσῳ ἀφώνου μελαγχολίας.

. . . . . .

Πολλαὶ Ὀλυμπιάδες διέρρευσαν ἔκτοτε. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Διοκλέους εἶχε λευκανθῇ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ εἶχον ἀπωλέσει τὴν παλαιὰν λαμπρότητα αὐτῶν.

Τὸ γῆρας εἶχεν ἐξαντλήσει πάσας αὐτοῦ τὰς αἰσθήσεις.....

Μία ἐλπὶς ἐν τούτοις τὸν ἀνεζωογόνει.

Ὅτι πρὸ τοῦ ἐγκαταλείψῃ, τὰς ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτιζομένας ἐκτάσεις, θὰ ἠτένιζε τὴν ὑψίστην Ἀλήθειαν, τὴν ἀφετηρίαν πασῶν τῶν ἐπιγείων Ἀληθειῶν.

*
* *

Ἔφθασε τέλος ἡ μυστηριώδης νὺξ, καθ' ἣν ἡ θεὰ τὸν ἀπήγαγε πάλιν εἰς τὸ ὑπερύψηλον ὄρος, καὶ ἐναποθέσασα αὐτὸν ἀκριβῶς ἀπέναντι τῆς Ἀληθείας, τῷ εἶπεν :

—Παρατήρησον, ὁποία γοητεία, ὁποία μεγαλοπρέπεια ! ἐν τούτοις πρὸ τοῦ ἐκτείνῃς δι' ἐσχάτην φορὰν πρὸς αὐτὴν τὰς χεῖρας, ἄκουσόν μου.

—Οἱ πέπλοι οὗτοι, οἵτινες καθ' ἕκαστον ἔτος ὑλισθαίνοντες διὰ τῶν χειρῶν σου, ἀφίπταντο ὑπὸ μορφὴν κύκνων, ἦσαν προϊόντα τῆς ἀτέρμονος φαντασίας σου.

—Μήπως φοβεῖσαι τὸν τελευταῖον ; ἢ μήπως ὁ τρόμος ἐνέκρωσε τὴν καρδίαν σου ; ὑποχώρησον, εἶσαι ἀκόμη ἐν καιρῷ. Θὰ σὲ ἐπαναφέρω ἀπὸ τὰ ὕψη ταῦτα, εἰς τὴν γενέτειραν γῆν, ἔνθα θὰ παραδώσῃς τὴν τελευταίαν πνοὴν, ὡς οἱ λοιποὶ τῶν θνητῶν.

—Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐξηγνίσθη ἡ ψυχή μου, ἀνέκραξεν ὁ Διοκλῆς.

Καὶ προχωρήσας μὲ πάλλουσαν καρδίαν, ἐπλησίασε τὸ ἀκτινοβόλον σημεῖον, οὗτινος ἡ λάμψις ἦτο ὑπέρ ποτε ἰσχυρά. Διὰ τῶν τρεμουσῶν αὐτοῦ χειρῶν, ἔλαβε τὸν τελευταῖον πέπλον, τὸν ἀπέσπασε καὶ τὸν ἔρριψεν ὄπισθέν του.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, φοβερὰ ἔκπληξις!.... Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ γέροντος ἐπλήγησαν, ὡς ὑπὸ κεραυνοῦ. Στυγνὸν σκότος τὸν περιέβαλεν..... Καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ ζοφερωτέρα νὺξ τοῦ Ἅδου, θὰ τῷ ἐφαίνετο ἀπέναντι τοῦ σκότους τούτου, ὡς φωτεινὴ ἡμέρα.

Ἔμπλεως τρόμου ἀρρήτου, καὶ πόνου δεινοῦ, ἡ φωνὴ τοῦ Διοκλέους ἀντήχησεν :

—Ἀθηνᾶ ! Ἀθηνᾶ ! οὐδὲν ὑπάρχει ὑπὸ τὸν πέπλον... οὐδὲν βλέπω πλέον !

Ἡ δὲ θεὰ πρὸ τῆς ἀπελπιστικῆς ταύτης κραυγῆς, ἀπήντησεν αὐστηρῶς.

—Ἡ λάμψις τῆς Ἀληθείας, ἀπετύφλωσε τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἡ τελευταία ὀνειροπόλησις, τοῦ νὰ νομίζῃς ὅτι θνητὸς δύναται νὰ ἴδῃ γυμνὴν τὴν Ἀλήθειαν ἀπέπτη ἀνεπιστρεπτεί.

. . . . . .

Σιγὴ διεχύθη.

. . . . . .

—Ὅσοι ἐμπιστεύονται εἰς σὲ, τοὺς ἐξαπατᾷς πάντοτε, ὅπως ἐξηπάτησας καὶ ἐμὲ, ὑπετονθόρυσεν ὁ Διοκλῆς, σκληρὰ καὶ ἀπατεὼν θεά. Ἀλλ' ἀφοῦ οὐδέποτε πλέον θὰ ἴδω τὴν Ἀλήθειαν, ἀπολύτρωσόν με τοὐλάχιστον διὰ τοῦ θανάτου.....

Ὑπεράνθρωπος θλῖψις διεγιγνώσκετο εἰς τὰς λέξεις ταύτας τοῦ γέροντος.

Ἡ Ἀθηνᾶ συνεκινήθη, καὶ θέσασα τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς πολιᾶς αὐτοῦ κεφαλῆς, εἶπε μὲ φωνὴν γλυκεῖαν.

—Σοὶ πέμπω λοιπὸν, Διοκλῆ, τὸν θάνατον, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐσχάτην τινὰ ἐλπίδα. Ὅταν ὁ θάνατος σοὶ φέρῃ τὴν γαλήνην, θὰ δυνηθῇς νὰ ἴδῃς τὴν λάμψιν, ἥτις σὲ ἀπετύφλωσεν, ὅταν ἔζης !

. . . . . .

Ἡ θλιβερὰ νὺξ ὠχρία. Σκυθρωπὸν καὶ ψυχρὸν διεφαίνετο τὸ φαιόχρουν λυκαυγές. Ζοφερὰ νέφη περιέτρεχον τὸ στερέωμα, ἐν ᾧ πυκναὶ χιονοστιβάδες, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτουσαι, ἐκάλυπτον τὴν σωρὸν τοῦ Διοκλέους.

ΧΡΗΣΤΟΣ Π. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΤΟ ΑΡΚΟΥΔΟΤΟΜΑΡΟΝ

Ὁ μάγος Ἐλίφας Ὄρβιτσὸς εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην χρημάτων. Ὁμολογουμένως τοῦτο εἶνε ἓν ἀπὸ τὰ μεγάλα μυστήρια. Πῶς ; Εἷς μάγος. εἷς νεκρομάντις, καθηγητὴς τοῦ ὑπνωτισμοῦ τοῦ μαγνητισμοῦ, τῆς μαντείας, τῆς προφητείας, αὐτὸς ὁ ἱεροφάντης τοῦ Βαὰλ, τοῦ Μολὸχ, τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Σατὰν, αὐτὸς ὁ ὑπεράνθρωπος, ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ, εὑρίσκεται σήμερον, παρὰ τὴν ἐπιστήμην του, παρὰ τὴν μαντικήν του τέχνην, παρὰ τὴν μαγικήν του δύναμιν, εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ ἐξεύρῃ ἓν ποταπὸν, ἓν μηδαμινὸν τάλληρον ;

Ὁ Ἐλίφας μόλις ταῦτα ἠγωνίζετο νὰ μαντεύσῃ κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἐξοικονόμει τὰ ὀλίγα χρήματα ποῦ ἐχρειάζετο.

Ἀπό τινος ἀτυχῶς χρόνου κάποιος κακὸς ἄνεμος εἶχε πνεύσει πρὸς τὸν οἶκόν του. Οἱ μαθηταί του, οἱ ὀπαδοί του ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐγίνοντο σπανιώτεροι. Ἠσθάνετο ὅτι ἐγήρασεν, ὅτι ἡ βασιλεία του εἶχε παρέλθει. Εἶχε τόσα καὶ τόσα ὑποσχεθῇ χωρὶς καὶ νὰ κρατήσῃ τὰς ὑποσχέσεις του, ὥστε εἰς τὸ τέλος ἐκουράσθη πᾶσα πρὸς αὐτὸν πεποίθησις καὶ ἐμπιστοσύνη. Δὲν ἀπέμεινεν πλέον πιστὸς εἰς αὐτὸν παρὰ μόνον ὀλίγοι κατὰ φαντασίαν ἀσθενεῖς οἵτινες ἐφαντάζοντο προφανῶς ὅτι εἰς τοὺς λόγους του ἀνεύρισκον τὴν ἀπαιτουμένην γαλήνην εἰς τὰς ψυχικὰς ὀδύνας τὰς ὁποίας κατὰ βάθος δὲν εἶχον, καὶ ἀκόμη ὀλίγας τινὰς ξετρελλαμένας μὲ τὰ πέρα τοῦ τάφου, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γυναῖκας αἵτινες ἀπῄτουν παρ' αὐτοῦ μαύρας ἢ ἐρυθρᾶς συνεδριάσεις καὶ λειτουργίας, καββαλιστικὰς ἑσπερίδας, καὶ φανταστικὰ Σάββατα...

Ἐν τούτοις, μεταξὺ τῶν γυναικῶν τῶν καταβιβρωσκομένων ἀπὸ τὴν περιέργειαν τῶν μυστηρίων, μία κυρία διεκρίνετο διὰ τὴν καταγωγήν της, καὶ τὰ πλούτη της, ἰδίως ὅμως διὰ τὴν τυφλὴν πίστιν καὶ τὴν μέχρις ἠλιθιότητος ἐμπιστοσύνην της πρὸς τὸν μάγον. Ἐπίστευεν εἰς ὅ.τι καὶ ἂν τῆς ἔλεγεν ὁ Ἐλίφας καὶ μὲ παιδικὴν ἁπλότητα τὸν παρεκάλει νὰ κάμῃ ὀλίγα θαυματάκια. Ἡ μεγάλη αὐτὴ κυρία ἦτο Ρωσσὶς καὶ ἐκαλεῖτο πριγκήπισσα Ἑλένη Βιρβιροτίνσκα. Ἀ ! αὐτή ! ἂν ἤθελε ! Μὲ τὸ δέκατον τῶν ὅσα ἐδαπάνα καθημερινῶς, θὰ καθίστα εὐτυχῆ τὸν ἀτυχῆ τακτικὸν μάγον της. Ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν διακριτικότητά της τὴν καθαρῶς αἰσθηματολογικὴν, ἥτις βεβαίως τὴν ἐτίμα, οὐδέποτε προέτεινε μίαν πεντάραν εἰς τὸν ἱεροφάντην της, ἓν μονόλεπτον εἰς τὸν Θεόν της !...

*
* *

Ὁ Ἐλίφας ἐσυλλογίζετο πάντοτε.

Ἡ πριγκήπισσα Ἑλένη μεταξὺ τῶν διαφόρων μικρολογημάτων ἐζήτει καὶ «ἐλιξίριον διὰ ν' ἀνασταίνῃ τοὺς νεκρούς»... Μπᾶ ! μόνον αὐτὸ δᾶ !... Ἀλλὰ πρὶν φροντίσωμεν διὰ τοὺς νεκροὺς οἱ ὁποῖοι εἶνε πολὺ καλὰ μὲ τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, ἔπρεπε νὰ φροντίσωμεν πρῶτα--πρῶτα διὰ νὰ θρέψωμεν καὶ ὀλίγον τοὺς ζωντανοὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐφαίνετο ὅτι ἦσαν πολὺ καλὰ μὲ τοὺς ἑαυτῶν προμηθευτάς...

Ποῦ νὰ τὰ σκεφθῇ αὐτὰ ἡ πριγκήπισσα ! Καὶ μόλα ταῦτα ἡ γυνὴ αὐτὴ ἦτο «ἀνοικτοχέρα», πραγματικῶς γενναιόδωρος.

Ἀκόμη τὴν προτεραίαν εἶχεν ἀποστείλει εἰς τὸν μάγον της ἓν θαυμάσιον ἀρκουδοτόμαρον, ἀλλ' ἀρκουδοτόμαρον ὑπερόχου μαλθακότητος εἰς λεπτοτάτας καὶ μεταξώδεις τρίχας.

«Μάγε, τῷ ἔγραφεν ἀποστέλλουσα τὸ δῶρον. Παγώνει κανεὶς εἰς τὸ ἄντρον σου. Ἄναψε φωτιὰν εἰ δ' ἄλλως δὲν θὰ ἐπανέλθω πλέον. Ὁπωσδήποτε σοὶ στέλλω αὐτὸ τὸ ἀρκουδοτόμαρον. Θὰ τὸ βάλῃς ἐμπρὸς εἰς τὴν πολυθρόναν ὅπου συνηθίζω νὰ κάθωμαι. Ἔτσι τοὐλάχιστον θὰ ἔχω ζεστὰ τὰ πόδια. Ἀργότερα, ὅταν φύγω ἀπὸ τὸ Παρίσι, τὸ κρατεῖς εἰς ἐνθύμησιν».

—Τὶ καρδιά ! ἐψιθύριζεν ὁ Ἐλίφας ἀναγινώσκων ἐκ νέου τὸ γράμμα.

Καὶ ἐξηκολούθει στενάζων.

—Εἶνε θαυμάσιον! Εἶνε ὑπέροχον αὐτὸ τὸ ἀρτουδοτόμαρον! Λέγουν ὅτι εἰς τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ πωλοῦνται τέλεια ἀρκουδοτόμαρα ἕως ἓξ χιλιάδας φράγκα!

Ἐστέναξε καὶ πάλιν.

—Ναί! μὰ ἐὰν τὸ ἐπωλοῦσα πῶς θὰ ἐδικαιολογούμην εἰς τὴν πριγκήπισσαν! Καὶ μάλιστα αὔριον θὰ μοῦ ἔλθῃ! Πῶς διάβολο νὰ τῆς δικαιολογήσω τὴν ἐξαφάνισιν;

Καὶ ἐνῷ ἐμονολόγει παρετήρει τὸ βασιλικὸν αὐτὸ δῶρον τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὅτι δύο φορὰς ἦτο δυνανάλογον πρὸς τὸ πενιχρόν του ἄντρον. Καὶ ἐκύτταζεν αὐτὸ τὸ παχὺ καὶ λευκὸν τέρας καὶ τὴν ἀγρίαν κεφαλὴν μὲ τὰ ἀγρίως ἐπιδεικνυόμενα δόντια, τὰ ὁποῖα καθίστων ἔτι ἀγριώτερα ἡ ἔμμονος καὶ πένθιμος ἠλιθιότης τῶν ὑαλίνων ὀφθαλμῶν. Καὶ ὅμως αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶχε περιπλανηθῇ εἰς τοὺς κυανοῦς παγῶνας ὀρυόμενον πρὸς τὴν Σελήνην ἐνῷ ἡ πεῖνα κατέτρυχε τὰ σπλάγχνα του. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶχε καιροφυλακτίσῃ τὴν ἐμφάνισιν τῆς φώκης ἀπὸ τὴν ὀπήν της τὴν κοιμωμένην μέσα εἰς τὸν πάγον. Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶχε πορφυρωθῇ ἀπὸ τὰς πρισματικὰς ἀντανακλάνεις τοῦ Βορείου σέλαος... Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀκόμη εἶχε τριγυρίσει ἐπὶ ἔτη ἐπὶ τοῦ πόλου ἴσως αὐτοῦ χωρὶς νὰ τὸ ἀντιλαβάνεται... Αὐτὸ ἐπὶ τέλους τὸ πρᾶγμα εἶχε ζήσει!

Καὶ τώρα ἀκίνητον τὸ χνουδωτὸν τομάρι του ἐχρησίμευε διὰ νὰ δέχεται τὸν λεπτοφυᾶ πόδα καμμιᾶς ἑταίρας διασήμου ἐπὶ κάλλει, διὰ νὰ τὸν διατηρήσῃ θερμὸν εἰς τὰς τρίχας ἐκείνας αἵτινες καὶ τὰ δριμύτατα τοῦ πάγου ψύχη εἶχον ἀψηφήσει.

—Ἀλλοίμονον! ἐστέναξεν ὁ Ἐλίφας. Ἐγὼ θὰ τὸ ἐπωλοῦσα χίλια πεντακόσια τοὐλάχιστον—τοὐλάχιστον χίλια πεντακόσια φράγκα.

Αἰφνιδίως ἀνετριχίασεν ὁ μάγος, ὠχρίασε, καὶ ὕψωσε τοὺς βραχίονας. Οἱ ὀφθαλμοί του ἐμεγαλύνθησαν καὶ ἐξήστραψαν. Καὶ ἐπὶ τέλους ἀσθμαίνων μὲ φωνὴν ἐμπνευσμένην ἀνέκραξε:

—Εὕρηκα! Εὕρηκα!

*
* *

Μετ' ὀλίγον κάποιος Ἰσραηλίτης εἰδήμων περὶ τὰ γουναρικά, κληθεὶς ὑπὸ τοῦ μάγου ἔμεινεν ἔκθαμβος πρὸ τοῦ κάλλους τῆς ἄρκτου, καὶ προσέφερεν ὀκτακόσια φράγκα.

Ὁ μάγος τὰ ἐδέχθη! Ἀδιάφορον μὲ ὀκτακόσια φράγκα αὐτὸς θὰ ἐπερνοῦσεν ὅλον του τὸν χειμῶνα.

Καὶ ὁ Ἐλίφας ἀφοῦ ἔφαγε καλὰ καὶ ἔπιε καλά, καρδαμωμένος καὶ στυλωμένος ἀπὸ τὸ εὔγευστον κρασὶ ἔγραψε πρὸς τὴν πριγκήπισσαν.

«Προσφιλὴς μαθήτριά μου, γνώριζε ὅτι τὸ θαῦμα τὸ ὁποῖον μοῦ ἐζήτεις ἀπὸ μηνὸς συνετελέσθη. Ἀνεκάλυψα τὸ ἐλιξίριον τὸ ὁποῖον ἀναστάινει τοὺς νεκρούς». Ναί! Τὸ εὗρῆκα! καὶ ἔχω ἀπόδειξιν ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως, καίτοι πολὺ παράδοξον. Μὴ ἐπιχαίρεις ὅμως ἀκόμη, διότι ἡ τυχαία μου ἀνακάλυψις καταστρέφει τ' ἀποτελέσματα τόσων κόπων καὶ μόχθων ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον. Ἰδοὺ τὰ γεγονότα γυμνά, ὅπως συνέβησαν. Χθὲς τὴν νύκτα μετὰ μακρὰν σειρὰν πειραματισμῶν, ἠθέλησα ν' ἀποσύρω ἀπὸ τὰς κερατοειδεῖς χοάνας μου κάποιον ὑγρὸν χρυσοῦ χρώματος εἰς τὸ ὁποῖον ἐστήριζα τὰς μεγίστας τῶν ἐλπίδων μου, ὅτι περιέχει τὸ μυστικὸν τῆς ζωῆς. Δι' ἀργυροῦ φιαλιδίου μετήγγιζα τὸ ὑγρὸν εἰς ἄλλην χοάνην καὶ μὲ προσοχὴν. ὅμως μεγίστην, διότι ἑκάστη σταγὼν μοῦ κόπτει ἓν τοὐλάχιστον ἔτος ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων. Ἀλλ' εἴτε ἀπὸ τὴν πολλὴν προσοχὴν εἴτε ἀπὸ τὴν ἀστάθειαν τοῦ γήρατος, τὸ ὑγρὸν ἐχύθη ἀπό τὴν φιάλην, καὶ μία σταγὼν ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τὸ ἀρκουδοτόμαρον ποῦ μοῦ ἐχαρίσατε καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν κεφαλήν του... καὶ τότε! ὦ! Θεά! Θεά! τί εἶδαν τὰ μάτια μου. Εἶδα τὰ μάτια τῆς ἀρκούδας νὰ ζωηρεύουν, νὰ κινῆται ἡ κεφαλή, νὰ σκιρτᾷ τὸ σῶμα, καὶ μέσα εἰς τὴν κατάπληξίν μου καὶ τὸν τρόμον μου, εἶδα τὴν ἀρκοῦδα νὰ τινάσσεται καὶ ὀρυομένη νὰ πηδᾷ ἀπὸ τοῦ παραθύρου! Ποῦ ἐπῆγε! Δὲν γνωρίζω. Ἡ νοσταλγία θὰ τήν φέρῃ πρὸς τοὺς κυανοῦς παγῶνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ θηρευταὶ τὴν ἀπέσπασαν. Ἰδοὺ ἀγαπητή μου πριγκήπισσα ἡ καθαρὰ ἀλήθεια. Σεῖς τί σκέπτεσθε;».

Ὁ Ἐλίφας Ὄρβιστος ἀνέμεινεν ὀκτὼ ἡμέρας ἀπάντησιν τῆς Ἑλένης Βιρβιροτίνσκα. Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις δὲν ἦλθε.

—Ὡρισμένως! συνεπέρανε ὁ μάγος ξεκοκαλίζων τὸ γεῦμά του. Πάει πλέον! Ἡ πίστις ἐξέλιπε!...

ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ ΝΟΝΤΕΓΚΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Β. ΓΡΑΒΑΡΗ

Ὑπολοχαγοῦ τοῦ Μηχανικοῦ καὶ Καθηγητοῦ τῆς Μηχανικῆς ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ΤΟΥ 1897

9 Ἀπριλίου. Ἐν Γοινίτσῃ. — Ἐγειρόμεθα λίαν πρωΐ. Τὸ πῦρ ἀραιότερον ἀκούεται εἰσέτι, διερχόμεθα δὲ μονοτόνως ὅλην τὴν ἡμέραν, ὅταν περὶ τὴν 4ην μ. μ. ἔρχεται διαταγὴ τοῦ μεράρχου νὰ ἑτοιμασθῶμεν πρὸς ἀνεχώρησιν ἄγνωστον εἰσέτι διὰ ποῦ. Κάτι τι σπουδαῖον θὰ συμβαίνῃ. Ποικίλαι διαδόσεις κυκλοφοροῦσιν, ἀντιφατικαὶ πᾶσαι, ὅλαι ἀπέχουσαι πολὺ τῆς ἀληθείας. Περὶ τὴν 6ην τέλος παρατάσσονται τὰ σώματα ἔξωθεν τοῦ χωρίου. 1 ἴλη ἱππικοῦ, 1 λόχος μηχανικοῦ, 1 πυροβολαρχία πεδινὴ τῶν 7,5 καὶ 1 σύνταγμα πεζικοῦ. Τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς ὁ κ. Ἀντωνιάδης. Παρατασσόμεθα εἰς ἀραιὰν φάλαγγα. Τὸ μηχανικὸν σχηματίζει τὴν πρωτοπορείαν, τὸ ἱππικὸν τὴν πλαγιοφυλακήν, εἰς ἀπόστασιν χιλιομέτρου καὶ πλέον πρῶτον τάγμα πεζικοῦ, κατόπιν ἡ πυροβολαρχία καὶ τελευταῖον τὸ ὑπόλοιπον τῆς φάλαγγος. Περιμένομεν νὰ νυκτώσῃ ἐντελῶς. Βαδίζομεν, ὡς ἐὰν ἐκάμνομεν γυμνάσια, κατ' ἀρχὰς ἐν ἀραιᾷ φάλαγγι καὶ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἐν φάλαγγι πορείας. Σκότος βαθύ. Ἡ σελήνη περὶ τὴν 9ην ἀνατέλλει κατέρυθρος. Μακρὰν τὰ σήματα τοῦ ὀπτικοῦ τηλεγράφου.

Προχωροῦμεν ἀκόμη. Οἱ ἄνδρες θκρραλέοι. Αἴφνης μακρὰν ἀνάκλασις φώτων· ἡ Λάρισσα. Τί θέλει ἡ Λάρισσα εἰς τὸν δρόμον μας; Κάμνομεν ὁλόκληρον τὸν γῦρον διὰ Λαρίσσης, διότι δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς, ἐὰν τὰ μέρη τοῦ Τυρνάβου δὲν ἔπεσαν εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ. Περὶ τὴν 11ην σταματῶμεν ἔξωθι τῆς Λαρίσσης. Κοιμώμεθα ὀλίγον. Ἀναχωροῦμεν τὴν 2αν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Πολλοὶ νομίζουσιν ὅτι βαδίζομεν διὰ Βόλου πρὸς ἐπιβίβασιν ἐπὶ τῶν πλοίων δι' ἀπόβασιν!... Ἀρχίζει νὰ ἐξημερώνῃ. Μακρὰν φαίνονται τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχόμενα μέρη ὑποκυανίζοντα Ὁ δρόμος εἶνε ἀτελεύτητος. Τὰ βλέφαρά μας κλείουσιν αὐτομάτως. Προχωροῦμεν ἀκόμη. Περὶ τὴν 7ην τῆς πρωΐας φθάνομεν εἰς Καζακλὰρ καὶ καταυλιζόμεθα εἰς τὴν πλατεῖαν. Ὡραῖον χωρίον, κεφαλοχῶρι, μὲ τὰ νερά του, μὲ τὸ δάσος του, μὲ τὴν ὡραίαν ἐκκλησιδίτσαν του, κατοικούμενον κυρίως ὑπὸ Πελοποννησίων.

Τὴν 11 ἀναχωροῦμεν. Ὁ ἥλιος καίει φοβερά, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ δρόμος μας διέρχεται διὰ τοῦ δάσους ὑπὸ στέγην ἐκ φυλλώματος πυκνοτάτου, βαθέως πρασίνου. Μετὰ 1 1)2 ὥρας πορείαν φθάνομεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δάσους, ἐπὶ τοῦ χώρου τῆς μελλούσης μάχης, κάτωθεν τῆς θέσεως «Κριτῆρι», ἕδρας τῆς μεραρχίας Μακρῆ.

Ἔμπροσθεν ἡμῶν ἐκτείνεται ἡμικυκλικῶς ἡ τῶν Τούρκων γραμμή. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ τόξου ὀλίγον ἀριστερᾷ ἡ Λιγαριὰ κατεχομένη ἤδη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου τῆς παρατάξεώς των τὸ χωρίον Καρατσόλι ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ των τὸ κυρίως Μάτι. Τὸ ἀριστερὸν ἰδικόν μας κατέχει ἡ ταξιαρχία Μαστραπᾶ τῆς μεραρχίας Μακρῆ, τὸ δεξιὸν εἶνε ἐλεύθερον. Τὸ καταλαμβάνει τὸ ἀφιχθὲν σῶμα. Ἡμεῖς τασσόμεθα στήριγμα τῆς ἐλθούσης πυροβολαρχίας. Προχωρεῖ αὐτηχῶς καὶ ἡμεῖς, καὶ τάσσεται πρὸς πυροβόλησιν ἔμπροσθεν τῆς ξηρᾶς κοίτης τοῦ παραποτάμου τοῦ Ξεριᾶ τοῦ ἐρχομένου ἀπὸ τὸ Μάτι. Ἀρχίζει τὸ πῦρ. Οὐδεμία ἀπάντησις ἐκ μέρους τῶν Τούρκων. Κάτι μᾶς μαγειρεύουν. Παύει κατὰ διαταγὴν τοῦ ταξιάρχου τὸ πῦρ.

Ὑποχωροῦμεν πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ δάσους τοῦ Καζακλάρ. Ἀρχίζει τὸ σκότος νὰ καταπίπτῃ. Τὸ πῦρ τεθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων μαίνεται τὸ χωρίον Καρατσόλι. Τολύπαι καπνοῦ συστρέφονται καὶ γλῶσσαι καπνοῦ ἀρχίζουν νὰ φαίνωνται ἐν τῷ ἡμίφωτι. Τὰ ἐν τῷ δάσει κατηυλισμένα ἡμέτερα σώματα σιγά, ἀφανῶς ἀρχίζουν ν' ἀναχωροῦν διὰ νὰ ταχθοῦν εἰς τὰς θέσεις των. Μένομεν ἡ πυροβολαρχία καὶ ἡμεῖς. Θὰ συνοδεύσωμεν αὐτὴν εἰς τὸ Κριτῆρι. Πορεία τετράωρος, διότι διερχόμεθα διὰ Καζακλὰρ, ἵνα μὴ μᾶς ἐννοήσωσιν οἱ ἐχθροί.

Νὺξ σκοτεινή Διερχόμεθα διὰ Τυρνάβου. Ἡ πόλις ἐγκαταλελειμμένη ἐν τῇ σιγῇ. Οἱ μιναρέδες της διαγράφονται ἐν τῷ σκοτεινῷ οὐρανῷ. Ἀπαισία ἡ θέα τῆς πόλεως, μὲ τὰ ἔπιπλα διεσκορπισμένα ἐν τῇ φυγῇ τῶν κατοίκων,

μὲ τὰς οἰκίας ἄνευ ἐνοίκων εἰμὴ κυνῶν φοβερῶς οὐρλιαζόντων κατὰ τὴν διέλευσίν μας ὄπισθεν τῶν φρακτῶν τῶν κήπων. Αἱ ἀνώμαλοι, κονιορτώδεις αὐτῆς ὁδοὶ ἐγκατελειμμέναι. Ποῦ καὶ ποῦ κάρρον τι μεταφέρει λείψανα ἐπίπλων καὶ κατοίκους ἀναμὶξ ἐπ' αὐτοῦ τεθειμένους. Πρὸ ἑνὸς μεγάλου οἰκήματος δύο—τρεῖς ἅμαξαι πυρομαχικῶν πυροβολικοῦ φορτόνουσι πυρομαχικά. Οἱ φορτωταὶ σπεύδουσι σιγηλῶς, μὲ κινήσεις ἀποτόμους, ξηρούς. Ἡ καρδιὰ σφίγγεται, ὅταν διέρχεταί τις ὑπὸ τὰ δένδρα τὰ μελανά. Προχωροῦμεν ἀκόμη συρόμενοι. Ἔχομεν νὰ κοιμηθῶμεν δύο νύκτας. Ἐπὶ τέλους φθάνομεν.

Ἡ σελήνη πυρρὰ ἀνατέλλει. Οἱ ἄνδρες οἱ περισσότεροι πίπτουν νὰ κοιμηθῶσι κατάκοποι, ὅτε βαρεῖα συμπυροκρότησις τοὺς ἀνατινάσσει ἐντρόμους, ἀγνοοῦντας τὶ συμβαίνει. Διασκορπίζονται περίτρομοι. Μετὰ κόπου οἱ ἀξιωματικοὶ συγκρατοῦμεν μερικούς. Κατορθώνομεν ἐπὶ τέλους νὰ τοὺς μαζεύσωμεν. Διαδίδεται ὅτι οἱ ἀνταρται ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐνῷ ἐκοιμᾶτο καὶ ἔσφαζαν τὰς προφυλακάς. Ἐπὶ τῇ διαδόσει οἱ ἄνδρες γελοῦν διὰ τοὺς τρόμους των καὶ ἐπαναπίπτουν εἰς τὸν ὕπνον. Ἀργότερα ἐμάθομεν ὅτι ἦτο τέχνασμα τῶν Τούρκων, ἵνα ἀποτρέψωσι τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἀπὸ τῶν κινήσεων τοῦ πυροβολικοῦ των. Οὕτως εἶνε οἱ Τοῦρκοι πάντοτε.

***

11 Ἀπριλίου. Μεγάλη Παρασκευή.—Ἐγειρόμεθα πρωΐ, πρωΐ. Ὅλοι ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ σημερινὴ ἡμέρα εἶνε κρίσιμος, ὅτι θὰ κρίνῃ μέγα μέρος τοῦ ἀγῶνος. Διατασσόμεθα νὰ μεταβῶμεν πρὸς κατασκευὴν ταχυσκάπτων πρὸ τοῦ χωρίου Δελέρια. Ἀναχωροῦμεν περὶ τὴν 7ην π. μ.

Ἡ παράταξις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶνε ἡ ἑξῆς. Εἰς τὸ ἀριστερὸν 2 τάγματα τῆς ταξιαρχίας Μαστρκπᾶ ἀπετέλεσαν τὴν ἄλυσιν τῶν ἀκροβολιστῶν, τὰ δὲ ὑπόλοιπα τάγματα ἐχρησίμευσαν ὡς στηρίγματα τῶν πυροβολαρχιῶν παραταχθεισῶν ἐπὶ τῆς πεδιάδος ἐν μιᾷ συνεχεῖ γραμμῇ καὶ ὡς ἐφεδρεία. Ἡ ταξιαρχία Ἀντωνιάδου ἔχει ἐν τάγμα εἰς τὸ μέσον ὡς πρώτην γραμμὴν, ἓν δὲ ἕτερον τάγμα ἔχει καταλάβῃ μικρὸν γήλοφον κείμενον ἀριστερᾷ τοῦ χωρίου Δελέρια, ὀλίγον πέραν τῆς ὁδοῦ Καζακλὰρ, διὰ τριῶν λόχων, εἷς δὲ λόχος του μετὰ τοῦ ἡμετέρου λόχου τοῦ μηχανικοῦ ἔχει καταλάβει τὸ χωρίον Δελέρια. Μία πυροβολαρχία τάσσεται εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς ταξιαρχίας, μετακινεῖται ὅμως καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μάχης, διότι δὲν εὑρίσκει εὐρὺ πεδίον βολῆς. Τὸ δάσος τὸ εὑρισκόμενον πρὸ τῆς Λιγαριᾶς καὶ ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῶν λόφων, οἵτινες ἔρχονται καὶ ἑνοῦνται εἰς τὸν Μενεξέν, ἐμποδίζει αὐτὴν νὰ διακρίνῃ καλῶς τὴν θέσιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν πτῶσιν τῶν ὀβίδων της.

Τὸ ὑπόλοιπον τῆς ταξιαρχίας τάσσεται ἐν ἐφεδρείᾳ. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἀμφότεραι αἱ ταξιαρχίαι δὲν ἦσαν πλήρεις διότι τμήματα αὐτῶν ἐυάχοντο εἰς ἄλλα μέρη. Οὕτω τὸ ὅλον τῆς δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν στρατευμάτων δὲν ὑπερέβαινε τὰς 10—12 χιλιάδας ἀνδρῶν, ἑνὸς συντάγματος ἀκόμη εὑρισκομένου ὡς γενικῆς ἐφεδρείας ἐν Καζακλὰρ, μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ δύο λόχων ἐν Μουσαλάρ.

Ἡ παράταξις τῶν Τούρκων ἀποτελούντων μίαν μεραρχίαν ὑπὸ τὸν Χαϊρῆ πασᾶν, δὲν ἐγένετο ἐντελῶς καταφανής. Ἐν τούτοις τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς δυνάμεώς των εἶχε παρατεταχθῇ ἀπέναντι τοῦ ἀριστεροῦ κέρατός μας εἰς θέσιν Μάτι, τὸ δὲ ὑπόλοιπον πρὸ τοῦ χωρίου Καρατσόλι. Εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ στρατεύματος τούτου ὑπάρχουσι τρεῖς πυροβολαρχίαι. Εἰς τὸ ἀριστερόν των δὲ δύο τοιαῦται.

Μαγευτικὸν ὅμως τὸ μέρος. Δασῶδες ὅλον που καὶ ποῦ διακοπτόμενον ὑπὸ γυμνῶν μερῶν καὶ αὐτῶν μικρῶν τὴν ἔκτασιν. Εἰς τὸ βάθος δεσπόζει ὅλων τῶν πέριξ του, τετράγωνος σχεδὸν, πελώριος, μὲ τὰ πυροβολεῖά του ἀρκετὰ εὐδιάκριτα καὶ προβαλλόμενα εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ ἰσχυρὸς Μενεξές. Ἀριστερᾷ λευκάζει μὲ τὰ Zig-Zags της ἡ ὁδὸς Μελούνας γενομένη βατὴ εἰς τὸ ἑλληνικὸν μέρος ἐπὶ διάστημα 1 ὥρας. Εἰς τὸ τουρκικὸν μέρος ἦτον ἐπὶ διάστημα 1 1)2 ὥρας, μέχρις ὅτου ἐξέλθῃ εἰς τὴν πεδιάδα ἡμιονική, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι τὸ τουρκικὸν μηχανικὸν εἰργάσθη ὑπεραυθρώπως καὶ οὕτω κατώρθωσε νὰ ἀναβιβάσῃ πεδινὰ πυροβόλα, καὶ ὡς μοὶ ἔλεγε μάλιστα ἀξιωματικός τις τοῦ πυροβολικοῦ καὶ πυροβόλα ἀνώτερα τῶν πεδινῶν, διαμετρήματος τῶν 9,6. Ἐκεῖθεν μέχρις Ἐλασσῶνος εἶνε πορεία ἐν τῇ πεδιάδι 1 ὥρας. Τὸ ὅλον τῶν τουρκικῶν δυνάμεων τῶν λαβουσῶν μέρος εἰς τὴν μάχην ἀνήρχετο εἰς 15000 περίπου ἄνδρας· Εἶχον ὅμως οἱ Τοῦρκοι συγκεντρώσῃ καὶ ἄλλας δυνάμεις, ἄγνωστον πόσας, ὄπισθεν, δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Μόλις ἀνεφάνημεν περὶ τὴν 9ην εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου Δελέρια καὶ ἀρχίσαμεν τὴν ἐργασίαν μας τῶν προχωμάτων, τὸ τουρκικὸν πυροβολικὸν τοῦ Καρατζολίου μᾶς ἀποστέλλει μίαν ὀβίδα. Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν διαχέει εἰς τὸν πρώτην φορὰν ἀκούοντα τὸ ἀπαισίως δαιμονιῶδες σφύριγμα τῆς ὀβίδος διερχομένης ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του καὶ ἐκρηγνυμένης ἀποτόμως εἰς ὀλίγων μέτρων ἀπόστασιν. Φαντασθῆτε σφύριγμα ἀτμοπλοίου ἐ-

κατονταπλασιαζόμενον καὶ παρακολουθούμενον ὑπὸ τῆς ἀπηχήσεως τῆς παρατεταμένης τοῦ βρόμου τοῦ τηλεβόλου, ἐνῷ βλέπετε τὸ βλῆμα ἀστραπιαίως διερχόμενον πρὸ ἡμῶν ἀγνοοῦντες ποῦ θὰ πέσῃ.

Τὸ πρῶτον βλῆμα, τὸ ὁποῖον ἔπεσε, διερράγη εἰς ἀπόστασιν 100 μέτρων ὄπισθεν ἡμῶν. Ἀσυνειδήτως, ὁρμεμφύτως χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν πῶς, εὑρέθησαν ὅλοι οἱ ἄνδρες σκυμμένοι. Ἀμέσως ὅλοι διὰ παροτρύνσεων ἐπανήρχισαν τὴν ἐργασίαν των. Δευτέρα ὀβὶς πίπτει εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον. Ἔβαλλον, φαίνεται, ἐναντίον τῆς ἐφεδρείας, τὴν ὁποίαν ὑπέθετον ὅτι ἔχομεν ὄπισθέν μας. Τὸ σκύψιμον ἐπαναλαμβάνεται, ὀλιγώτερον ὅμως. Ἀλλὰ τὴν τρίτην φορὰν οἱ ἄνδρες εἶχον πλέον βαπτισθῇ εἰς τὸ πῦρ καὶ ὑποδέχονται τὴν ὀβίδα μετὰ εἰρωνικῶν γελώτων καὶ ἀλαλαγμῶν, ἐνῷ τινες ποιοῦντες τὸν χαρακτηριστικὸν διὰ τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆς ρινὸς μορφασμὸν τῶν χαμινίων τῶν Ἀθηνῶν φωνάζουν «Βάρδα φουρνέλλο».

Μετ' ὀλίγον τὸ ἰδικόν μας πυροβολικὸν ἀρχίζει τὸ πῦρ του. Εἶνε ὁ ἀγὼν τῶν δύο πυροβολικῶν, ἀγὼν ἔχον σκοπὸν τὴν ἐξάντλησιν τοῦ ἀντιπάλου πυροβολικοῦ καὶ τὴν προετοιμασίαν τῆς ἐφόδου τοῦ πεζικοῦ. Αἱ ὀβίδες διέσχιζον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τὸν ἀέρα, ἡ δὲ κοιλὰς, ἡ ἤρεμος, ἡ πρασίνη, ἡ μειδιῶσα πρίν, νῦν στενάζει ἀγρίως, ἀπηχεῖ φοβερά.

Ὁ ἀγὼν τοῦ πυροβολικοῦ ἐξακολουθεῖ. Ἡ εὐστοχία τοῦ τουρκικοῦ εἶνε θαυμαστή. Τοῦ ἡμετέρου ὄχι ὅλαι αἱ πυροβολαρχίαι ἐπιτυγχάνουσι. Μία μάλιστα πυροβολαρχία μας ἔβαλλε πλησίον φιλίων στρατευμάτων. Εὐνοεῖ τόσῳ πολὺ τὸ ἔδαφος τοὺς τούρκους, ὥστε, ἐνῷ ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν σχεδὸν καθόλου τὰς κινήσεις των, αὐτοὶ βλέπουν τὰς ἰδικάς μας καθαρώτατα. Ἐν τούτοις διακρίνομεν πρὸς στιγμὴν τὸ τουρκικὸν ἱππικὸν τροχάζον ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος εἰς τὸ δεξιόν, εἶτα ἐπανερχόμενον, κρυπτόμενον ἐντὸς τοῦ δάσους, προχωροῦν, ὑποχωροῦν, ἐναλλὰξ φαινόμενον, ἐλισσόμενον, ἐξαφανιζόμενον, ἀπειλοῦν πάλιν δι' ἐπελάσεως τὸ ἀριστερόν μας κέρας. Μεγαλοπρεπέστατον θέαμα!..

Τὸ πυροβολικόν μας ὑφίσταται βλάβας. Μία πυροβολαρχία χάνει 11 ἵππους καὶ 3 ἄνδρας, ἀλλάσσει θέσιν καὶ ἐξακολουθεῖ τὸ πῦρ της. Ὑποθέτω ὅμως ὅτι καὶ οἱ Τοῦρκοι ὑπέστησαν ἀρκετὰς βλάβας.

Εἰς τὸ χωρίον Δελέρια, εἰς τὸν ἐξώστην τοῦ μιναρέ, ὁ ὁποῖος ἐν αὐτῷ ὑπάρχει, τοποθετοῦμεν, δύο σκαπανεῖς μὲ διόπτρας, ἵνα παρατηρῶσι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν βολῶν τοῦ πυροβολικοῦ μας. Τοὺς παρατηροῦσιν οἱ Τοῦρκοι καὶ δεύτερος ὁρμαθὸς βολῶν ἐξαποστέλλεται ἐναντίον μας. Μία ἐξ αὐτῶν προσβάλλει τὸν μιναρέν, ὅστις σείεται ὁλόκληρος. Τὸ δεύτερον πρόχωμα καταστρέφεται τελείως καὶ, ἐὰν δὲν προεφθάνομεν ν' ἀποσύρωμεν ἐκ τούτου τοὺς ἄνδρας μας, θὰ εἴχομεν μεγάλας ἀπωλείας. Εὐτυχῶς μέχρι τοῦδε μόνον ἕνα τραυματίαν.

Πλησιάζει ἡ μεσημβρία καὶ ὁ ἀγὼν τοῦ πυροβολικοῦ ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον ἐξακολουθεῖ Μερικοὶ δῆθεν ἀνταρται μένουσιν ἔνοπλοι εἰς τὴν σκιὰν τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου, πλησίον τῆς δροσερᾶς πηγῆς. Ἀνέρχομαι εἰς τὸν γυναικωνίτην τῆς ἐκκλησίας, ἵνα ἴδω καλλίτερον τὴν μάχην. Ὅλα τὰ παράθυρα τοῦ νάρθηκος εἶνε κλειστά. Σκιερὸν ἡμίφως καλύπτει ὅλον τὸ ἱερὸν καὶ τὸ εἰκονοστάσιον. Μία κανδύλα τρεμοσβύνει. Δὲν εἰξεύρω τί μὲ ἐμβάλλει εἰς μελαγχολίαν. Βλέπω ἐκ τοῦ παραθύρου, ἐκ τοῦ ὁποίου διακρίνω διὰ τῶν διόπτρων μου ἐκεῖ μακρὰν εἰς τὸ βάθος, εἰς τὰ μικρὰ γυμνὰ μεταξὺ τῶν συστάδων τῶν δένδρων μέρη, μαύρους ὄγκους νὰ κινοῦνται. Θὰ εἶνε αἱ τουρκικαὶ φάλαγγες τοῦ πεζικοῦ.

Αἰφνιδίως ἐπὶ τῶν δεξιὰ τοῦ χωρίου Δελέρια καὶ πρὸς τὸ Καρατσόλι λόφων ἀκούονται τουφεκισμοί. Ἐξέρχομαι τῆς ἐκκλησίας καὶ μεταβαίνω εἰς τὴν διμοιρίαν μου. Εἶνε ἀνταρτικὸν σῶμα ὑπὸ τὸν Ντεβέλην μαχόμενον πρὸς τμῆμα τουρκικοῦ πεζικοῦ προχωροῦν, φαίνεται, ὅπως καταλάβῃ τὸν ἄνωθεν τοῦ χωρίου λόφον. Ἀποστέλλεται μία διμοιρία πεζικοῦ καὶ μία μηχανικοῦ, ὅπως τοὺς ἐνισχύσουν. Οἱ τουφεκισμοὶ ἐξακολουθοῦν ζωηρότεροι. Ἀποστέλλομαι μετὰ τῆς διμοιρίας μου καὶ ἐγώ. Ἀναβαίνομεν τὰ κατσάβραχα μεταχειριζόμενοι εἴρας καὶ πόδας. Αἱ σφαῖραι συρίζουν διερχόμεναι ἄνωθεν τῶν κεφαλῶν μας, ὡς μυῖαι. Προχωροῦμεν καὶ ἀνταλλάσσομεν μὲ τοὺς μακρὰν ἡμῶν εὑρισκομένους εἰσέτι Τούρκους ὀλίγους πυροβολισμοὺς ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ἐκ τοῦ ὕψους ἐκείνου φαίνονται καθαρώτερον τὰ ἐν τῇ πεδιάδι. Αἱ φάλαγγες αἱ τουρκικαὶ ἔχουσιν ἤδη προχωρήσῃ. Μετ' ὀλίγον ἀρχίζει ἡ παράτασις αὐτῶν εἰς ἀκροβολισμόν. Οἱ πρὸ ἡμῶν εὑρισκόμενοι τοῦρκοι ὑπεχώρησαν κρυβέντες. Μετ' ὀλίγον ὅμως ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς ἀπέναντι κορυφογραμμῆς εἰς ἀπόστασιν 2000 μέτρων λόχος τουρκικὸς, πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ὁποίου αἱ δύο ἄλλαι διμοιρίαι ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου μας. Ἐγὼ παρασκευάζομαι νὰ ὑποστηρίξω διὰ πλευρικοῦ πυρὸς τὴν ἄμυναν τῶν κάτωθι ἡμῶν εὑρισκομένων λόχων τῶν Δελερίων, ἕτοιμος ὅμως, ἐὰν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ,

νὰ συνενωθῶ μετὰ τῶν ὑψηλότερον εὑρισκομένων δύο λοιπῶν διμοιριῶν.

Ὀλίγον ἀκόμη καὶ ἀρχίζει καὶ κάτω τὸ πῦρ. Ἡ κυρία ἐπίθεσις τῶν Τούρκων γίνεται πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μάτι. Εἰς ἕκαστον βῆμά των ὑφίστανται φοβερὰς ἀπωλείας. Ἀνασύρουσι μερικοὶ τοὺς φονευμένους καὶ πληγωμένους, οἱ δὲ λοιποὶ προχωροῦν. Τὸ πυροβολικόν των ἐπροχώρησε καὶ κατέλαβε πλησιεστέρας θέσεις. Ὑποστηρίζει τὸ πῦρ τοῦ πεζικοῦ βάλλον ἐναντίον τῶν ἐφεδρειῶν μας.

Ἐκ τοῦ λόφου οἱ στρατιῶταί μου βάλλουσι κατὰ τῶν Τούρκων. Ὄπισθεν συμπλέγματος δένδρων εἶχον μαζευθῆ περὶ τοὺς 30 Τοῦρκοι. Δὲν κατώρθωσεν ἐξ αὐτῶν νὰ φύγῃ οὔτε τὸ τρίτον.

Ἐν τούτοις νέαι τουρκικαὶ γραμμαὶ προχωροῦσιν ἀκμαῖαι. Ὑπερβαίνουσι τὰς πρώτας, αὗται δ' ἀνασυντάσσονται ὄπισθέν των. Τὸ τουρκικὸν ἱππικὸν προσποιεῖται διαρκῶς ἐπελάσεις, ἵνα ὑποστηρίζῃ τὴν προχώρησιν τοῦ δεξιοῦ κέρατος. Κάτω εἰς τὸ χωρίον οἱ δύο λόχοι μας κάμνουν θαύματα. Τὸ ἔδαφος ἔχει στρωθῆ ἀπὸ τουρκικὰ πτώματα. Μεταξὺ τῶν στάχεων, ὄπισθεν τῶν δένδρων, διακρίνονται μελανὰ στίγματα· εἶνε πτώματα τουρκικά. Κύπτουσι μερικοί, ἵνα τ' ἀποσύρωσι, καὶ οἱ σωροὶ μεγαλώνουν.

Πρὸς τὸ Μάτι ἀκούονται αἴφνης φωναὶ «Ἀλλά... Ἀλλά... Ἀλλά...» καὶ ἦχοι σάλπιγγος διάτροι, σάλπιγγος τουρκικῆς. Οἱ τοῦρκοι ἀκροβολισταὶ ἔχουσι προχωρήσῃ, μέχρις ἀποστάσεως 300 μέτρων καὶ προσπαθοῦσι νὰ καταλάβωσι τὰς ἡμετέρας θέσεις ἐξ ἐφόδου. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸ δεξιὸν κέρας τὸ ἰδικόν μας. Πῦρ ταχὺ ὅμως τοὺς ἀναγκάζει νὰ ὑποχωρήσουν. Καὶ ἡ ὀφιοειδὴς ἐκείνη διακεκομμένη γραμμή, ἡ ἔχουσα μῆκος 3 καὶ πλέον χιλιομέτρων, ὑποχωρεῖ, ἵνα ἀνασυνταχθῆ. Ἐὰν οἱ ἡμέτεροι ἀρχηγοὶ διέτασσον τότε ἔφοδον διὰ τῆς λόγχης θὰ τοὺς ἐξεδιώκομεν. Τοὺς δίδομεν ὅμως καιρὸν νὰ ἀνασυνταχθῶσι καὶ ἐπανέρχονται ἰσχυρότεροι. Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτῶν προχώρησιν τὸ ἀριστερόν μας κέρας, εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ κάμπτηται. Τὸ δεξιὸν ὅμως, εἰς ὃ ἐμαχόμεθα καὶ ἡμεῖς, ἀπέκρουε τὸν ἐχθρὸν ἐρρωμένως.

Αἴφνης φάλαγξ τουρκικὴ ἐκ δύο ταγμάτων, ὡς ὑπολογίζω, μετὰ πυροβολικοῦ ὤφθη κατερχομένη ἐκ τῶν πρὸς δεξιὰ τοῦ Μενεξὲ καὶ ἄνωθεν τοῦ Καρατσολίου λόφων. Ἀπὸ πρωΐας εἴχομεν παρατηρήσῃ στρατεύματα ἑλισσόμενα ἐπὶ τῶν λόφων ἐκείνων καὶ εἴχομεν εἰδοποιήσῃ τὸν ταξίαρχον νὰ τοποθετήσῃ μίαν ὀρεινὴν πυροβολαρχίαν μετὰ τοῦ στηρίγματός της ἐπὶ τοῦ λόφου μας, ἐφ' οὗ ἐμαχόμεθα. Ἐὰν τοῦτο ἐγίνετο. ἡ ἀπειλουμένη νῦν ὑπερφαλάγγισις δὲν θὰ ἦτο κατορθωτή. Μὴ γενομένου ὅμως τούτου ἠναγκάσθη ὁ μέραρχος Μαυρομιχάλης νὰ δώσῃ τὴν διαταγὴν τῆς ὑποχωρήσεως. Εἰς τοῦτο βεβαίως θὰ συνετέλεσεν, ὡς λέγουσι, τὸ ὅτι ἔμαθεν ὅτι τουρκικαὶ φάλαγγες εἰσέβαλον εἰς τὸ ἑλληνικὸν διὰ δύο ἔτι σημείων, διὰ Νεζεροῦ καὶ Μπουγαζίου τοῦ Τυρνάβου.

Ἡ ὑποχώρησις ἐπροστατεύθη ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ, ὅπερ ὑπεχώρησε καὶ ἤρχισε νὰ βάλῃ κατὰ τῶν προχωρουσῶν τουρκικῶν φαλάγγων. Ἔγεινεν ὅμως ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ δυστυχῶς, εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσεν ὁ φόβος τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ, ὅστις εἶχε ριζωθῆ εἰς τοὺς στρατιώτας μας πρώτην φορὰν λαμβανοντας μέρος εἰς μάχην ἐν ᾗ ἐνήργει καὶ ἱππικόν. Κατὰ καλὴν τύχην τὴν τελευταίαν στιγμὴν εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀγῶνα τάγμα τοῦ 3ου Πεζικοῦ Συντάγματος ἐλθὸν ἐκ Καζακλὰρ καὶ τοποθετηθὲν εἰς 4 ζυγούς, τοῦτο δέ, εἰ καὶ ἀτάκτως πολεμῆσαν, ἀνέκοψε κάπως τὴν καταδίωξιν.

Δυστυχῶς τὰ σώματα δὲν ἀνασυνετάχθησαν καὶ ἡ ὁδὸς Καζακλὰρ ἐπληρώθη φυγάδων τρεχόντων διὰ τὸν φόβον τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ.

Ἐπὶ τοῦ λόφου, ἅμα εἶδον ὅτι ὅλη ἡ γραμμὴ εἶχεν ὑποχωρήσῃ, διέτεξα τὴν ὑποχώρησιν τῆς διμοιρίας μου. Ἠθέλησα μὲν προηγουμένως νὰ συνενωθῶ μετὰ τῶν δύο ἐν τῇ κορυφῇ διμοιριῶν, ἀλλ' αὗται εἶχον ἀναχωρήσῃ βαδίσασαι δεξιώτερα. Τμήματα μόνον αὐτῶν συνέλεξα καθ' ὁδόν. Ἐκάμψαμεν τὸν λόφον ἀριστερὰ καὶ ἐβαδίσαμεν τηρούμενοι εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος ἐπί τινα λεπτὰ τῆς ὥρας. Κατηρχόμεθα κατόπιν ἐν τάξει πρὸς τὴν πεδιάδα, ὅτε εἷς ἱππεύς, τοῦ ὁποίου τὴν ἰδιότητα ὡς ἐκ τοῦ σκότους δὲν ἠδυνήθην δυστυχῶς νὰ διακρίνω, φωνάζει «Φεύγετε γρήγορα, τὸ ἱππικόν». Τοῦτο ἤρκεσεν, ἵνα διασκορπίσῃ τοὺς στρατιώτας μου. Ἐὰν δὲν ἐξῆγον τὸ περίστροφον καὶ ἐπυροβόλουν πρὸς ἐκφόβισιν εἰς τὸν ἀέρα, δὲν θὰ κατώρθουν νὰ τοὺς συνάξω. Τοὺς ἐμάζευσα ἐν τούτοις μετὰ κόπου περιδεεῖς καὶ ὠχρούς. Τὸ ἠθικόν των εἶχε κατακπέσῃ πλέον.

Φθάνομεν εἰς Μουσαλὰρ, ὅπου εὑρίσκετο ἡ διλοχία τοῦ πεζικοῦ. Τὸ αὐτὸ χλωερὸν, γελόεν μέρος, ὡς τὸ Καζακλάρ. Ἡ ὑποχώρησις εἶχε γνωσθῆ. Ὁ διοικητὴς τῆς διλοχίας εὑρίσκετο ἐν μεγίστῃ ἀμηχανίᾳ τί νὰ πράξῃ,. Ἀποφασίζει ἐπὶ τέλους νὰ πορευθῶμεν πρὸς Καζακλάρ. Οἱ ἄνδρες τῆς διλοχίας εἶνε περίτρομοι καὶ οἱ ἀξιωματικοί της ἀκόμη ἔχουσι κλονισθῆ. Πρὸς κορύφωσιν ἡ προχωροῦσα, ὡς εἶπον, ἄνωθεν τουρκικὴ φάλαγξ μᾶς φιλοδωρεῖ μὲ καμμιὰ δεκαριὰ κανονιὲς, τῶν ὁποίων αἱ βολαὶ πίπτουσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στρατοπέδου, εὐτυχῶς ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος, εἰμὴ τῆς ἐπισπεύσεως τῆς ἀναχωρήσεως.

Ἀλλ' ὑπάρχει φόβος μὴ ἐχθρὸς ἔχει προχωρήσει καὶ κρυφθῇ μεταξὺ τῶν δένδρων ἐν τῷ δάσει τοῦ Καζακλάρ. Ὁρίζουσι τὴν διμοιρίαν μου ὡς εἰς προσθοφυλακὴν καίτοι κουρασμένην καὶ ἐρχομένην μετὰ ὑποχώρησιν. Βαδίζομεν ἐσπευσμένως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους, τῶν δένδρων καὶ τῶν τουφεκισμῶν, οἵτινες μακρόθεν ἀκούονται προερχόμενοι πιθανώτατα ἐκ τῶν ἀνταρτῶν καταγομένων εἰς τὶς οἶδεν ποίαν σύλησιν. Καθ' ὁδὸν συναντῶμεν φυγάδας καὶ ἀνταρτας πολυαρίθμους. Εἶνε ἀδύνατον ὅμως νὰ φανταστῇ τις μὴ παρευρεθεὶς τί συνέβη κατὰ τὴν φρικώδη ἐκείνην ὑποχώρησιν, φυγὴν μᾶλλον ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἐδῶ δύο νοσοκόμοι ἐπὶ ἡμιόνου καθήμενοι τρέχουσιν ἀφήσαντες τραυματίας καὶ χειρουργεῖον εἰς τὴν τύχην των. Οἱ νοσοκόμοι βλέποντες τοὺς συναδέλφους των ποιοῦσι τὸ αὐτό. Εἷς ὑπίατρος κατορθοῖ μόνον μὲ τὸ περίστροφον εἰς τὴν χεῖρα νὰ συγκρατήσῃ μερικούς. Εἷς ἀξιωματικὸς τοῦ Μηχανικοῦ πολὺ ἀσθενὴς κρατεῖται δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ὑπὸ νοσοκόμων ἑτοίμων νὰ φύγωσι. Παρέκει ὑπαξιωματικοὶ ἐπὶ κάρρων, ὄνων, πεζῇ τρέχουσι κατεσπευμένως ἐγκαταλείψαντες τοὺς ἄνδρας των εἰς τὴν τύχην, διασπείραντες τὸν πανικὸν εἰς τοὺς φεύγοντας, πατοῦντες αὐτούς. Ἀφ' ἑτέρου ἀξιωματικοὶ ἐφίππων σωμάτων τρέχουσι καλπάζοντες καὶ φωνάζοντες τοὺς φυγάδας νὰ σταθῶσι καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ σώματά των ἐνῷ οἱ φυγάδες ἐξακολουθοῦσι ταχύτερον φεύγοντες. Εἷς ἐκ τούτων καταρρίπτει δυστυχῆ πεζὸν φεύγοντα καὶ τὸν πατεῖ. Ὄπισθεν ἔρχεται πυροβολαρχία καλπάζουσα, ἧς οἱ τροχοὶ διέρχονται διὰ τοῦ σώματος τοῦ δυστυχοῦς, ἀπαισίως κραυγάζοντος. Ἠκρέκει ἄλλοι φυγάδες, ὅλοι τρέχοντες ἔξαλλοι ἐκ τοῦ τρόμου, ἐνῷ αἱ φωναὶ «τὸ ἱππικόν, οἱ Τοῦρκοι» ἀντηχοῦσι πανταχόθεν ἐπισπεύδουσαι τὴν ἄτακτον φυγήν. Εὐτυχῶς εἶνε τὸ δάσος καὶ ἡ νὺξ καὶ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἀπεφάσισε τὴν καταδίωξιν. Ἄλλως αἱ ἀπώλειαί μας θὰ ἦσαν μεγαλείτεραι, θὰ διεσκορπίζοντο ἔτι περισσότεροι, ἐλαχίστους δ' ἐξ αὐτῶν θὰ κατωρθοῦμεν νὰ συνάξωμεν.

Φθάνομεν ἐπὶ τέλους εἰς Καζακλάρ. Τὸ αὐτὸ οἰκτρὸν θέαμα. Ἄνδρες μεμονωμένοι, δύο ἐδῶ, τρεῖς ἐκεῖ, ποὺ καὶ ποὺ περισσότεροι. Προσπαθοῦσιν οἱ ἀρχηγοὶ νὰ τοὺς συνάξωσιν, ἀλλ' ἀδύνατον. Ὁ πανικός, ἡ σύγχυσις ἡ φυγὴ ἐξακολουθοῦσιν ἀμείωτοι : Ἀδύνατον νὰ συγκρατηθῶσιν, ἀλλὰ φεύγουσι, διαρκῶς φεύγουσιν. Οἱ ἀραιοὶ ἀκουόμενοι πυροβολισμοὶ τοὺς τρομάζουσι, διασκορπίζουσι τοὺς τυχὸν συναχθέντας καὶ τρέπουσιν αὐτοὺς εἰς φυγήν. Πρὸς τὴν Λάρισσαν. φωνάζουσι παντοχόθεν. Ὀλίγον ἔξωθεν τοῦ Καζακλὰρ τάσσεται φρουρὰ, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν φυγήν. Αἱ ἅμαξαι τῶν πυρομαχικῶν, τὰ κάρρα οἱ ἡμίονοι συναθροίζονται, ἵνα ἐκκινήσωσι πρῶτον. Οἱ σκοποὶ ἀπειλοῦσι νὰ φονεύσωσιν ὅποιον προσπαθήσῃ νὰ διαβῇ τὴν γραμμὴν ἐκείνην. Πολλοὶ ὅμως εἶχον διαφύγει ἀπὸ πρίν. Ἄλλοι κάμπτουσι διὰ τῶν ἀγρῶν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ καὶ ἐξέρχονται ὀλίγον ἀπωτέρω εἰς τὴν ὁδὸν· ἡ αὐτὴ δὲ φυγὴ ἄτακτος καὶ λυσσαλέα ἐξακολουθεῖ. Τὰ ἁμάξια τέλος ἐκκινοῦσιν.

Προηγουμένως ἐν τῷ Καζακλὰρ εἶχον εὕρῃ τὸν λόχον μας καὶ ταχθῇ μετ' αὐτοῦ. Ἡ διλοχία τοῦ πεζικοῦ εἶχε διορισθῆ πρὸς σχηματισμὸν τῶν προφυλακῶν, ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἐὰν ἠδυνήθη νὰ τὰς ἐκτελέσῃ. Ἡ διμοιρία τοῦ μηχανικοῦ, ἥτις ἐμάχετο ἄνωθεν ἡμῶν, δὲν εἶχεν ἔλθῃ. Ὑποθέτομεν ὅτι συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἀλλ' εὐτυχῶς εὕρομεν ταύτην βραδύτερον ἐν Λαρίσσῃ.

Κατὰ τὴν ὑποχώρησιν ἐκ τοῦ Καζακλὰρ καὶ τὰ ὀλίγα, ὀλίγιστα σώματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐναπομείνῃ ἐν τάξει, διεσπάρησαν. Ἀξιωματικοὶ στρατιῶται, πεζοί, ἱππεῖς, σκαπανεῖς, ἁμάξια στρατιωτικὰ καὶ μὴ, ἡμίονοι, γυναῖκες παιδιὰ ὁλολύζοντα, κάρρα φορτωμένα μὲ ροῦχα καὶ ἀποσκευὰς ἀτάκτως ἐπ' αὐτῶν ἐρριμμένας, πιπτούσας καθ' ὁδὸν, ἄνευ ὁδηγοῦ πολλάκις, ἀπετέλουν φάλαγγα ἀπερίγραπτον ἐντύπωσιν προξενοῦσαν καὶ βαίνουσαν γοργῷ βήματι καὶ ὑπὸ βαθεῖαν σιωπὴν πρὸς τὴν Λάρισσαν. Ἀλλ' οἱ ἐντόπιοι ἡμιονηγοί, οἵτινες εἶχον ἐπὶ τῶν ζώων των φορτωμένα τὰ κιβώτια τῶν φυσιγγίων, ἔρριψαν αὐτὰ κατὰ γῆς, ἵνα φύγωσιν εὐκολώτερον. Οὕτω δέκα κιβώτια ἐδῶ, πέντε ἐκεῖ, εἴκοσι περαιτέρω ἀποτελοῦσιν κωλύματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν προσκρούων τις ἐν τῇ φυγῇ κατακπίπτει. Τινὲς ἐκ τῶν καταπεσόντων κατακπατοῦνται ὑπὸ τῶν ἐρχομένων κατόπιν, ἐκ τούτου δὲ ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα διακόπτεται ἡ σιωπὴ τῆς φάλαγγος ὑπὸ κραυγῶν ἀπελπισίας, θρήνων καὶ κοπετῶν γυναικοπαίδων, φρικωδῶν στενάγμῶν τῶν πατουμένων, διαταγῶν ἐκ μέρους ἀνωτέρων, κρότων τουφεκισμῶν ἄγνωστον διατί ριπτομένων καὶ ἁμαξῶν αἰφνιδιαζομένων καὶ τρεχουσῶν ἀπὸ ρυτῆρος, χρεμετισμῶν ἵππων καλπαζόντων, ἵνα ἀνακτήσωσι τὸ ἀπολεσθὲν διάστημα. Καὶ ἅπαντες φεύγουσιν ὡς εἰς λιμένα σωτηρίας πρὸς τὴν Λάρισσαν. Μίαν ὥραν πρὸ τῆς Λαρίσσης πολλοὶ ἀπὸ πρωΐας διψῶντες συγκρούονται πρὸ ὕδατος

τελματώδους τίς νὰ πρωτοπίῃ. Εἰς μάτην μερικοὶ ἀξιωματικοὶ προσπαθοῦσι νὰ τοὺς συγκρατήσωσι. Γρονθοκοπήματα, ὕβρεις, σπρωξιὲ διαδέχονται ἄλληλα· ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ μεταχειρισθῶσι τὰ ὅπλα, ἵνα ἀλληλοσφαγῶσι.

Προχωροῦμεν. Μακρὰν φαίνεται ἡ ἀντανάκλασις τῶν φώτων τῆς Λαρίσσης. Εἰς τὴν γέφυραν εἶχον τὴν πρόνοιαν νὰ θέσωσι λύχον μηχανικοῦ μὲ πρότεταμένα τὰ ὅπλα, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν ἄτακτον εἰς τὴν πόλιν εἴσοδον. Ἄλλως τὸ πλῆθος, ὁ συρφετὸς πλέον ἐκεῖνος, ὁ φευγαλέος, ὁ φρικιῶν ἐκ τοῦ τρόμου, τῆς δίψης, τῆς πείνης, τῆς ἀϋπνίας εἰσερχόμενος ἐν Λαρίσσῃ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἤθελε λεηλατήσῃ, καύσῃ, καταστρέψῃ αὐτήν.

Ὁ συνωστισμὸς εἰς τὴν γέφυραν τῆς Λαρίσσης εἶνε ἀπερίγραπτος. Εἶνε περασμένα μεσάνυκτα. Πρὸ τριῶν—τεσσάρων ὡρῶν. μοὶ ἔλεγεν ἀξιωματικός, ἤρχισαν οἱ φυγάδες νὰ καταφθάνωσι. Πρῶτος—πρῶτος δυστυχῶς ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ, τρελλὸς ἐκ τοῦ τρόμου, ἄνευ μπλούζης, χωρὶς καπέλλο, καλπάζων, προσεπάθησε μὲ τὸ περίστροφον εἰς τὴν χεῖρα νὰ ἐκβιάσῃ τὴν εἴσοδον. Τὸν ἐλυπήθη ὁ ἀξιωματικὸς βλέπων αὐτὸν περιδεῆ, ὠχρόν, ἀπηλπισμένον καὶ τὸν ἄφησε νὰ διέλθῃ, μόλις ἐνύκτωσε.

Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν πόλιν. Σπαρακτικὴ θέα! Ἀπαισία ἡ ἀνάμιξις ἐκείνη, ἐξακολουθοῦσα καὶ ἐν τῇ πόλει, μὲ τὰς φωνὰς ἀκουομένας περισσότερον ἐν τῷ κλειστῷ χώρῳ. Καταστήματα, καφφενεῖα, οἰκίαι κλειστα. Πολῖται ἔξαλλοι ἐκ τοῦ τρόμου, γυναῖκες λυσίκομοι πληροῦσι τὸν ἀέρα διὰ κραυγῶν ἀπελπισίας. Ἐν ζαχαροπλαστεῖον ἀνοικτὸν πληροῦται ἀπὸ πολίτας καὶ ἀξιωματικούς. Εἰς μάτην ὁ νομάρχης κ. Μπουκλάκος προοπαθεῖ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πολίτας θάρρος ὑπισχνούμενος ὅτι ὁ στρατὸς θὰ ὑπερασπισθῇ τὴν πόλιν. Αἱ συζητήσεις, αἱ φωναὶ, τὰ συλλυπητήρια τῶν ἀξιωματικῶν ἐξακολουθοῦσι. Ἡ λέξις προδοσία ἀντηχεῖ πανταχόθεν. Ἀγνοεῖ τις τί νὰ ὑποθέσῃ. Οἱ ἀξιωματικοὶ εἶνε οἱ περισσότερον δυστυχεῖς εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν μὴ εἰξεύροντες πῶς νὰ ἐξηγήσωσι τὴν φυγὴν μετὰ ἂν ὄχι νίκην, οὐχὶ ὅμως ἧττα. Καὶ αἱ συζητήσεις ἐξακολουθοῦσι μεταξὺ τῶν ἀϋπνων καὶ νηστικῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ λαμπτῆρος τοῦ ζαχαροπλαστείου, ἐν μέσῳ τοῦ ἀπεριγράπτου συνωστισμοῦ. Ἄλλοι κάθηνται ἐπὶ τοῦ πατώματος, ἄλλοι ἐπὶ τραπεζῶν. Προσπαθοῦσι νὰ παύσωσι τὴν πεῖνάν των τρώγοντες γλυκίσματα. Καὶ αἱ αὐταὶ συζητήσεις, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἄνευ λύσεως ἢ εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα πάντοτε καταλήγουσαι : Προδοσία, προδοσία. Ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν δικαστηρίων, ἄλλοι ἀξιωματικοὶ προσπαθοῦσι νὰ συνάξωσι τοὺς ἄνδρας των. Καὶ ἀκούει τις φωνὰς «Ζον πεζικὸν σύνταγμα», «σκκπανεῖς» κτλ. Εἰς μάτην! Ὀλίγοι, ὀλίγιστοι συναθροίζονται. Οἱ περισσότεροι θὰ ἔχωσι πέσῃ εἰς καμμίαν γωνίαν τοίχου, εἰς κανένα χάνδακα, διὰ νὰ κοιμηθῶσι τοὐλάχιστον ὀλίγον. Εἶνε τρεῖς ἡμέρας ἄϋπνοι, ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν βαδίζουσιν ἀπαύστως. Δυστυχὴς στρατός, ἄξιος καλλιτέρων ἀρχηγῶν! Δυστυχεῖς ἀξιωματικοὶ, βλέποντες τὰς ἐλπίδας των σβεσθείσας, τὰ ὄνειρά των καταρρεύσαντα!

Οἱ περισσότεροι δὲν ἐκοιμήθημεν καὶ ἐκείνην τὴν νύκτα. Εὐτυχεῖς ὅσοι ἠδυνήθησαν νὰ εὕρωσι κανὲν τραπέζι ἢ κάθισμα νὰ ἐξαπλωθῶσιν ὀλίγον.

Μυστήριον ἀπομένουσιν ἀκόμη ἡμῖν οἱ λόγοι τῆς ὑποχωρήσεως. Ἀργότερον ἐμάθομεν αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀναφέρω νῦν.

Τὸ ἀριστερὸν κέρας τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Χαμδῆ πασσᾶν εἶχεν ἐκτοπίσῃ, ἀφοῦ ἐνισχύθη μεγάλως ὑπὸ στρατευμάτων ἐξ Ἐλασσῶνος καὶ Πλαταμῶνος τοὺς ἡμετέρους ἐκ Νεζεροῦ καὶ Ρψάνης, τὴν δὲ Πέμπτην καὶ Παρασκευὴν ἐκ τοῦ Μπαμπᾶ, Δερελῆ, Κιτσιλὰρ καί τινων ἄλλων θέσεων τῆς κοιλάδος τοῦ Πηνειοῦ. Τὸ κέντρον τῶν τούρκων ὑπὸ τὸν Ὀμὲρ Νεσσὰτ μετὰ πολλὰς ἀπωλείας εἶχε νικήσῃ τοὺς ἡμετέρους καὶ καταλάβῃ τὴν Λυγκριὰν, τὸ Μάτι καὶ τὸ Καρατζόλι, ἐνισχυθὲν δὲ κατόπιν διὰ μεγίστων ἐπικουριῶν ἔδωσε τὴν Παρασκευὴν τὴν μάχην, ἣν ἀνωτέρω περιέγραψα. Συγχρόνως τὸ δεξιὸν κέρας του εἶχε προχωρήσῃ καὶ καταλάβῃ τὴν Πέμπτην ἢ Παρασκευὴν τὸ Λοσφάκι, κατά τινας δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς Παρασκευῆς τὸν Τύρναβον. Ἠπειλεῖτο λοιπὸν ἡ ὑποχώρησις τῶν ἡμετέρων στρατευμάτων τόσον τοῦ ἀριστεροῦ, ὅσον καὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος. Αἱ φάλαγγες αἱ ἀναφκνεῖσαι ἐπὶ τῶν λόφων θὰ ἦσαν, φαίνεται, ἡ πρωτοπορεία τοῦ σώματος τοῦ Χαμδῆ. Κατὰ τοῦ σχεδίου αὐτοῦ τὸ μόνον ἀντιδραστικὸν συμφώνως τῇ παρατάξει μας ἦτον ἡ κατάληψις ἐξ ἐφόδου τῆς Βίγλας, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ γείνῃ τὴν Δευτέραν, διότι, ὡς μοὶ ἔλεγεν ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, τὰ τουρκικὰ πυροβολεῖα εἶχον σιγήσῃ. Τοῦτο δὲν ἔγεινεν. Ἐὰν ὅμως ἡ Βίγλα κατελαμβάνετο, θὰ εἴμεθα κύριοι τοῦ Δαμασίου καὶ θὰ ἠναγκάζομεν τοὺς Τούρκους νὰ καταφύγωσιν εἰς ἄμυναν πλέον τῆς χώρας των μὴ δυνάμενοι νὰ ἐπιτεθῶσιν ἐξ ἄλλου σημείου, διότι ἡ ὑποχώρησίς των θὰ ἠπειλεῖτο.

12 Ἀπριλίου. Σάββατον. — Ἐγειρόμεθα πρωΐ. Λέγω ἐγειρόμεθα ἐκ συνηθείας. Ἔξω εἰς τὰς ὁδοὺς σύγχυσις φρικώδης. Τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ στρατοῦ μας ἀναχωρεῖ ἄγνωστον διὰ ποῦ, ἄγνωστον διὰ τί. Εἶνε λυπηρόν. λυπηρότατον τὸ θέαμα τῶν κατοίκων ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ. Ἀπέλπιδες, περίλυποι, τρομασμένοι, μὴ δυνάμενοι νὰ βαδίσωσι σταθερῶς ἐκ τῆς ἀπογνώσεως, μᾶς θεωροῦσι μὲ τὴν σιγηλὴν, τὴν ἄφωνον, ἀλλὰ τόσῳ ἐκφραστικὴν ὄψιν των τὴν διαβρεχομένην ὑπὸ τῶν δακρύων, τὰ ὁποῖα προὐκάλεσεν ἡ ἀπόστασις καὶ τῆς τελευταίας των ἐλπίδος.

Αἱ γυναῖκες δὲν δύνανται νὰ κρατηθῶσι. Γυναῖκες καλῆς τάξεως, μεσαίας, τοῦ ὄχλου, ἀναμιξ. λυσίκομοι, τρελλαὶ, μὲ ὀφθαλμοὺς ἐκ τῶν δακρύων, τοῦ τρόμου, τῆς ἀϋπνίας ἐξωγκωμένους καὶ ἐρυθροὺς, μὲ κινήσεις ἀποτόμους καὶ διακεκομμένας, σύρουσαι τοὺς πόδας των αἱ περισσότεραι εἰς παντοφλας, ἐκσπῶσιν εἰς ἀρὰς, βλασφημίας, ἀπειλὰς κατὰ παντὸς ἱεροῦ καὶ ἀνθρωπίνου. Αἱ φωναὶ κατὰ τῶν ἀρχηγῶν μας, κατὰ τοῦ στρατοῦ διακεκομμένοι ἀπὸ λυγμοὺς καὶ βραχναὶ διασταυροῦνται «Ἄτιμε στρατέ, ἄτιμον ἐπιτελεῖον». Γυναῖκες τοῦ λαοῦ μὲ τοὺς μαστοὺς ἔξω, ἡμίγυμνοι πολλαὶ, βρέφη κρατοῦσαι κλαίοντα, ὡς ἐὰν ἠννόουν, προσπαθοῦσι νὰ μαζεύσωσιν ὀλίγα πράγματα διὰ νὰ φύγωσι τὸ αἰώνιον φόβητρόν των, τὸν ἐπερχόμενον Τοῦρκον.

Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τὸ τί γίνεται εἶνε ἀπερίγραπτον. Συνωστισμὸς ἀνδρῶν, γυναικῶν, παιδίων, στρατιωτικῶν ἁμαξῶν, κάρρων φορτηγῶν. Τίς νὰ πρωτοπεράσῃ! Ἐδῶ πατὴρ χωρίζεται ἀπὸ τὸ παιδίον του, τὸ ὁποῖον φωνάζον καὶ κλαῖον, τρέχει, προσπαθεῖ νὰ τρέξῃ, συγκρουόμενον καὶ παραπαῖον πρὸς εὕρεσιν τοῦ πατρός. Τὸ αἴσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως διεχωρίζετο στενῶς συνδεδεμένα ἄτομα. Καὶ σπεύδει ἕκαστος νὰ καταλάβῃ θέσιν, διότι ὁ σιδηρόδρομος θὰ φύγῃ καὶ ἀλλοίμονον. Ἐθελονταί τινες προσπαθοῦσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ τραῖνον καὶ συγκρούονται μὲ ἡμετέρους στρατιώτας, οὕτω δὲ παρ' ὀλίγον νὰ προκύψῃ αἱματοχυσία. Καὶ ὅλη αὐτὴ ἡ φυγὴ ἄγνωστον ἀκόμη διατί. Ἀκόμη δὲν εἰξεύρομεν ὅτι ἡ Λάρισσα θὰ ἐγκαταλειφθῇ.

Οἱ στρατιῶται σπεύδουσι πρὸς τὴν πλατεῖαν τῶν στρατώνων, ὅπου πρόκειται νὰ γείνῃ ἡ συνάθροισις. Συνάγονται οἱ παρόντες, τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου, ὀλιγώτεροι ἴσως. Τὰ πρῶτα συνταχθέντα σώματα ἀναχωροῦσι. Νομίζομεν ὅτι ἀναχωροῦν, διὰ νὰ καταλάβουν τὰ πρὸ τῆς Λαρίσσης ὀχυρώματα, ὅτε μανθάνομεν ὅτι ὑποχωροῦσι πρὸς τὴν Φάρσαλον. Ὥστε δευτέρα ὑποχώρησις καὶ αὐτὴ ἄνευ μάχης.

Ὁ λόχος μου διατάσσεται νὰ καταστρέψῃ τὴν γέφυραν. Εἰσέρχομαι εἰς τὴν πόλιν. Ψυχὴ ζῶσα ἐκτός τινων στρατιωτῶν σπευδόντων μήπως δυνηθῶσι νὰ συνάξωσι πράγματά τινα τοῦ δημοσίου. Ἀλλὰ πῶς! Ὁλόκληροι αἱ ἀποθῆκαι ἅπαντος τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ στρατοῦ πλήρεις πυρομαχικῶν, τροφῶν, ἐνδυμάτων μέλλουσι νὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ τῶν Τούρκων. 14 τοπομαχικὰ πυροβόλα ἐγκατελείφθησαν, ἀφοῦ ἀφῃρέθησαν τὰ κλεῖστρά των.

Κραυγαὶ αἴφνης ζωηραὶ ἠκούονται «Ζήτω ὁ στρατός». Καὶ ἄνθρωποι τρέχουσι πετῶντες τὰ καπέλλα των εἰς τὸν ἀέρα, χαρούμενοι, ἀλλὰ μὲ ὄψεις ἀγρίας. Εἶνε οἱ κατάδικοι ἀπολυθέντες τῶν φυλακῶν. Δυστυχῆ στρατέ! ἐπέπρωτο ν' ἀκούσῃς ζητωκραυγὰς ἀπὸ κατα δίκους μόνον μετὰ τὴν ὑποχώρησίν σου! Καὶ οἱ κατάδικοι αὐτοὶ μελλουσι νὰ λῃστεύσωσι τὰς οἰκίας, ὥστε ν' ἀναγκάσωσι τοὺς ἐναπομείναντας κατοίκους νὰ προσκαλέσωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοὺς Τούρκους. Ἦτο σπαρακτικὸν τὸ θέαμα, ὡς μοὶ ἔλεγε φίλος μού τις μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατοῦ, τῶν σπασμένων θυρῶν, τῶν διεσκορπισμένων ἐμπορευμάτων, τοῦ αἵματος τέλος τῆς πρωτευούσης πόλεως τῆς Θεσσαλίας κεχυμένου ἐν ταῖς ὁδοῖς. Καὶ ὡς σαρκοβόρα ὄρνεα, κόρακες ἐπὶ πτώματος, τὰ τέρατα τὰ ἀπόβλητα μὲ τοὺς ἀντάρτας, τοὺς ὁποίους τινὲς ἠθέλησαν νὰ ὀνομάσωσιν ἁρματωλοὺς, διὰ νὰ βεβηλωθῇ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ὄνομα!

Ὅταν εἰσήλθομεν εἰς τὴν πόλιν, ἄλλη διαταγὴ μᾶς ἀναγκάζει ν' ἀκολουθήσωμεν τὸν ὑποχωροῦντα στρατόν. Ἄλλος λόχος μηχανικοῦ ἐπεφορτίσθη τὴν καταστροφὴν τῆς γεφύρας, ἀλλ' ἄλλαι σκέψεις ἐπικρατήσασαι κατόπιν ἀνέστειλαν τὴν ἐκτέλεσιν. Οὕτως ἐκ τῶν μονίμων γεφυρῶν οὐδεμία κατεστράφη, μόνον δ' αἱ δύο στρατιωτικαὶ γέφυραι τοῦ Κουτσοχέρου καὶ τῆς Γουνίτσης ἐκάησαν, ὡς καὶ ἡ τοῦ Μακρυχωρίου κατεστράφη.

Ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Λαρίσσης τὴν 11ην π. μ. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ ὑποχώρησις ἀπὸ τῆς 9ης περίπου. Μὲ τὸν ἥλιον τὸν φρικώδη, νήστεις, οἱ ἄνδρες μόλις ἔσυρον τοὺς πόδας των. Πολλοὶ ἔπιπτον καθ' ὁδόν. Ἄλλοι ἀνήρχοντο ἐπὶ τῶν δημοσίων κάρρων ἢ ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν, τὰ ὁποῖα μετέφερον ἀναμὶξ τὰς περιουσίας καὶ τὰς ἀναχωρούσας οἰκογενείας. Πολλοὶ πίπτουσι καθ' ὁδὸν, ἵνα ἀναπαυθῶσιν. Δύο ἢ τρεῖς ἔπεσαν, ἵνα μὴ ἐγερθῶσι πλέον ἐκ τοῦ καμάτου καὶ τῆς δίψης. Ἐκείνη ἡ δίψα ἡ ἀφόρητος, ἡ ξηραίνουσα μὲ τὸν λάρυγγα καὶ τὴν καρδίαν!...Τί ἐγίνετο, ἐὰν εὑρίσκετο εἰς κανὲν μέρος πηγή τις ὕδατος εἶνε ἀπερίγραπτον. Καὶ τί ὕδωρ! Τελματῶδες,

πλῆρες ζωϋφίων καὶ βατράχων. Καὶ ἡ αὐτὴ μονότονος κατόπιν πορεία, ἡ ἀτελεύτητος, ἡ κοπιώδης.

Περὶ τὴν 7ην μ. μ. φθάνομεν εἰς τὸ χωρίον Πασᾶ Μαγούλα κείμενον ἀπέναντι τῆς Φαρσάλου. Πολλοὶ νομίζουσιν ὅτι εἶνε ἡ Φάρσαλος καὶ χαρὰ διατρέχει τὸ στράτευμα. Ἡ κεφαλὴ τῆς φάλαγγος ἐσταμάτησεν, ἵνα συγκεντρωθῶσι τὰ ἐρχόμενα κατόπιν στρατεύματα, τὰ ἀναμιχθέντα πλέον εἰς βαθμὸν καθιστῶντα ἀδύνατον πᾶσαν ἐκκαθάρισιν καὶ συγκέντρωσιν αὐτῶν πρὸς τὸ παρόν. Ἔχομεν ἀκόμη 2 1)2 ὡρῶν πορείαν, πορείαν νυκτερινὴν, μετὰ 8ωρον τοιαύτην, μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐφθάσαμεν. Οἱ πλεῖστοι μένουσι καὶ κοιμῶνται καθ' ὁδόν. Τινὲς προχωροῦσι μέχρι τῆς κωμοπόλεως. Εἰς ἀπόστασιν 1 ὥρας περίπου πρὸ αὐτῆς ρέει ὁ Ἀπιδανός. Καὶ ποῦ νὰ εὕρωμεν ἐν τῷ σκότει τὴν γέφυραν. Ἀναβαίνω ἐφ' ἑνὸς κάρρου καὶ διέρχομαι διὰ τῆς κοίτης ἀπέναντι.

Φθάνομεν ἐπὶ τέλους εἰς Φάρσαλον. Καφενεῖά τινα εἶνε ἀκόμη ἀνοικτά. Ὅλα ἀσφυκτικῶς πεπληρωμένα. Οὔτε μίαν κουβέρταν ἔχω, διὰ νὰ κοιμηθῶ. Εὑρίσκω φίλον μού τινα ἔχοντα τοιαύτην καὶ εἰσέρχομαι εἰς ἓν καφενεῖον, ὅπου μεταξὺ δύο τραπεζῶν ὑπῆρχε κάποια θέσις. Κοιμώμεθα ἐκεῖ. Οἱ ἄλλοι ἐκοιμήθησαν ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, τῶν καθισμάτων, ὄρθιοι, ἐπὶ τοῦ δαπέδου, ὅπως ἠδυνήθησαν. Τὰ πατήματα καὶ αἱ ὠθήσεις, τὰς ὁποίας ἔπαθον ἐκείνην τὴν νύκτα δὲν περιγράφονται.

*
* *

13 Ἀπριλίου. Πάσχα.—Τὸ πρωΐ, ὅταν ἠγέρθημεν, παριστάμεθα πρὸ κωμικωτάτου θεάματος. Κοιμῶνται οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ, εἰς παντοίας θέσεις πρὸς τοὺς λοιπούς, ἐνῷ ἄλλοι ἐγερθέντες τρέχουσι φωνάζοντες πρὸς ἀναζήτησιν καφὲ, ἄρτου, τυροῦ, ἀδιαφοροῦντες ἐὰν πατῶσιν ἐπὶ τῶν ποδῶν ἢ τῶν χειρῶν τῶν κοιμωμένων, οἵτινες ἐν μέσῳ τοῦ ρογχλητοῦ των ἐγείρονται ἀποτόμως τρίβοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καταρώμενοι θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, διότι ἔχασαν τὸν ὕπνον των.

Οἱ λόχοι, τὰ τάγματα, αἱ πυροβολαρχίαι ἤρχισαν κάπως νὰ μαζεύωνται. Τὸν λόχον μας, τὸν συναθροίζομεν ἐντὸς μάνδρας τινός. Ἀγοράζομεν μερικὰ ἀρνιὰ, τὰ ὁποῖα οἱ ἄνδρες καταγίνονται νὰ ψήσουν. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξακολουθοῦν νὰ ἔρχωνται βραδύναντες καὶ τὴν ἑπομένην ἐπίσης. Ἄλλοι ἀποπλανηθέντες ἑκουσίως ἢ ἀκουσίως ἔρχονται ἐκ Βόλου. Οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἔρχονται, τινὲς ἐπρόφθασαν νὰ φύγωσι διὰ τὰς πατρίδας των ἀλλάξαντες τὴν στρατιωτικὴν ἐνδυμασίαν, ἄλλοι συλλαμβάνονται ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας εἰδοποιηθείσης.

Τὸ μεσημέρι τρώγομεν τὸ ψητόν μας ἐν μέσῳ λύπης καὶ ἀπογοητεύσεως. Πάσχα φοβερὸν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ἡ περίοδος τῶν Παθῶν μας. Τινὲς θέλουσι νὰ ὑποχωρήσωμεν ἀκόμη, ἀλλ' ὑπερισχύουν οἱ ψυχραιμότεροι, δεικνύοντες διὰ τῆς σταθερότητός των, ὅτι ὁ περισσότερος στρατὸς δὲν ἐννοεῖ νὰ ἐγκαταλείψῃ πάλιν τὴν θέσιν του.

Μετὰ μεσημβρίαν τὰ διάφορα σώματα τάσσονται, διὰ νὰ καταυλισθῶσιν ἐπὶ τῶν λόφων. Τὸ στρατόπεδον ἀρχίζει τακτοποιούμενον, τὰ σώματα ὅμως δὲν καταλαμβάνουσι τὰς θέσεις τὰς ὁποίας θὰ ἔχωσιν ἐν ὥρᾳ μάχης. Ἐπέρχεται ἡ νὺξ καὶ κοιμώμεθα πρώτην φορὰν ἐν ὑπαίθρῳ, διότι μέχρι τοῦδε ὅλας τὰς νύκτας ἐβαδίζομεν.

Εἶνε ὡραῖος ὁ ὕπνος αὐτὸς τοῦ βουνοῦ μεταξὺ θυμαριῶν ὑπὸ τοὺς ἀστέρας.

*
* *

14 Ἀπριλίου. Δευτέρα.—Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπάνω εἰς τὰ βουνά. Τὰ σώματα ἀρχίζουσί πως νὰ καταλαμβάνωσι τὰς διὰ τὴν μάχην θέσεις των. Μ. μ. ὁρίζεται ἡ ταξιαρχία τοῦ Σμολένσκη, ἵνα καταλάβῃ τὸ Βελεστῖνον πρὸς προστασίαν τῆς γραμμῆς Βόλου—Φαρσάλου. Εὐτυχῶς ταύτης θ' ἀποτελέσωμεν μέρος καὶ ἡμεῖς.

Τὸ ἑσπέρας τὸ 6ον εὐζωνικὸν τάγμα, δύο ὀρειβατικαὶ πυροβολαρχίαι καὶ ὁ λόχος τοῦ μηχανικοῦ κατηυλίσθημεν μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Φαρσάλου πρὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ.

*
* *

15 Ἀπριλίου. Τρίτη. — Μόλις ἠγέρθημεν, ἀνεγνώσθη εἰς τοὺς ἄνδρας διαταγὴ τοῦ ἀρχηγείου ἀναφέρουσα τὰ ἐν Ἠπείρῳ καὶ ὑπὸ τοῦ στόλου διαπραχθέντα κατορθώματα.

Τὴν δὲ 5ην π. μ. ἀρχίζει ἡ ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου ἐπιβίβασις, ἧς περατωθείσης ἀναχωροῦμεν τὴν 8ην π. μ. τὸ 6ον εὐζωϊκὸν καὶ ἡμεῖς.

Μετὰ μίαν ἡμίσειαν ὥραν φθάνομεν εἰς τὴν κλεινὴν πατρίδα τοῦ Ρήγα, τὸ δροσερὸν Βελεστῖνον, τὸ ὡραιότερον χωρίον τῆς Θεσσαλίας, μὲ τὰ νερά του τὰ δροσερὰ καὶ χωνευτικώτατα, μὲ τὰ δένδρα του τὰ σύσκια, τὸ δάσος του τὸ ἐκ πλατάνων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων ἀποτελούμενον, ἐνῷ μεταξὺ τῶν δένδρων χλόη ἢ λαχανόκηποι ποικίλλουσι τὴν βαθεῖαν αὐτῶν πρασινάδαν δι' ἄλλης μᾶλλον ἀνοικτῆς, μὲ τὴν ὡραίαν του ἐκκλησίαν, ἥτις τώρα κατασκευάζεται, ὁμοιάζουσαν πρὸς τὴν τοῦ Καζακλὰρ, μὲ τὸν μιναρέν του παρὰ τὸ ἠρειπωμένον τζαμὶ, λείψανον τῆς τουρκοκρατίας, διότι ἦτο καὶ αὐτὸ

τσιφλίκι τουρκικόν, μὲ τοὺς ὑδρομύλους του ἐντὸς τοῦ δάσους, μὲ τὸ μαγευτικὸν ἄλσος τὸ περιποιημένον καὶ διαθεόμενον ὑπ' ἐστρωμένων χαλίκων, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὸν ὡραῖον σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου.

Ἀποβιβασθέντες τοῦ τραίνου παρετάχθημεν ὀλίγον ὄπισθεν τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. Αἱ δύο πυροβολαρχίαι ἀναχωρήσασαι ἀργότερον καὶ πεζῇ δὲν ἔφθασαν εἰμὴ τὴν ἑσπέραν. Ἀφοῦ ἐφάγομεν ὀλίγον, ἠρχίσαμεν νὰ συζητῶμεν τὰ ἀπελπιστικὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἀλεπάλληλα. ἐνέσκηψαν. Παρῆλθεν, οὕτως ἀρκετὴ ὥρα, ἦτο δὲ 4η μ. μ. περίπου, ὅτε ἠκούσαμεν νὰ φωνάζωσι ἔξω συζητοῦντες, ἐὰν ὁ φαινόμενος μακρὰν πρὸς τὴν λίμνην Βοιβηΐδα (Κάρλαν) κονιορτὸς προήρχετο ἀπὸ βόας ἢ ἀπὸ ἱππικὸν τουρκικόν. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ σώματα διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον παρετάχθησαν, ὅτε εἰς τὴν πεδιάδα τὴν ἀπέναντι ἀνεφάνησαν προσπαθοῦντες νὰ κρυβῶσι μεταξὺ τῶν στάχεων καὶ εἰς ἀπόστασιν 3 χιλιομέτρων τοῦρκοι ἀκροβολισταὶ, ἐνῷ σφαῖραι τηλεβόλου ἐξακοντίζονται καθ' ἡμῶν.

Σύγχυσις πρὸς στιγμὴν ἐπακολουθεῖ παρ' ἡμῖν. Ἀλλ' ἐν τῷ ἅμα οἱ εὔζωνοι παρατάσσονται εἰς ἀκροβολισμὸν διὰ συρίγματος τοῦ λοχαγοῦ των (εἷς ἢ δύο λόχοι ἀπὸ τὸ 6ον τάγμα). Ἡ μία ὀρεινὴ πυροβολαρχία ἀρχίζει τὸ πῦρ. Ἡμεῖς μεταβαίνομεν πρὸς κατάληψιν ἑνὸς λόφου τῆς εἰσόδου τῶν πρὸς τὸν Βόλον στενῶν τῶν Φερῶν. Ἀλλὰ μόλις φθάνομεν ἐκεῖ, εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος, παρὰ τοὺς Δ πρόποδας τοῦ Μεγαβουνίου, ἐκεῖ ὅπου τὸ στενὸν διευρύνεται, εἴδομεν ἐν τῷ ἀρχομένῳ σκότει πολὺν κονιορτόν. Ἀναμφιβόλως οἱ Τοῦρκοι ἱππεῖς εἶχον εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ στενόν. Ἡ εἴσοδος τοῦ στενοῦ ἀπέχει 3)4 περίπου ὥρας ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. Βαδίζομεν πλέον τῆς μιᾶς ὥρας προσπαθοῦντες νὰ τοὺς ὑπερβῶμεν καὶ νὰ καταλάβωμεν λόφον κατάλληλον. Ἐπὶ τέλους μετὰ περιπλανήσεις ἐν βαθεῖ σκότει, ἐν μέρει ἀγνώστῳ, πίπτοντες εἰς χαράδρας καὶ λάκκους, μὴ γνωρίζοντες, ποῦ καὶ πόσος εἶνε ὁ ἐχθρός, ἀφοῦ ἐγένετο προηγουμένως ἀναγνώρισις παρ' ἐμοῦ, ἀναβαίνομεν εἰς ἕνα λόφον καὶ διεμοιράζομενα τὴν ἄμυναν αὐτοῦ. Οἱ ἱππεῖς εἶχον εἰσέλθῃ δι' ἑνὸς λαιμοῦ εὑρισκομένου ὀπισθεν τοῦ μεμονωμένου λόφου Πιλὰφ Τεπέ· εἶχον μάλιστα ἀναβιβάσῃ καὶ μικρὸν πυροβόλον ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίσθησαν οἱ Τοῦρκοι διὰ τοὺς σταθμοὺς τῶν συνόρων καὶ τὰ ὁποῖα εἶνε μᾶλλον πρὸς ἐκφόβισιν. Τὸ πυροβόλον αὐτὸ μᾶς ἔρριψε δύο ἢ τρεῖς βολὰς ἄνευ ἀποτελέσματος.

Διερχόμεθα ὅλην τὴν νύκτα προσεκτικοὶ καὶ ἄϋπνοι.

*
* *

16 Ἀπριλίου Τετάρτη. Περὶ τὴν 2αν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐνομίσαμεν ὅτι εἴδομεν κάτι τι κινούμενον ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι λόφου καὶ ἐρρίψαμεν κατ' αὐτοῦ μίαν συμπυροκρότησιν. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο τίποτε.

Μόλις ἐξημέρωσε μετέβημεν πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ μέρους, ἐὰν ὑπάρχῃ ὁ ἐχθρός Οὗτος εἶχεν ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν νύτα, ὥστε μετεφέραμεν τὸν λόχον εἰς ἄλλον λόφον πλησιέστερον πρὸς τὸ Βελεστῖνον. Ἀλλ' ἐνῷ τὴν νύκτα ἐμάθομεν, ἀποστείλαντες περίπολον πρὸς τὰ φίλια στρατεύματα τοῦ Βελεστίνου, ὅτι ἦλθεν ὅλη ἡ Ταξιαρχία, ἤτοι τὸ 7ον καὶ 8ον Σύνταγμα πεζικοῦ. τὴν πρωΐαν δὲν εἴδομεν τίποτε. Εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν μάλιστα εἶχον συναθροίσῃ ὅλα τὰ πολεμεφόδια, τροφὰς κτλ. ὡς πρὸς ἀναχώρησιν. Ἐνομίσαμεν λοιπὸν ὅτι ἀφέθη μόνος ὁ λόχος μας, εἷς λόχος πεζικοῦ καὶ εἷς λόχος εὐζωνικοῦ, οἵτινες εἶχον καταλάβῃ τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν. Ἐν τούτοις τὰ σώματα εἶχον καταλάβῃ τὰς θέσεις των ἐκτὸς τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ, τὰ ὁποῖα εἶχον διευθυνθῇ πρὸς Βόλον καὶ ἀνεκλήθησαν βραδύτερον.

Οἱ λόφοι, οἵτινες περιβάλλουσι τὸ Βελεστῖνον σχηματίζουσι τόξον, πρὸς ἀριστερὰ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου εἶνε τὸ χωρίον Βελεστῖνον, πρὸς δεξιὰ αὐτοῦ τὸ χωρίον Ἅγ. Γεώργιος, ἔτι δεξιώτερα ἡ εἴσοδος τῶν πρὸς Βόλον στενῶν, εἰς τὸ δεξιὸν δὲ ἄκρον ἡ δίοδος τῆς Κομπραίνης. Κατὰ τὴν χορδὴν τοῦ τόξου ἐπὶ μῆκός τι αὐτῆς τὸ δάσος τοῦ Βελεστίνου. Εἰς τὰς κοιλότητας τὰς σχηματιζομένας ὑπὸ τῶν λόφων εἶχον τοποθετηθῇ τὰ τμήματα, ἀόρατα ἐκ τῶν ἔξω. Εἰς τὴν πρὸς τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, ὅπου γίνεται ἡ διασταύρωσις, παρυφὴν τοῦ δάσους, εἶχον τοποθετηθῇ δύο λόχοι πεζικοῦ καὶ ἄνωθεν ἕτεροι δύο λόχοι ἐπὶ τῶν λόφων ἀποτελοῦντες τὰς προφυλακάς. Ἡ ἡμέρα ἐν τούτοις παρῆλθεν ἄνευ οὐδενὸς σπουδαίου συμβάντος.

Ἐλησμόνησα νὰ προσθέσω ὅτι ἐπὶ τῆς πεδιάδος ὄπισθεν τοῦ δάσους καὶ κάτωθεν τοῦ Βελεστίνου παρετάχθησαν ἀργότερον, ἅμα ἀνεφάνη ὁ ἐχθρὸς ἡ πεδινὴ πυροβολαρχία μὲ στήριγμά της ἕνα λόχον πεζικοῦ, 2 λόχοι πεζικοῦ εἰς ἀκροβολισμὸν κατὰ τὴν χορδὴν τοῦ ἀνωτέρου τόξου μὲ 1 λόχον ὡς ἐφεδρείαν καὶ 1 τάγμα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὡς γενικὴ ἐφεδρεία.

*
* *

17 καὶ 18 Ἀπριλίου Πέμπτη καὶ Παρασκευή.

Καὶ ἡ ἡμέρα τῆς 17ης παρήρχετο μονοτόνως, ὅταν περὶ τὴν 2αν μ. μ. ὥραν κονιορτὸς πολὺς ἀνήγγειλε τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἐχθροῦ. Σαλπίζεται γενικὴ συνάθροισις καὶ τὰ σώματα καταλαμβάνουσι τὰς πρὸς μάχην θέσεις των.

Περὶ τὴν 5ην μ. μ. ἐκ χαμηλοῦ γηλόφου μακρὰν ἀκούεται τὸ πρῶτον τουρκικὸν πυροβόλον κροτοῦν. Ἀλλεπάλληλοι κανονιοβολισμοὶ ἀκολουθοῦσιν, εἰς οὓς ἀπαντᾷ ἀραιῶς τὸ ἡμέτερον ὀρειβατικὸν τοποθετημένον ἐπὶ ὑψώματος ἄνωθι τοῦ Βελεστίνου. Ἐπέρχεται τέλος ἡ νύξ.

Περὶ τὴν 3ην μετὰ μεσονύκτιον τῆς 18ης φάλαγξ τουρκικὴ ἐκ δύο ταγμάτων προσπαθεῖ νὰ διέλθῃ ἀπὸ τὸ μέρος, δι' οὗ διῆλθε τὸ τουρκικὸν ἱππικὸν κατὰ τὴν ἀψιμαχίαν τῆς 15ης, μόλις δ' ἐπρόλαβεν ὁ πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτοῦ σταλεὶς εὐζωνικὸς λόχος νὰ καταλάβῃ τὸ δεσπόζον τοῦ λαιμοῦ ὕψωμα καὶ νὰ τὸ ἀναχαιτίσῃ. Περὶ τὴν πρωΐαν ἔφθασε καὶ ἡ πυροβολαρχία τοῦ Πετρίδου ἐλθοῦσα ἐκ Φαρσάλου καὶ καταλαβοῦσα τὴν θέσιν, ἣν ἀνωτέρω ἀνέφερα.

Τὴν 5ην π. μ. περίπου ἤρξατο τὸ πῦρ πρὸς τὸ Μεγαβοῦνι. Οἱ τοῦρκοι συγκεντροῦσι τὰς ἐπιθέσεις των πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἐπεχείρησαν τὴν νύκτα, καὶ πρὸς ὃ μέρος ἦσαν αἱ προφυλακαί μας. Κατὰ τῶν πρὸς τὸ πρῶτον μέρος προχωρούντων ἐχθρῶν, βαλλει ἡ πεδινή μας πυροβολαρχία, πέμπεται πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἀμυνομένων ἕτερος λόχος εὐζωνικοῦ καὶ συμμετέχουσι τοῦ ἀγῶνος τὰ ἐν τῇ πεδιάδι τμήματα. Κατὰ δὲ τῶν πρὸς τὸ δεύτερον μέρος τούρκων βάλλουσιν αἱ δύο ὀρειβατικαὶ πυροβολαρχίαι καὶ τὰ ἐν τῷ ὄρει ἡμέτερα τμήματα.

Οἱ Τοῦρκοι ἐπιχειροῦσιν ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις, ἀλλ' ἀποκρούονται. Ὑποστηρίζονται ὑπὸ δύο πυροβολαρχιῶν πεδινῶν. Μία ἴλη τουρκικοῦ ἱππικοῦ προσπαθεῖ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῶν προφυλακῶν μας. Φθάνει μέχρις ἀποστάσεως 200 μ.. Οἱ ἡμέτεροι ἀμφιβάλλουσιν, ἐὰν εἶνε Τοῦρκοι, διότι αἱ πρῶται τετράδες ἦσαν ἐνδεδυμέναι μὲ ἑλληνικὰς στολὰς τῆς ἀποθήκης Λαρίσσης. Ἐπελαύνουσι ὅμως αἴφνης. Πῦρ ταχὺ τοὺς ἀποδεκατίζει, μόλις δὲ 15 ἕως 20 ἐπιστρέφουσιν.

Εἰς τὸ ἄλλο μέρος τὸ πῦρ ἐξακολουθεῖ ἀπὸ τῆς 5ης πρωϊνῆς μέχρι τῆς νυκτός. Οἱ εὔζωνοι ἐκ τῶν προχωμάτων πυροβολοῦσι τοὺς προσπαθοῦντας ν' ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῶν κλιτύων, οἵτινες ἀναγκάζονται ν' ἀποσυρθῶσι. Προσπαθοῦσί τινες νὰ κρυβῶσιν ὄπισθεν τῶν σχοίνων, ἀλλ' ἐνῷ μερικοὶ τῶν εὐζώνων ρίπτοντες λίθους τοὺς ἐξάγουσιν ἐκ τῶν θάμνων, ὡς λαγωοὺς, ἄλλοι βάλλουσι κατ' αὐτῶν. Μία διμοιρία πρὸς τὸ μέρος τῶν τέως προφυλακῶν πρὸς στιγμὴν ὑποχωρεῖ, ὅτε δεκανεύς τις μὲ τὴν ἑνωμοτίαν του μεταβαίνει τροχάδην καὶ καταλαμβάνει ἐν μέσῳ σφοδρῶν πυρῶν τὴν θέσιν, μέχρις ὅτου τῷ ἐστάλη ἐνίσχυσις. Κάτω εἰς τὴν πεδιάδα ἄλλη διμοιρία, ἧς ἐφονεύθη ὁ ὑπολοχαγὸς, τρέπεται εἰς φυγήν. Μεταδίδει τὸν πανικὸν εἰς τὰς ἄλλας καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ κλονισθῇ ἡ ἐν τῇ πεδιάδι ἡμετέρα ἄμυνα, ἐὰν εὐτυχῶς πέντε ἢ ἕξ ἱππεῖς δὲν συνήθροιζον τοὺς φεύγοντας.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐφάνη ὅτι ἡ νίκη κλίνει ὑπὲρ ἡμῶν. Ἀλλεπάλληλοι συμπυροβολισμοὶ τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ ἐπιφέρουσι τὴν σύγχυσιν εἰς τὰ προσπαθοῦντα ν' ἀναλάβωσι τὴν ἐπίθεσιν ἐφεδρικὰ σώματα τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ ἠθικὸν ἔχει κλονισθῇ, περὶ δὲ τὴν 2αν μ. μ. ἡ ὑποχώρησις τῶν τούρκων ἀρχίζει. Τὸ πυροβολικόν μας προὐχώρησε καὶ κατέλαβε θέσιν ὀλίγον πλαγίαν πρὸς τὸν ἐχθρόν. Ἐπιφέρει θραῦσιν. Τὸ τουρκικὸν πυροβολικὸν προσπαθεῖ νὰ προστατεύσῃ τὴν ὑποχώρησιν διὰ συμπυροβολήσεων. Ἀλλὰ τὸ πεζικόν μας προχωρεῖ καὶ ἐξ ἀποστάσεως 1500 μ. ἐκτελεῖ συμπυροκροτήσεις κατὰ τῶν πυροβολαρχιῶν τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ τοῦρκοι πυροβοληταὶ ἀφίνουσι πρὸς στιγμὴν τὰ πυροβόλα των ἐὰν δὲ ἐπεδεικνύετο παρ' ἡμῶν ὀλίγον ἔτι σθένος, θὰ τὰ κατελαμβάνομεν. Δυστυχῶς δίδεται καιρὸς νὰ ζευχθῶσι καὶ καταλάβωσιν ἄλλην θέσιν ὄπισθεν. Τὸ τουρκικὸν πεζικὸν τρέπεται εἰς φυγὴν ἐν ἀταξίᾳ. Προσπαθοῦσιν οἱ ὑπαξιωματικοί του νὰ συναθροίσωσιν αὐτὸ, ἀλλὰ συμπυροβόλησις τοῦ πυροβολικοῦ μας ἐπιτείνει τὴν ἄτακτον φυγήν. Ἐὰν εἴχομεν δυνάμεις νὰ τὸν καταδιώξωμεν, θὰ τὸν διεσκορπίζομεν ἐντελῶς.

Ἐν τούτοις εἰς τὸ ἄλλο μέρος, πρὸς τῆς Ὠβριᾶς τὸ Γάλα, οἱ πυροβολισμοὶ ἐξακολουθοῦσι. Πρὸ τῆς νυκτὸς οἱ τοῦρκοι δὲν δύνανται νὰ ὑποχωρήσωσι, καίτοι ὑφίστανται φοβερὰς ἀπωλείας. Τὴν νύκτα ὑποχωροῦσι.

Κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ἦσαν Ἕλληνες 8000 Τοῦρκοι δὲ 12000. Αἱ ἀπώλειαί μας ἦσαν περὶ τοὺς 200 πληγωμένους καὶ φονευμένους, τῶν δὲ Τούρκων, ὡς ἐμάθομεν παρ' ἄλλου ἀνταποκριτοῦ ἐλθόντος μετά τινας ἡμέρας ἐκ Λαρίσσης, ἀνῆλθεν εἰς 1592. Πολλὰ πολεμεφόδια καὶ 17 ἵπποι ἔπεσαν εἰς χεῖράς μας.

Ὁ ἥλιος ἔδυεν, ὅταν ἡ μάχη εἶχε τελειώσει, ἐξεραίσει τουφεκισμῶν τινων.

Δύο πεδινὰς πυροβολαρχίας εἶχον τάξει οἱ Τοῦρκοι πρὸς τὸ Μεγαβοῦνι, ὅπου ἦσαν οἱ εὔζωνοι ἡμῶν, μίαν δὲ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Καραδάγ.

***

19 Ἀπριλίου. Σάββατον.— Ἀνάπαυσις. Οἱ στρατιῶται σκυλλεύουσι τὰ πτώματα τῶν

Τούρκων. Ὁ Ριζόμυλος καπνίζει ἀκόμη ἀπὸ τὸ πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐτέθη κατὰ τὴν ὑπροχώρησιν ὑπὸ τῶν Τούρκων.

***

20 Ἀπριλίου. Κυριακή. — Διατασσόμεθα νὰ μεταβῶμεν πρὸς ταφὴν τῶν τουρκικῶν πτωμάτων. Ταῦτα παραμείναντα ἐπὶ δύο ἡμέρας ἐκτεθειμένα εἰς τὴν φρικώδη θερμότητα τῆς ἀτμοσφαίρας ἐτυμπανίσθησαν καὶ ὄζουσιν ἀπελπιστικῶς. Μεταβαίνω μετὰ τῆς διμοιρίας μου εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἔκαμε ἐπέλασιν τὸ ἱππικὸν τῶν Τούρκων. Πτώματα ἀνθρώπων καὶ ἵππων κατάκεινται ἐκεῖ ἀναμὶξ μεταξὺ τῶν στάχεων Ἄλλο μὲ τοὺς γρόνθους συνεσφιγμένους μαυρίσαντας, ὡς καὶ τὸ πρόσωπον, τὸ ὁποῖον ἔχει φουσκώσει ἀναιδῶς. Ἄλλο ἄκαπτον. ὅπτιον, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔξω τῶν κογχῶν καὶ τὰ χείλη διεσταλμένα ἀγρίως. Εἷς ξένος ἀξιωματικὸς, ἀνθυπίλαρχος, παραμεμορφωμένος καὶ αὐτός. Ἕτερος γέρων ὑπίλαρχος, ὅστις, ὡς μοὶ εἶπον, ἦτο ρῶσσος. Ἄλλο πτῶμα ἔχει τὸ κρανίον διερρηγμένον ὑπὸ σπάθης· ὁ ἐγκέφαλος διαφαίνεται διὰ τῆς χαινούσης ρομβοειδοῦς ὀπῆς μεταξὺ τοῦ μαυρισμένου αἵματος. Οἱ πεζοὶ δένουσι τὰ πτώματα διὰ σχοινίων καὶ σύρουσιν αὐτὰ πρὸς τινα χάνδακα, ὅπου οἱ σκαπανεῖς τὰ σκεπάζουσι καὶ κατὰ τὸ τράβηγμα αὐτὸ τὰ ἐν τῇ ἀκαμψίᾳ των σειόμενα μέλη σχίζονται καὶ σάρκες ὁλόκληροι ἀποκόπτονται. Ὅλα εἶνε γυμνὰ ἀπὸ τὴν ὀσφὺν καὶ κάτω, εἰς τοὺς πόδας δὲ μόνον φέρουσι περιπόδια. Πολλοί, οἱ περισσότεροι, φοροῦσιν ἀσπρόρρουχα ἐκ τῶν ἀποθηκῶν Λαρίσσης, τινὲς στολὴν ἑλληνικοῦ ἱππικοῦ. Τινὰ ἄλογα πληγωμένα ἵστανται μελαγχολικὰ καὶ ἀκίνητα, καταδεδικασμένα εἰς τὸν δι' ἀσιτίας θάνατον. Σύρει τι τὸν πόδα, ἵνα μὲ ἀτονίαν πλησιάσῃ τὸν παρακείμενον στάχυν καὶ ἀποσπάσῃ ἐξ αὐτοῦ ὀλίγον. Καὶ κυττάζει ἠλιθίως καὶ κεκμηκότως μακρὰν, ἄγνωστον ποῦ, τὸ πρὸ δύο ἡμερῶν φέρον τὸν ἀναβάτην γαῦρον καὶ ἀλλαλάζον μετ' αὐτοῦ! Τὰ ὀστᾶ του ἔχουσιν ἤδη ἐξέλθῃ τῶν σαρκῶν. Διατί δὲν τὰ φονεύουσι. νὰ ἀπαλλάζωσι τὰ δυστυχῆ ταῦτα ζῶα τῶν βασάνων!

Περὶ τὴν μεσημβρίαν σαλπίζεται γενικὴ συνάθροισις. Οἱ Τοῦρκοι ἀνεφάνησαν. Μεταβαίνομεν εἰς τὴν παρὰ τῷ λόχῳ θέσιν μας. Ἀκούονται πρὸς τὸ μέρος τῶν προφυλακῶν περὶ τὴν 2αν μ. μ. πυροβολισμοί τινες, οἵτινες προῆλθον ἐκ τῶν ἡμετέρων κατὰ λόχου πεζικοῦ ἐλθόντος ἐνόπλου, ἵνα θάψῃ τοὺς νεκρούς. Οἱ Τοῦρκοι ὑποχωροῦσιν.

***

21 Ἀπριλίου. Δευτέρα. — Οἱ νεκροὶ ἐξακολουθοῦσι μένοντες ἄταφοι. Μεταβαίνομεν, ἵνα θάψωμεν τοὺς ὑπολοίπους. Ὄζουσι περισσότερον. Ἓν ἄλογον ἔχει καταπέσει ψυχορραγοῦν εἰς τὸν χάνδακα ὅπου θὰ ταφῇ, ἀπαλλάσσον ἡμᾶς τοῦ κόπου τοῦ νὰ τὸ σύρωμεν. Τὸ πυροβολῶ δὶς διὰ τοῦ περιστρόφου μου καὶ τελειώνω τὰ βάσανά του. Πέραν οὐρλιάζει παρὰ τὸν τάφον τοῦ κυρίου του κύων συμπληρῶν τὴν εἰκόνα τοῦ πεδίου τῆς καταστροφῆς.

***

22 Ἀπριλίου Τρίτη.— Φέρομεν ἐν Βόλῳ τρόφιμά τινα καὶ ἐφημερίδας. Ἔκτακτος πολυτέλεια. Περὶ τὴν ἑσπέραν λαμβάνομεν διαταγὴν τοῦ Ταξιάρχου καθ' ἣν ἐν τῇ ἀτυχεῖ περιπτώσει ὑποχωρήσεως τὰ μὲν σώματα τὰ ἐκ τοῦ Καραδὰγ καὶ τῆς πεδιάδος θὰ ὑποχωρήσωσι πρὸς τὸν Ἁλμυρόν, τὰ δ' ἐπὶ τοῦ Μεγαβουνίου πρὸς Βόλον. Τὴν ἐπαύριον ἀναμένεται μάχη, ὡς πιστεύει ὁ Ταξίαρχος.

***

23 Ἀπριλίου. Τετάρτη.—Εἶχεν ἐξημερώσει πρὸ πολλοῦ καὶ ὅμως τὸ πυροβόλον δὲν εἶχεν εἰσέτι κροτήσει. Αἱ ἐλπίδες μας περὶ μάχης ἐφαίνοντο ὅτι εἶχον διαψευσθῇ, ὅτε περὶ τὴν 9ην π. μ. τὸ τουρκικὸν πυροβόλον ἐκρότησε Συγχρόνως πυκναὶ τουρκικαὶ φάλαγγες προὐχώρουν δυτικώτερον ἔτι τοῦ σημείου, ὅπου εἶχεν ἐπιχειρήσει προσβολὴν τὸ δεξιὸν τῶν Τούρκων τὴν 18ην. Μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ὅμως ὁ στρατός μας ἤλλαξε μέτωπον πρὸς βορειοδυτικά. Ἡ νέα παράταξις τοῦ στρατοῦ τοῦ λαβόντος μέρος κατὰ τὰς μάχας τῆς 23ης καὶ 24ης ἀπετέλει τὸ σχῆμα ἑνὸς ε πλαγιασμένου καὶ ἀνοικτοῦ. Ἡ κορυφὴ αὐτοῦ κεῖται μεταξὺ τοῦ ἅγ. Γεωργίου καὶ Βελεστίνου. Εἰς τὸ ἀριστερὸν ἐφ' ὑψηλοῦ ἀντιστηρίγματος τοῦ Καραδὰγ εὑρίσκεται ἡ πυροβολαρχία τοῦ Μήτσα, ἐπὶ χαμηλοτέρου δ' ὀροπεδίου δεξιώτερα ἡ τοῦ Φραντζῆ. Ὁ Μήτσας ἐπιχειρεῖ νὰ βάλῃ κατὰ τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ, ἀλλ' αἱ βολαί του δὲν φθάνουσιν αὐτὸ τοποθετημένον πρὸ τοῦ Ριζομύλου. Ἔκτοτε μέχρι τέλους τῆς μάχης ἐξακολουθεῖ προσβάλλων τὰς προχωρούσας ἐχθρικὰς φάλαγγας πεζικοῦ διὰ βολιδοφόρων ὀβίδων. Αὗται ἦσαν τοποθετημέναι ὄπισθεν λόφου τινός, ὅστις τὰς ἔκρυπτε· μόλις ὅμως ἀνεφαίνοντο προχωροῦσαι σφοδρὸν πῦρ τὰς ἔκαμνε νὰ ὑφίστανται ἀπωλείας.

Περὶ τὴν 10ην π. μ. τὰ ράκη τῶν νεφῶν τὰ ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ διεσκορπισμένα ἤρξαντο συναθροιζόμενα. Αἴφνης ἐμαύρισε πρὸς τὸ μέρος τῆς μάχης. Σφοδρὰ θύελλα παρακολουθουμένη ὑπὸ βροχῆς καὶ χαλάζης μετ' ἀστραπῶν

καὶ βροντῶν συγχεομένων πρὸς τοὺς βρόμους τῶν πυροβόλων ἀποκρύπτει πᾶσαν κίνησιν. Τὸ τουρκικὸν ἱππικὸν ἐπωφελεῖται τοῦ παραχθέντος σκότους ὅπως ἐκτελέσῃ ἐπέλασιν πρὸς διάσπασιν τῆς γραμμῆς μας καὶ καλύψῃ τὴν προέλασιν τοῦ πεζικοῦ του. Οἱ πεζοί μας κεκαλυμμένοι οἱ πλεῖστοι ὑπὸ τὰ σκεπάσματά των καὶ τοὺς μανδύας των, διαβρεχόμενοι καὶ τυφλούμενοι ὑπὸ τοῦ ὁρμητικοῦ ἀνεμοστροβίλου δὲν ἀντελήφθησάν τι. Τῇδε κακεῖσε μόνον ἀρκοὶ τουφεκισμοὶ ἀκούονται, ὅτε συμπυροκρότησις τοῦ πυροβολικοῦ διὰ βολιδοφόρων ὀβίδων ἐπιτυχῶς ἐκραγεισῶν διασκορπίζει τὸ τουρκικόν, ἱππικόν, τὸ ὁποῖον ἀναγκάζεται νὰ ὑποχωρήσῃ. Μετ'ὀλίγον δ'ἄνεμος συνεπῆρε τὴν βροχὴν ἐκεῖ μακρὰν πρὸς τῆς Ὀβριᾶς τὸ Γάλα καὶ ὁ οὐρανὸς ἐκαθάρισεν.

Αἱ φάλαγγες τοῦ τουρκικοῦ πεζικοῦ φαίνονται τώρα προχωρήσασαι καὶ παραταχθεῖσαι εἰς ἀκροβολισμόν. Σφοδρὸν πῦρ τὰς ὑποδέεται. Ἐξακολουθοῦσιν ὀλίγον νὰ προχωρῶσιν. Ἔξοχοι ἐν τῇ ἀνδρείᾳ των οἱ Τοῦρκοι. Προχωροῦσι πάντοτε ἀτάκτως μέν, ἀλλὰ προχωροῦσιν. Ἴστανται ἐνίοτε, ἵνα πυροβολήσωσιν, ἐνῷ ἄλλο τμῆμα ἐξακολουθεῖ νὰ προχωρῇ. Ἐπὶ τέλους ὅμως, ἀναγκάζονται ὑπὸ τοῦ ταχέος πυρὸς τῆς ἡμετέρας γραμμῆς νὰ ὑποχωρήσωσι.

Μέχρι τῆς 2ας μ. μ. τὸ πῦρ ἐξακολουθεῖ ἀραιὸν πλέον καὶ μονότονον. Οἱ Τοῦρκοι ἐπιχειροῦσι τότε ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις λαμπρῶς ἀποκρουσθείσας παρὰ τὸ ὑπέρτερον τῶν δυνάμεων. Τὸ πυροβολικὸν των προσπαθεῖ νὰ κλονίσῃ τὴν ἡμετέραν γραμμὴν δι' ὁμοβροντιῶν. Αἱ τρεῖς πυροβολαρχίαι των βάλλουσιν ὁτὲ κατὰ τῶν πεζικῶν γραμμῶν μας, ὁτὲ κατὰ τῶν πυροβολαρχιῶν μας. Πρὸς στιγμὴν βλέπομεν τὴν πυροβολαρχίαν Φραντζῆ ἐξαφανιζομένην, διότι περιεβλήθη ὑπὸ τοῦ πυκνοτάτου κονιορτοῦ, τὸν ὁποῖον ὕψωσαν τρεῖς ὀβίδες πεσοῦσαι ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου ἐξ ὁμοβροντίας μιᾶς τουρκικῆς πυροβολαρχίας. Νομίζομεν ὅτι ἡ πυροβολαρχία μας κατεστράφη. Δὲν παρέρχονται ὅμως πολλὰ λεπτὰ καὶ ἀκούομεν τὰ κανονάκιά της ἀπαντῶντα ἓν πρὸς ἓν μὲ τὸν μικρὸν των κρότον εἰς τὴν τρομερὰν ἀπήχησιν τῶν μεγάλων τουρκικῶν τῶν 8, 9.

Οἱ Τοῦρκοι ἀποσύρονται δὲν ἠξεύρω διὰ ποσοστὴν φοράν. Νομίζομεν ὅλοι ὅτι ἀπεχώρησαν πλέον. Ἀλλ' ἐφεδρεία νέα καταφθάνει εἰς αὐτούς. Ἐπιχειροῦσι νέαν ἔφοδον ἐνισχυθέντες. Συμπυροκροτήσεις καὶ σφοδρὸν ταχὺ πῦρ τοὺς ὑποδέχεται. Ἐξακολουθοῦσι νὰ προχωρῶσιν ἀραιότεροι. Ἀλλ' αἱ ἀπώλειαί των εἰς ἕκαστον βῆμα εἶναι μεγάλαι. Κλονίζονται ὀλίγον καὶ μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τὰ οὐρανομήκη «ζήτω» ἀνακρούουσι πρύμναν, ἵνα κρυβῶσιν ἐκεῖ ὄπισθεν τῶν ράχεων τῶν βουνῶν. Ἡ νίκη τὴν ἡμέραν ταύτην εἶνε ὑπὲρ ἡμῶν. Ὅλοι νομίζομεν ὅτι θὰ ἔχωμεν πάλιν ἡμέρας τινὰς ἀναπαύσεως. Ἡ ὑποχώρησις τῆς Φαρσάλου δὲν ἐγνώσθη ἡμῖν ἀκόμη. Καὶ, ἐνῷ ὁ στρατὸς τῆς Φαρσάλου ὑπεχώρει πρὸς Δομοκόν, ἡ Ταξιαρχία Σμολένσκη ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν της ὑποκειμένη εἰς κύκλωσιν ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ.

*
* *

24 Ἀπριλίου. Πέμπτη. Ἐν Βελεστίνῳ.— Τὴν 6ην καὶ 1)2 τὸ τουρκικὸν πυροβολικὸν ἀνοίγει σφοδρὸν πῦρ κατὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου πυροβολαρχίας μας, εἰς ὃ ἀπαντᾶ ἐνεργητικῶς αὕτη. Τοῦτο διαρκεῖ μέχρι τῆς ἑνάτης. Τὸ τουρκικὸν πεζικὸν ἀναπτύσσεται, ἐνῷ τὸ ἀριστερόν του προστατεύεται ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ. Τὴν 11ην π. μ. περίπου ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἄκρου τῆς ἐπὶ τῶν ὕπερθεν τοῦ Βελεστίνου λόφων ἡμετέρας παρατάξεως. Τὸ πυροβολικὸν τῶν Τούρκων εὑρισκόμενον ὀλίγον ὑψηλότερον τῆς χθεσινῆς θέσεώς του ἐπὶ τῶν πρὸς Β. Α. τοῦ Καραδάγ λόφων ὑποστηρίζει δι' ὁμοβροντιῶν τὴν προχώρησιν τοῦ πεζικοῦ Σφοδρὸν ὅμως πῦρ πεζικοῦ καὶ τῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας ἀναγκάζει τοὺς Τούρκους νὰ ὑποχωρήσωσι τῶν θέσεων, τὰς ὁποίας προηγουμένως κατεῖχον.

Ἑτέρα σφοδροτάτη ἔφοδος τῶν Τούρκων ἐγένετο ὀλίγον πρὸ τῆς μεσημβρίας κατὰ τοῦ κέντρου τῆς ἐπὶ τῶν λόφων ἡμετέρας παρατάξεως, ἀλλ' ἀπεκρούσθη καὶ αὕτη μὲ μεγάλας αὐτῶν ἀπωλείας ὑπὸ τοῦ πεζικοῦ ἡμῶν καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας. Τὸ πῦρ ἠρεμώθη καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν μετὰ ταῦτα.

Περὶ τὴν 1ην μ. μ. ἠκούσθη τὸ πῦρ σφοδρότερον καὶ ἰσχυρότερον κατὰ τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ κέρατος ἡμῶν. Εἰς τοὺς Τούρκους ὅμως εἶχε φθάσει ἤδη μεγάλη ἐπικουρία. Τὰ ἡμέτερα τὸ Ἀϊβαλὶ κατέχοντα σώματα, 1 τάγμα εὐζωνικοῦ ὑπὸ τὸν Ἀλεξάνδρου, καὶ εἷς λόχος μηχανικοῦ, τὰ ὁποῖα ἐπροστάτευον τὴν Ταξιαρχίαν τοῦ Βελεστίνου ἐκ τῆς κυκλώσεως, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι μετὰ τὴν ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ τῆς Φαρσάλου. Ὅθεν ἠδυνήθησαν οἱ Τοῦρκοι νὰ φέρωσιν ἐπικουρίας ἐξ Ἀϊβαλὶ καὶ νὰ κατκλάβωσι τὴν ἀριστερόθεν τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ μας ράχιν τὴν εὑρισκομένην ἀπέναντι τοῦ λόφου τοῦ Βελεστίνου καὶ δεσπόζουσαν αὐτοῦ, ἐκδιώξαντες τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ἀκροβολιστῶν μας, οἵτινες κατεῖχον αὐτήν. Ἀνεβίβασαν δὲ καὶ πυροβολαρχίαν ἐκ μυδραλλιοβόλων, ἥτις κατεκερκύνου τοὺς ἐπὶ τῶν κλιτύων ἡμετέρους ἀναγκασθέντας οὕτω νὰ ὑποχωρήσωσιν. Ἡ ἄλλη ὅμως γραμμή, ἡ ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῶν λόφων εὑρισκομένη, ἐξηκολούθει ν' ἀντέχῃ καὶ ὑπεστήριζεν οὕτω τὴν ὑποχώρησιν τῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὀρειβατικῆς πυροβολαρχίας γενομένην κατὰ διαταγὴν τοῦ ταξιάρχου περὶ τὴν 2αν μ. μ.

Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τὸ πῦρ ἔπαυσε πάλιν καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν πλὴν τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, ὅπου ἐτυφεκίζοντο ἀραιῶς ἀκόμη. Τῆς μάχης ὅμως ἐφάνη πλέον τὸ ἀποτέλεσμα. Αἱ ἐπὶ τῆς πεδιάδος ἐφεδρεῖαι, συμπαγεῖς καὶ σιωπηλαί, ἵστανται ἀναμένουσαι διαταγάς. Μετ' ὀλίγον τὰς βλέπομεν νὰ σείωνται. Βαδίζουσι πρὸς τὸν Ἅγ. Γεώργιον. Ἡ ἀραιὰ καὶ μονότονος ἀπήχησις τῶν τυφεκοβολισμῶν δὲν ἤρκει, ἵνα ταράξῃ τὴν ἠρεμίαν τῆς κοιλάδος μετὰ τοὺς βρόμους τῶν ὁμοβροντιῶν, ὅτε περὶ τὴν 3ην μ. μ. κρότος ἰσχυρὸς, ἰσχυρότερος τῶν προηγουμένων, ἀγγέλλει ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νέαν ἐπίθεσιν καὶ ὅτι μάλιστα ἔχουσι νῦν μεγάλα τηλεβόλα. Νέαι καὶ μεγάλαι ἐπικουρίαι εἶχον εἰς αὐτοὺς ἔλθει. Ἔβαλλον ἤδη κατὰ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ μας καὶ τῶν ἐπὶ τῆς παρυφῆς τοῦ δάσους συνεχῶς, ἀποτελεσματικῶς. Ἀπὸ τοὺς λόφους καὶ τὸ χωρίον Ντεμπιγλὲ μυριάκιαι Τούρκων ἐπφαίνονται. Ἡ ὑποχώρησις τῶν ἡμετέρων καταδεικνύεται πλέον καθαρά. Αἱ ἐφεδρεῖαι αἱ πρὸς τὸν Ἅγ. Γεώργιον βαδίζουσαι προχωροῦσιν, ἐλίσσονται, κρύπτονται, ἀνοφαίνονται, ἵνα κρυβῶσιν ὁριστικῶς πλέον κάμψασαι ἀριστερᾷ καὶ βαδίζουσαι πρὸς Ἀλμυρόν.

Τὸ Τουρκικὸν πῦρ ἐξακολουθεῖ τὸ αὐτό. Βάλλουσι καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ διερχομένου σιδηροδρόμου, τοῦ συρίζοντος σαρκαστικῶς καὶ χωριζομένου τῶν Τούρκων διὰ τοῦ δάσους, ἀλλ'ἀνεπιτυχῶς. Περὶ τὴν 4ην καὶ ἡμίσειαν διατασσόμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ κατέλθωμεν, ἵνα ὑποστηρίξωμεν τὴν πεδινὴν πυροβολαρχίαν, ἥτις διετάχθη νὰ ὑποχωρήσῃ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Περιμένομεν κανὲν φιλοδώρημα ἀπὸ τὸ προχωρῆσαν ἤδη τουρκικὸν πυροβολικὸν, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ μᾶς ἴδῃ κατερχομένους τὴν κλιτύν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόσεξε, φαίνεται.

Τασσόμεθα εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς πεδινῆς πυροβολαρχίας· τὸ δάσος, τὸ ὁποῖον ἔχομεν περὶ τὰ 600 μ. ἀριστερᾷ μας, ἀντηχεῖ ὅλον ἀπὸ τὰς ὁμοβροντίας ὁμάδων πλέον πυροβολαρχιῶν βαλλουσῶν διὰ βολιδοφόρων ὀβίδων, αἵτινες ἐκρηγνύμεναι εἰς τὸν ἀέρα καὶ διασκορπίζουσαι τὰς βολίδας των ἐντὸς τοῦ δάσους ἄγουσί τινα νὰ πιστεύσῃ, ὅτι εἰς τὸ δάσος βρέχει. Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τοὺς ἀναμένομεν, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου πυροβολαρχία γεμίζει τὰ πυροβόλα της καὶ πυροβολεῖ διὰ τελευταίαν φορὰν ἀνὰ πυροβόλον. Μόλις ἐν πυροβόλον βάλῃ, φορτοῦται καὶ ἀναχωρεῖ. Τὸ στήριμα τῆς πυροβολαρχίας ὅμως κλονίζεται, ὅταν πρόκηται νὰ φορτωθῇ καὶ τὸ τελευταῖον πυροβόλον.

Εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερὸν οἱ ἡμέτεροι ὑποχωροῦσιν ἀτάκτως, διεσκορπισμένοι καὶ πηδῶντες, καταδιωκόμενοι ὑπὸ τῶν ἐννοησάντων τὴν ὑποχώρησιν Τούρκων, οἵτινες ἔφθασαν σχεδὸν μέχρι τῆς κορυφογραμμῆς, ἣν οἱ ἡμέτεροι κατεῖχον προηγουμένως. Ἡ σάλπιγξ σημαίνει «ἄλτ» καὶ συναθροίζονται ἐν σχετικῇ τάξει πρὸς Ἀλμυρόν. Τὸ κέντρον ὅμως τῆς παρατάξεώς μας ὑφίστατο πανωλεθρίαν. Παραμένει ἐν τούτοις, ἵνα ὑποστηρίξῃ τὴν ὑποχώρησιν ὀλίγον, ἀλλὰ δὲν δύναται ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰς συγκεντρωθείσας κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεις καὶ ὑποχωρεῖ ἀτάκτως.

Δύει ὁ ἥλιος καὶ ἡμίφως καλύπτει ἤδη τὸν χῶρον τῆς μάχης, ὁ ὁποῖος ἀντηχεῖ ἀκόμη ἐκ τῶν κρότων καὶ λάμπει ποὺ καὶ ποὺ ἐκ τῶν φκινομένων πλέον ἐν τῇ ἡμισκοτίᾳ λάμψεων τῶν κανονιοβολισμῶν καὶ τυφεκισμῶν. Ἡ πεδινὴ πυροβολαρχία, ἐζευγμένη πρὸ ὀλίγου καὶ ἱσταμένη πρὸς ἐκκίνησιν, βαδίζει ἤδη ἀργά, μετὰ προφυλάξεως, ἵνα μὴ ὁ κρότος της ἀκουσθῇ καὶ ἐννοηθῇ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ δεξιᾷ καὶ εἰς τὸ ὕψος ἡμῶν εὑρισκόμενοι δύο λόχοι πεζικοῦ τάσσονται ἤδη ὄπισθεν ἡμῶν ἀνεπτυγμένοι εἰς ἀκροβολισμὸν καὶ ἐκτελοῦντες ὑποχώρησιν ὡς ἐν γυμνασίῳ, διότι τὸ πῦρ δὲν τοὺς προσβάλλει.

Ἅμα ἐπροχώρησε περὶ τὰ 1000 βήματα ἡ πυροβολαρχία, ἀκολουθοῦμεν καὶ ἡμεῖς. Μετὰ τριῶν δ' ὡρῶν πορείαν καθ' ἣν ἐφωτιζόμεθα ἐνίοτε ὑπὸ τοῦ ἐπισκοποῦντος ἠλεκτρικοῦ τοῦ ἐν Βόλῳ κυλοχοῦντος στόλου ἡμῶν, βλέπομεν διὰ πρώτην φορὰν κατόπιν δύο καὶ ἡμίσεως μηνῶν θάλασσαν. Ἀλλ' ὑπὸ τίνας συνθήκας νῦν !

Ἡ πόλις τοῦ Βόλου εὑρίσκεται ἐν βαθεῖ σκότει καὶ νάρκῃ. Μόνον εἰς τὴν παραλίαν σκιαὶ κινοῦνται καὶ μερικὰ καφενεῖα εἶνε ἀνοικτά. Εἰς τὴν ἀποβάθραν ὅμως τελεῖται πυρετώδης ἐργασία ἐπιβιβάσεως. Ὁ σιδηρόδρομος σφυρίζει ἀενάως μεταφέρων τὰ ὑλικά του εἰς τὰς ἀποθήκας. Ἀποσκευαὶ διεσκορπισμέναι εἰς τὴν ἀποβάθραν, ἐφ' ὧν κάθηνται δυστυχεῖς οἰκογένειαι ἀναμένουσαι τὴν ἡμέραν, ἵνα ἐπιβιβασθῶσιν ἐπὶ τῶν πλοίων. Ἐκκωφαντικὸς ὁ κρότος τῶν ἐργαζομένων ἀνελκυστήρων τῶν ἀτμοπλοίων. Ἡ πεδινὴ πυροβολαρχία ἐπιβιβάζεται καθ' ὅλην τὴν νύκτα.

Ἡμεῖς ἐναγωνίως ζητοῦμεν πληροφορίας περὶ τοῦ στρατοῦ τῆς Φαρσάλου, μανθάνομεν δ' ὅτι ὑπεχώρησε πρὸς Δομοκὸν κατόπιν ἀψιμαχίας μεταξὺ τῶν προφυλακῶν, ὅτι μία φάλαγξ τουρκικὴ

ἐβάδισε πρὸς τὸν Τεκὲν, ἑτέρα δὲ πρὸς Δρίσκιοῦ· ὅτι κατόπιν ἐβάδισαν δι' ὁδῶν συγκλινουσῶν, ἐνωθεῖσαι δὲ προσέβαλον τὸ Τκτὰρ, τὸ ὁποῖον κατέλαβον· ὅτι εἰσέβαλον εἰς τὸ χωρίον Βασλὶ τῶν ἡμετέρων ἀποχωρούντων ἐκ τῶν δεσποζουσῶν θέσεων τῶν λόφων τοῦ Τκτὰρ πρὸς τὴν πεδιάδα, ἀντιτταξάντων δ' ἐρρωμένην ἀντίστασιν εἰς τὸ πρὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς Φαρσάλου δάσος, ἀλλ' ἀναγκασθέντων νὰ διέλθωσι τὴν γέφυραν, ἥτις ἐβάλλετο ἀδιακόπως ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ καὶ ἐφ' ἧς ὁ συνωστισμὸς ὑπῆρξε μέγιστος· ὅτι τέλος ἡ Φάρσαλος ἐξεκενώθη τῶν ἡμετέρων ὑποχωησάντων εἰς Δομοκόν.

Τὴν νύκτα ἐκοιμήθημεν μετὰ 20 ἡμερῶν ὑπαιθρίους διανυκτερεύσεις διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ κλίνης, εἰς τὰς κλίνας τοῦ ἀτμοπλοίου «Θρᾴκη». Ὑποθέτω ὅτι ὅστις ἐκοιμήθη κατόπιν ὑμῶν ἐπ' αὐτῶν, δὲν θὰ ἠγέρθη χωρὶς νὰ ἔχῃ ἐνοχλήσεις ἐκ τῶν ζωϋφίων, τὰ ὁποῖα λυμαίνονται καὶ αὐτὰ τὸ ὑπὸ τῶν κακουχιῶν ταλαιπωρημένον σῶμά μας. Οὔτε εἰς τὸν μεγαλείτερον ἐχθρόν μου εὔχομαι νὰ δοκιμάσῃ τοὺς κνισμοὺς τοὺς ἀνυποφόρους τῶν βρωμερῶν τούτων παρασίτων τοῦ σώματος, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὸν τὸν ὕπνον καθιστῶσιν ἀδύνατον.

*
* *

25 Ἀπριλίου. Παρασκευή. Ἐν Βόλῳ.—Ἐγειρόμεθα ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου «Θρᾴκη», τὸ ὁποῖον ἔχει παρκλάβει ἤδη ἡ κυβέρνησις. Τὸ πρωὶ κρότος δυναμίτιδος μᾶς ἀναγγέλλει ὅτι ἡ πρὸ τοῦ Βόλου σιδηροδρομικὴ γέφυρα ἀνατινάσσεται ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ σιδηροδρόμου.

Ἡ ἐπιβίβασις τῆς πυροβολαρχίας διαρκεῖ ὅλην τὴν νύκτα. Ἀναχωροῦμεν τὴν 9 1)2 π. μ. καὶ εἰς τὰς 3 μ. μ. φθάνομεν εἰς ἁγ. Μαρίνην. Ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς ἀποβάθρας τοποθετοῦσι μαδέρια οἱ λαμπροί μας ναῦται καὶ ἀρχίζει ἡ εἰς ἁγ. Μαρίνην ἀποβίβασις. Τί ὡραῖον μέρος, μὲ τὰ σπιτάκιά του τὰ λευκάζοντα ἐν μέσῳ θαλερῶν δένδρων! Ἀτμόπλοια, τὸ ἕν μετὰ τὸ ἄλλο, ἔρχονται καὶ ἀποβιβάζουσι τρόφιμα καὶ πολεμεφόδια διὰ τὸν στρατόν. Ἡ παραλία ὅλη εἶνε πλήρης κιβωτίων καὶ σάκκων. Οἱ κάτοικοι ὅμως ἔντρομοι ἀναχωροῦσι φεύγοντες τὴν ξένην εἰσβολήν, ἣν φαντάζονται ἐπικειμένην. Ἀποσκευαὶ πάμπολλαι, ἕτοιμαι μετὰ τῶν κτητόρων των νὰ ἐπιβιβασθῶσι τῶν ἀτμοπλοίων. Νέον οὐδέν. Ὁ βουλευτὴς κ. Πανουργιᾶς, ταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ, οὐδεμίαν ἔχει εἴδησιν περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ τί νὰ εἴπῃ τις περὶ τῆς ἐπιμελητείας, περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ στόλου; Ἀπελπισία! ἡ ἀναποφασιστικότης μᾶς ἐχανδάκωσεν. Ἑκατοντάδες φυγάδων εἶχον πληρώσει τὴν ὁδὸν Βελεστίνου—Βόλου φευγόντων προτροπάδην, ἐξαντλούντων τὰς ὑπολοίπους δυνάμεις των, νήστεων, πρὸ δύο ἡμερῶν πολεμούντων καὶ μὴ κοιμηθέντων. Φαντάζομαι ἐὰν οἱ στρατιῶται τῆς νικητρίας Ταξιαρχίας μέλλωσι ν' ἀλλάξωσιν ἐνδυμασίαν, νὰ φορέσωσι πολιτικὴν, ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὰς πατρίδας των, φαντάζομαι τί θὰ ἔχῃ γείνῃ εἰς τὸν ἄλλον στρατόν, ὅστις μετὰ τὴν μάχην τῆς Λιγαριᾶς οὐδὲν ἄλλο εἶχε πράξῃ μέχρι τοῦδε ἢ νὰ ὑποχωρῇ.

Περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἱερεὺς ἐξελθὼν τοῦ ἐν ἁγίᾳ Μαρίνᾳ ναυλοχοῦντος πλωτοῦ νοσοκομείου τῆς «Ἰωνίας», ἐν ᾧ εἶνε αἱ ἀγγλίδες νοσοκόμοι, ζητεῖ τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου, ἵνα θάψῃ τρεῖς νεκροὺς, οἱ ὁποῖοι ἀπέθανον ἐκ τῶν τραυμάτων των. Κεῖνται ἐπὶ τῆς ἀποβάθρας τυλιγμένοι ἐντὸς στρατιωτικῶν κλινοσκεπασμάτων. Φαίνονται μόνον τὰ πέλματα τῶν ποδῶν των, κίτρινα, κατεσκληκότα. Μία ἑνωμοτία πυροβολητῶν καὶ μία διμοιρία σκαπανέων ἀποδίδουσι αὐτοῖς τὰς ἐπικηδείους τιμάς. Μία ἄλλη ἑνωμοτία πυροβολητῶν συμπυροβολεῖ τρὶς κατὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν ἐκ τῆς ἀποβάθρας. Ὑποβαστάζονται διὰ τριῶν ὅπλων ἕκαστος, ὧν τὰ ἄκρα κρατοῦσιν ἀνὰ δύο στρατιῶται, ἐν ᾧ εἷς εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἷς εἰς τοὺς πόδας κρατοῦσι τὰς ἄκρας τοῦ κλινοσκεπάσματος. Πλησίον ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ὁ ἀδελφός του, στρατιώτης καὶ αὐτὸς ἐξ Οἰτύλου, ἐν τῷ αὐτῷ λόχῳ, παρακολουθησας τὸν τραυματίαν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ἀκολουθῶν αὐτὸν νῦν νεκρὸν, ὠχρὸν ἄγαλμα λύπης καὶ ἀπελπισίας, συγκρατῶν μετὰ κόπου τὰ δάκρυά του. Τί ἄνισος ὁ στρατολογικός μας νόμος! Ἐνῷ οἰκογένειαι παρέχουσιν ὅλα αὐτῶν τὰ τέκνα εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἄλλαι πολυάριθμοι οὐδέν.

Προχωρεῖ ἡ συνοδεία πρὸς τὸ ἔρημον ἐκκλησίδιον, τὸ κείμενον ἐν μέσῳ δένδρων, παρὰ τὴν φλοισβίζουσαν ἀκτήν. Οἱ ἐντεῦθα εὑρισκόμενοι ἀξιωματικοὶ ἀκολουθοῦμεν ἀπονέμοντες τὸν ὕστατον σεβασμὸν πρὸς τοὺς νεκροὺς τῆς τιμῆς. Ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου προηγεῖται ψάλλων τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Φθάνομεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὅλοι οἱ στρατιῶται ἀγοράζουσι κηρία, τὰ ὁποῖα ἀνάπτουν. Ἔξω τρεῖς σκαπανεῖς ἀνοίγουσι τρεῖς λάκκους, οἵτινες αὔριον θὰ δεχθῶσι τοὺς τρεῖς νεκροὺς τῆς πατρίδος, μακρὰν τῶν συγγενῶν των, ὑπὸ τὰς ὑψηλὰς κυπαρίσσους τῆς μικρᾶς ἐκκλησίας!..

Τὸ ἑσπέρας φέρομεν τὸν λόχον καὶ τὸν καταυλίζομεν ἐν Στυλίδι, ἡμίσειαν ὥραν ἀπεχούσῃ τῆς Ἁγ. Μαρίνης. Ὡραῖα πολίχνη, ἥμερος, γελαστὴ, μὲ τὰ δένδρα της τὰ πολλὰ, διὰ μέσου τῶν ὁποίων φαίνονται τὰ ἀνθρμένα ἤδη φῶτα,

μὲ τοὺς μικροὺς καὶ καθαρίους οἰκίσκους των, μὲ τὴν εὐωδιάζουσαν θάλασσάν της, μὲ τοὺς λαμπροὺς καὶ φιλοξένους κατοίκους της.

Εὑρισκόμεθα ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλλάδι, τοσοῦτον διαφόρῳ τῆς Θεσσαλίας, ἣν ὁ μέχρι χθὲς διαρκέσας ἀφόρητος τουρκικὸς ζυγὸς καὶ ἡ ἔτι ἐξακολουθοῦσα ὕπαρξις ἐν αὐτῇ ξένης ἐθνικότητος κατοίκων ἔχουσι καταστήσῃ ἀφιλόξενον καὶ διὰ τὰς ἡμετέρας στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις ἐπικίνδυνον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀγῶνος κάτοικοι ἐντόπιοι, ἀναμφιβόλως ὀθωμανοὶ, ἤναπτον ἐπὶ τῶν ὀρέων πυρὰς, ἵνα εἰδοποιήσωσι τοὺς Τούρκους ὅτι ταῦτα δὲν κατέχονται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων. Περιεστοιχούμεθα ἀπαύστως ὑπὸ προδοτῶν, ὅπερ βεβαίως θὰ συνετέλεσε καὶ αὐτὸ εἰς τὴν κακὴν ἔκβασιν τοῦ πολέμου. Κατὰ τὴν τελευταίαν ὑποχώρησίν μας ἐκ Βελεστίνου, ἐνῷ ὅλος σχεδὸν ὁ λοιπὸς στρατὸς εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ὑποχωρῇ ἐν τάξει πρὸς Ἀλμυρὸν, ἡ πυρβολαρχία δὲ καὶ ἡμεῖς πρὸς Βῶλον, οἱ στρατιῶται, οὓς εἴχομεν ἀφήσῃ ἐπὶ τοῦ λόφου πρὸς φύλαξιν τῶν ἀποσκευῶν, εἶδον τέσσαρας χωρικοὺς ὑπόπτου ἐξωτερικοῦ, ἐνῷ ὅλος ὁ κόσμος ἔφευγε, νὰ βαδίζωσι πρὸς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Θεωρήσαντες τούτους ὡς κατάδότας τοὺς ἐκράτησεν, μέχρις οὗ ὅλος ὁ στρατὸς ὑπεχώρησεν.

Ἐδειπνήσαμεν καὶ ἐκοιμήθημεν ἐκείνην τὴν νύκτα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰατροῦ κ. Πετρίδου, ἀδελφοῦ τοῦ πυρβολάρχου, ὅστις εἶχε τὴν εὐγένειαν νὰ μᾶς προσκαλέσῃ καὶ περιποιηθῇ. Μεθ' ἡμῶν ἦτο καὶ ὁ βουλευτὴς κ. Τοπάλης, ἔφεδρος νῦν, καὶ ὁ ἐθελοντὴς κ. Ἀλμείδας.

*
* *

26 Ἀπριλίου. Σάββατον. Ἐν Στυλίδι.—Περιμένομεν διαταγὴν τοῦ Ταξιάρχου ποῦ θὰ συναντήσωμεν τὴν ταξιαρχίαν. Ἡ πυρβολαρχία ἀδυνατεῖ νὰ μεταβῇ εἰς Ἀλμυρὸν, ὅπου ἐμάθομεν ὅτι ἡ Ταξιαρχία εὑρίσκεται, μὴ ὑπαρχούσης ἁμαξιτῆς ὁδοῦ. Ἦλθε δ' ἐνταῦθα, διότι οὔτε ἐκ Βελεστίνου ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβῇ εἰς Ἀλμυρόν. Ἤδη εἶνε ἠναγκασμένη νὰ βαδίσῃ εἰς Δομοκόν. Ἐγνώρισα σήμερον γηραιὸν διμοδιδάσκαλον, ὅστις ἔχει τὸν ἕνα τῶν υἱῶν του ἐν τῷ πυροβολικῷ· ὁ ἄλλος ἐφονεύθη ἐν Γρατζόβαλι.

— Θὰ ὑπέφερον ἀγογγύστως τὸν θάνατόν του, μοὶ εἶπεν, ἐὰν ἐνικῶμεν. Ἡ λύπη τῆς πατρίδος μας μὲ πληγώνει περισσότερον παρὰ ὁ θάνατός του.

Ἰδοὺ πατριωτικοὶ λόγοι!

*
* *

27 Ἀπριλίου. Κυριακή. Ἐν Στυλίδι.—Σήμερον τὴν πρωΐαν ἦλθεν ἐν τάγμα ἐκ τῶν καταρτισθέντων τώρα τελευταῖον. Ἀποτελεῖται ἐκ 1800 ἀνδρῶν τῶν ἡλικιῶν τοῦ 1885 καὶ 1886, ἕκαστος δὲ λόχος ἔχει ἕνα ἀξιωματικὸν μόνον, ἀπόστρατον καὶ τοῦτον, λοχαγὸν ἢ ὑπολοχαγὸν, ὑπαξιωματικοὺς δ' ὀλίγους δεκανεῖς ἐκ τῶν ἐφέδρων. Προσπαθοῦμεν διὰ τοιούτων τταγμάτων ν' ἀποδιώξωμεν τὸν ἐχθρὸν, ἵνα ἡ ἀναλογία μετὰ τοῦ γαλλο-γερμανικοῦ πολέμου εἶνε πληρεστέρα. Οὕτω κατεδείχθη ὅτι τὰ στελέχημας πρέπει νὰ διπλασθσιασῶσι τοὐλάχιστον.

Ὀλίγον μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἦλθε διαταγὴ τοῦ κ. Σμολένσκη ν' ἀναχωρήσῃ πάραυτα ὁ λόχος. Ἑτοιμαζόμεθα. Ἐπιβιβαζόμεθα μεταβάντες εἰς ἁγίαν Μαρίναν ἐκ τῆς ἀποβάθρας καὶ ἀναχωροῦμεν περὶ τὴν 8ην καὶ 1)2 διὰ τὴν σκάλαν τοῦ Ἀλμυροῦ, ὅπου φθάνομεν μετὰ λαμπρὸν ταξείδιον 4 ὡρῶν.

*
* *

28 Ἀπριλίου. Δευτέρα. Ἐν Ἀλμυρῷ.—Ἀναμένομεν νὰ ἐξημερώσῃ διὰ ν' ἀποβιβασθῶμεν. Ἀποστέλλομεν ἕνα λοχίαν μὲ τρεῖς στρατιώτας, ἵνα ἴδῃ ἐὰν ἡ Ταξιαρχία εἶνε εἰς Ἀλμυρὸν, διότι ἐμάθομεν ὅτι εὑρίσκεται εἰς Σούρπην. Ἐὰν δὲν εἶνε, θὰ μεταβῶμεν ἐκεῖθεν διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου, ἄλλως θ' ἀναχωρήσωμεν πεζῇ εἰς Ἀλμυρόν. Εὐτυχῶς, μόλις ἐφθάσαμεν, εὕρομεν τὸν στόλον ἐκ δύο θωρηκτῶν, δύο τορπιλλικῶν, τοῦ «Κανάρη» καὶ τῆς «Μυκάλης» ἐπληροφορήθημεν δὲ ὅτι ἡ Ταξιαρχία εὑρίσκεται ἐν Ἀλμυρῷ. Μεταβαίνομεν ἐκεῖ καὶ κατυλιζόμεθα ἕτοιμοι ἐν ὥρᾳ μάχης νὰ μεταβῶμεν εἰς τὰς διὰ τῆς ἑπομένης διαταγῆς ὁριζομένας θέσεις.

Διαταγὴ 27 Ἀπριλίου τῆς 3ης Ταξιαρχίας

Γνωστοποιοῦμεν εἰς τὰ ὑφ' ἡμᾶς σώματα ὅτι ἡ ἀμυντικὴ ἡμῶν γραμμὴ ἄρχεται ἀπὸ τοῦ χωρίου Μπακλαλῆ καὶ λήγει εἰς τὸ στενὸν τῆς Σούρπης καὶ ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἐνεργείας ἡ τοποθέτησις τῶν σωμάτων τῆς ταξιαρχίας θέλει γείνῃ κατὰ τὸν ἑπόμενον τρόπον. Διὰ τὴν φρούρησιν τοῦ χωρίου Μπακλαλῆ τὸ 6ον εὐζωνικὸν ἔνθα ἤδη εὑρίσκεται τοποθετοῦν τρεῖς λόχους ἐπὶ τῆς γραμμῆς καὶ τὸν 4ον ἐν ἐφεδρείᾳ ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ ἄνωθεν τοῦ χωρίου Μπακλαλῆ λόφου.

Διὰ τὴν ἄμυναν τῶν περὶς τοῦ χωρίου Πλατάνου θέσεων τὸ 7ον πεζ. Σύνταγμα, ὅπερ θέλει τοποθετήσῃ τὸ 1ον του τάγμα δεξιᾷ τῆς φάλαγγος, τὸ 2ον τάγμα ἄνωθεν τοῦ χωρίου Πλατάνου καὶ τὸ τρίτον του τάγμα, ὅταν συγκεντρωθῇ ἐκεῖ, ἐν τῇ δεξιᾷ τοῦ χωρίου Πλατάνου φάλαγγι ἐν ἐφεδρείᾳ.

Τὸ 8ον πεζικὸν Σύνταγμα διὰ τὴν ἄμυναν τῆς ἐπιλοίπου γραμμῆς μέχρι τοῦ στενοῦ τῆς Σούρπης θέλει τοποθετήσῃ τὸ πρῶτόν του τάγμα παρὰ τῷ στενῷ τῆς Σούρπης, τὸ 2ον ἐπὶ τῆς λοφοσειρᾶς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ 7ου Π. Σ.

Ὄπισθεν τῶν ταγμάτων τοῦ 8ου Π. Σ. θέλουσι τοποθετηθῆ εἰς καταλλήλους θέσεις οἱ δύο λόχοι τοῦ μηχανικοῦ, ὡς ἐφεδρεία αὐτῶν, ἀναλαμβάνοντες συνάμα καὶ τὴν ὀχύρωσιν τῶν θέσεων.

Τὸ 1ον Πεζ. τάγμα θέλει τοποθετηθῆ ὄπισθεν τοῦ κέντρου τῆς ἀμυντικῆς ἡμῶν γραμμῆς, ὡς γενικὴ ἐφεδρεία αὐτῆς.

Ἡ 1η ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία θέλει τοποθετηθῆ δεξιᾷ τῆς ἀμυντικῆς ἡμῶν γραμμῆς εἰς κατάλληλον θέσιν πρὸς ὑπερασπισιν τοῦ στενοῦ τῆς Σούρπης. ἡ δὲ 2α ὀρειβατικὴ πυροβολαρχία ἄνωθεν τοῦ χωρίου Πλατάνου πρὸς ὑποστήριξιν τῶν στρατευμάτων τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος.

Διοικητὴν τῶν στρατευμάτων τῆς δεξιᾶς πτέρυγος διορίζομεν τὸν διοικητὴν τοῦ 8ου Π. Σ. συνταγματάρχην Ν. Γιαννικώστην καὶ διοικητὴν τῆς ἀριστερᾶς τὸν διοικητὴν τοῦ 7ου Π. Σ. ἀντισυνταγματάρχην Σ. Ρέγκλην.

Τὸ 4ον εὐζωνικὸν τάγμα θέλει καταλάβῃ τὸ χωρίον Λογγίτσι ἀπὸ τοῦδε καὶ ἀποσπάσῃ ὡσαύτως ἀπὸ τοῦδε ἕνα λόχον εἰς τὸ χωρίον Γούρα, ἐξασφαλίζον οὕτω τὴν πυροβολαρχίαν ἀπὸ πᾶσαν κύκλωσιν ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ.

Τὰ στρατεύματα θέλουσι καταλάβῃ ἀμέσως τὰς ἀνωτέρω θέσεις, ἅμα ἀκούσωσι τὸ σάλπισμα τῆς γενικῆς συγκροτήσεως ἢ καὶ εἰς πρώτην διαταγήν μου.

Αἱ ἔμπεδοι ἶλαι διὰ τμημάτων ἀνολόγων τοποθετημένων καταλλήλως, ὡς τοῦτο διετάχθη ἤδη εἰς αὐτάς, θέλουσι τηρήσῃ τὸν σύνδεσμον μεταξὺ τοῦ στρατοῦ Δομοκοῦ καὶ τῆς Ταξιαρχίας.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος δύο λόχοι πεζικοῦ τοῦ 8ου Σ. ἀποτελοῦσι τὰς προφυλακὰς Ἀλμυροῦ.

Τὸ ἐπίνειον τοῦ Ἀλμυροῦ ἐκ 4 ἢ 5 οἰκίσκων συνιστάμενον μὲ τὴν μικρὰν ἀποβάθραν του ἀπέχει τοῦ Ἀλμυροῦ 1 καὶ 1)2 ὥραν. Ἡ πεδιὰς τοῦ Ἀλμυροῦ περιβάλλεται ὑπὸ λοφοσειρῶν, αἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς τὴν θάλασσαν σχηματίζουσαι λαμπρὸν ὅρμον. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἡμικυκλίου ὑπάρχει μέρος ἐπίπεδον ἀποτελοῦν τὴν συνέχειαν τῆς πεδιάδος, δεξιᾷ δὲ καὶ ἀριστερᾷ ἀρχίζουσιν αἱ δύο λοφοσειραὶ ἀνερχόμεναι καὶ κατερχόμεναι διαδοχικῶς, ἀνυψούμεναι δὲ εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἄκρας ἀφίνουσιν ἀριστερᾷ μὲν τῷ θεωμένῳ τὸ Πήλιον εὐρεῖαν δίοδον, δι' ἧς διέρχεται ἡ ὁδὸς ἐκ Βελεστίνου, δεξιᾷ δὲ τὸ στενὸν τῆς Σούρπης καὶ τὸ ἀποτομώτερον εἰσέτι στενὸν τοῦ Πλατάνου. Ἀπέναντι τὸ Πήλιον μὲ τὰ χωρία του ὑψοῖ τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ κορυφὰς μεταξὺ τῶν νεφῶν.

Ἡ πολίχνη τοῦ Ἀλμυροῦ φαίνεται ἀμέσως ἅμα διέλθῃ τις τὸ μεταξὺ τῶν δύο λοφοσειρῶν δάσος, μὲ τοὺς δύο ἢ τρεῖς μινκρέδες της λείψανον τῆς τουρκοκρατίας, μὲ τὸν ἀριστερᾷ αὐτῆς εὑρισκόμενον ὡραῖον ἀμυντικὸν στρατῶνα, ἔχοντα εἰς τὰς τέσσαρας αὐτοῦ γωνίας πυργίσκους ὑψουμένους ὀλίγον ἀνωτέρω τῆς στέγης καὶ περιβαλλόμενον ὑπὸ ἰσχυρᾶς περιβολῆς ἐκ χώματος Ὄπισθεν αὐτοῦ, ἤτοι πρὸς Β., εὑρίσκονται αἱ ἀποθῆκαι του. Δένδρα διάφορα περιβάλλουσι πολλὰς οἰκίας τῆς πολίχνης, αἵτινες μεταξὺ αὐτῶν διακρίνονται. Ποταμὸς ἀπεξηραμένος, νῦν ὁ Ξεριᾶς, διέρχεται πρὸς Ν. τῆς πόλεω., χαμηλαὶ δὲ λοφοσειραὶ τοῦ ἐδάφους, κυματισμοὶ μᾶλλον, ἔρχονται καὶ ἀπολήγουσιν εἰς τὰς λοφοσειρᾶς τῆς Σούρπης καὶ τοῦ Πλατάνου. Πρὸς Ν. τῆς πόλεως κατηυλίσθημεν καὶ διήλθομεν φριικώδη νύκτα ὑπὸ βροχὴν ἀκαταπαύστως καὶ μονοτόνως πίπτουσαν, ἥτις διέβρεξεν ἡμᾶς μέχρι μυελοῦ ὀστέων.

Ὅλαι αἱ ὁδοὶ αἱ ἄγουσαι ἐκ Λαμίας εἰς Ἀλμυρὸν κατ' εὐθεῖαν διέρχονται διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Σούρπης καὶ τοῦ Πλατάνου, τὰ στενὰ δὲ ταῦτα πρόκειται τώρα νὰ ὑπερασπίσωμεν.

Περὶ τὸ ἑσπέρας κυκλοφορεῖ ἡ φήμη ὅτι τὸ ἱππικὸν συνέλαβεν 4 κατασκόπους, δύο πολίτας καὶ δύο στρατιώτας, οὓς ὡδήγησαν εἰς τὸ ταξιαρχεῖον, ὅτι δὲ τρεῖς ἄλλοι, ἐν οἷς καὶ εἷς ἀξιωματικός, κατώρθωσαν νὰ διαφύγωσιν.

Δὲν εἰξεύρω τί γίνεται ἐν Δομοκῷ, ἀλλ' οἱ ἰδικοί μας στρατιῶται δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συγκρατηθῶσιν, ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ὁ στόλος· Χθὲς πολλοὶ στρατιῶται ἐπέταξαν τὰ ὅπλα των καὶ ἔφυγον πρὸς τὰ βουνά, εὐτυχῶς ὅμως συνελήφθησαν. Οἱ δυστυχεῖς Θεσσαλοὶ θέλουσι νὰ φύγωσιν, ἵνα εὕρωσιν τὰς οἰκογενείας των, αἱ ὁποῖαι ἐπῆραν τὰ βουνά.

* *

29 Ἀπριλίου. Τρίτη. Ἐν Ἀλμυρῷ.—Ἐγειρόμεθα ὑπὸ τὴν αὐτὴν μονότονον βροχήν· Σκλπίζεται γενικὴ συνάθροισις. Συνάζονται τὰ σώματα ὡσὰν βρεγμένα γάτια. Ἀκόμη δὲν ἔχει ἐξημερώσῃ ἐντελῶς. Ἀναχωροῦμεν ἀκολουθοῦντες τὸ 8ον Σύνταγμα. Μετὰ μίαν ὥραν σταματῶμεν εἰς Κεφαλόβρυσιν εἰς τοὺς πρόποδας τῶν λόφων, ὅπου ρέει ἄφθονον, ἀλλ' ἁλμυρὸν ὕδωρ. Συναντῶμεν ἱερέα ἐρχόμενον ἐκ Βόλου, ὅστις ἀφηγεῖται ἡμῖν τὰς κακουργίας, αἰσχρότητας καὶ βαρβαρότητας τῶν Τούρκων.

Περὶ τὴν 8ην ἔρχεται ὁ Ταξίαρχος καὶ διατασσόμεθα νὰ βαδίσωμεν πρὸς τὸ ἐπίνειον τοῦ Ἀλμυροῦ, ὅπως ὑπερασπίσωμεν τὴν παραλίαν, ὅπου εἶνε τρόφιμα καὶ πολεμεφόδια, καταλαμβάνοντες τὴν πρὸς αὐτὴν παρυφὴν τοῦ δάσους. Τί ὑπέστημεν βαδίζοντες ἐκ τῆς Κεφαλοβρύσεως πρὸς τὸ μέρος αὐτὸ ἐπὶ δύο ὥρας διὰ μέσου ἑλῶν, διερχόμενοι γεφύρια τρίζοντα, εἰσελθόντες μέχρι γόνατος εἰς τὴν ἰλὺν καὶ βρεχόμενοι ἄνωθεν ὑπὸ βροχῆς λεπτῆς καὶ πυκνῆς, εἶνε ἀνεκδιήγητον. Φθάνομεν περὶ τὴν 10ην. Τὰ ἄλλα σώματα ἔχουσι καταλάβῃ τὰς θέσεις των, ὡς ὁρίζει ἡ διαταγή, πλὴν τοῦ λόχου τῶν πυροσβεστῶν, ὅστις ἀνεκλήθη εἰς Δομοκόν, καὶ τοῦ ἰδικοῦ μας, ὅστις ἐτάχθη, ὡς εἶπον ἀνωτέρω.

Τὸ ἀπόγευμα κατεσκευάσαμεν τὰταχύσκαπτά μας, κατελάβομεν τὰς θέσεις μας καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐδέχθημεν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου, ὅστις ἀπελθὼν μᾶς ἔστειλε καπνὸν διὰ τοὺς ἄνδρας. Μετ' ὀλίγον τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς τῶν πλοίων ἔρριπτε τὰς ἀκτῖνάς του εἰς τὸ δάσος, τοὺς λόφους καὶ ἐφ' ἡμῶν. Πόσον ὡραία θὰ ἦτο μάχη τῇ συνοδίᾳ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός.

* *

30 Ἀπριλίου Τετάρτη. Ἐν Ἐπινείῳ Ἀλμυροῦ.—Διήλθομεν τὴν νύκτα ἐν μέσῳ τεραστίων κωνώπων καὶ τῶν κοασμῶν τῶν βατράχων τῶν παρακειμένων ἑλῶν. Περὶ τὴν 5ην μ.μ. ὁ «Πηνειὸς» συνοδευόμενος ὑφ' ἑνὸς τορπιλλοβόλου ἔφερεν ἀτμόπλοιον τῆς Ἑταιρείας Χατζῆ Δαοὺτ, τὸ ὁποῖον συνέλαβεν ἐρχόμενον ἐξ Ἀλεξανδρείας καὶ μεταφέρον, καθ' ἃ ἐλέχθη, 5 ἀξιωματικοὺς ἐκ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Κεβίδου, περὶ τοὺς 50 στρατιώτας, ἐξ ὧν 4-5 Ἀλβανοὶ καὶ οἱ λοιποὶ Αἰγύπτιοι, 3,000 ὅπλα καί τινας μυδραλλιοβόλους, καὶ περὶ τοὺς 3000 λίρας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν ὁ κ. Φιλάρετος ἐξελθὼν μᾶς φέρει τὰ νέα. Ἦλθεν ἐξ Ἀθηνῶν διὰ τῆς «Ἀλβανίας» χάριν τῶν γυναικοπαίδων τοῦ Πηλίου, εἰς τὰ ὁποῖα μεταφέρει ἐπικουρίας. Ἀλλὰ μετὰ πολλῶν εἰδήσεων μεταδίδει ἡμῖν καὶ τὰς κυκλοφορούσας διαδόσεις, αἵτινες δὲν συντελοῦσιν εἰς ἀνύψωσιν τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀνδρῶν μας.

* *

1 Μαΐου. Πέμπτη. Ἐν Ἐπινείῳ Ἀλμυροῦ.—Διερχόμεθα τὴν ἑσπέραν τῆς Πρωτομαγιᾶς ἐν μέσῳ τῶν αὐτῶν ἑλῶν καὶ κωνώπων, οἵτινες μᾶς ἔχουσι πρήξῃ διὰ τῶν δηλητηριωδῶν αὐτῶν κεντημάτων. Ἀπέναντι ἡ παλαιὰ ὁροθετικὴ γραμμή, ἡ θάλασσα μέχρι τοῦ σταθμοῦ τοῦ Στομίου, ὅστις λευκάζει ἐκεῖ πέραν, διερχομένη εἶτα ὀλίγον λοξῶς τῆς εἰσόδου τῶν στενῶν τῆς Σούρπης, ἀνερχομένη δὲ κατόπιν εἰς τὰ ὄρη. Ἐκεῖ δεξιᾷ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς τότε Ἀζελὸς μὲ ἀντάρτας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔκλεισεν ἐντὸς τοῦ στρατῶνος, ὅστις φαίνεται, 400 Γκέκηδες. Λόγος εἶχε μεταβῆ πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ἔφθασεν ὄπισθεν τοῦ λόφου, ὅπου εἶνε ἤδη τὸ δεξιὸν τῆς ταξιαρχίας. Ἀλλὰ τοὺς ἐπρόδωσαν καὶ ἡ ἐπιχείρησις ἐματαιώθη.

Ἡ εἴδησις περὶ ἀνακωχῆς 15 ἡμερῶν ἐπιβεβαιοῦται μέχρι 13ης ἀρξαμένου. Περὶ τὴν 4ην καὶ ἡμίσειαν ραγδαία βροχὴ μετὰ χαλάζης μᾶς διέβρεξε μέχρις ὀστῶν.

* *

2 Μαΐου. Παρασκευή. Αὐτόθι.—Μανθάνομεν μετ' ἀγανακτήσεως, καίτοι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βεβαία, τὴν εἴδησιν ὅτι οἱ ἐν Βόλῳ ἐναπομείναντες κάτοικοι ἐξῆλθον πρὸς προϋπάντησιν τῶν Τούρκων καὶ ὅτι τινὲς τούτων ἐδέχθησαν ἀξιωματικοὺς ἐν ταῖς οἰκίαις των. Τοῦτο ὅμως κατόπιν διεψεύσθη.

Εἰς τὴν Φάρσαλον ἡ ὑποχώρησις ἔγεινεν ἐντελῶς ἀκανονίστως. Ἡ αὐτὴ οἰκτρότης, 300,000 φυσίγγια, πολεμεφόδια, ὅπλα, τροφαὶ ἐγκατελείφθησαν.

Περὶ τὴν δείλην κάτοικός τις τοῦ Ἀλμυροῦ ἐξ Ἀθηνῶν συνέλαβεν αἰχμάλωτον χόντζαν ἔνοπλον, ὅστις μετεφέρθη, καθὼς λέγεται, μετ' ἐξέτασιν εἰς τὸ πλοῖον.

Περὶ τὴν 9ην μ. μ. σφοδροτάτη βροχή, ἣν ὑφιστάμεθα ἐν ὑπαίθρῳ.

Ἐκ τοῦ ἀτμοπλοίου «Ἑπτάνησος» λαμβάνομεν ἐφημερίδας. Μεταφέρω τὴν γνώμην τοῦ Γρούμκωφ πασσᾶ περὶ τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Λαρίσσης ἐκ τοῦ «Σκρὶπ» τῆς 30ῆς Ἀπριλίου.

«Ὅλα ἐγκατελείφθησαν ἐν Λαρίσσῃ. Εἶνε ἀκατανόητον. Οἱ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τρεῖς κύριοι δρόμοι οἱ ὁδηγοῦντες πρὸς τὴν Λάρισσαν ὑπερασπίζοντο θαυμασίως μὲ ὀχυρώματα, ἀλλ' ἀλλ' ὅλα ἐγκατελείφθησαν ἐν σπουδῇ. Ὅλα ἔμειναν εἰς τὰς θέσεις των καὶ μόνον τὰ πυροβόλα ἔλειπον.

Πρέπει νὰ μνημονεύσω ὅτι τὸ σῶμα τοῦ ἑλληνικοῦ μηχανικοῦ εἶνε ἄξιον μεγάλου ἐπαίνου. Εἰς τὰ ὀχυρώματα εὗρον ἓξ πυροβόλα Κρούπ τῶν 12 ἄνευ κλείστρων, τὰ ὁποῖα ὅμως εὗρον βραδύτερον εἰς τὸν σιδηρόδρομον. Μὲ τὰ ἓξ ταῦτα πυροβόλα ὑπηρετούμενα ὑπὸ 60 πυροβολητῶν θὰ μᾶς εἶχον κατακομματιάσῃ, ἐὰν ἔμενον.

Κατὰ τὸν αὐτὸν Γερμανὸν δὲν ἐπερίμεναν τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Λαρίσσης, διὸ ἡ χαρά των ὑπῆρξε μεγάλη.

(Ἐκ συνεντεύξεως τοῦ «Ν. Ἑλ. Τύπου»)

Τὴν 10ην τῆς νυκτὸς περίπου ἦλθεν εἰδοποίησις ἐκ μέρους τοῦ συνταγματάρχου κ. Γιαννικώστα εἰς τὸν ὑπονάυαρχον κ. Σταματέλον, δι' ἧς τῷ μετεβιβάζετο εἰδοποίησις τοῦ Διαδόχου, καθ' ἣν ἐπερίμεναν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων κατὰ τοῦ Δομοκοῦ καὶ τῶν θέσεών μας.

*
* *

3 Μαΐου Σάββατον. Αὐτόθι.—Ψῦχος χειμερινόν. 80 Γκέκηδες εἶχον κατέλθῃ εἰς τὴν πεδιάδα, κατεδιώχθησαν δ' ὑπὸ λόχου πεζικοῦ. Ἐξ αὐτῶν συνελήφθησαν 2, ἀγνοῶ ἐὰν ἐφονεύθησάν τινες.

*
* *

4 Μαΐου Κυριακή. Αὐτόθι. — Λιακάδα τὸ πρωΐ, βροχὴ, κρύον, χάλαζα τὸ ἀπόγευμα. Ἡ αὐτὴ ἀπραξία.

Ἔρχεται περὶ τὴν 4ην μ. μ. εἷς πληγωμένος εἰς τὸν δάκτυλον, τὸν δεξιὸν ἀκριβῶς δείκτην, ὑπὸ δύο τούρκων ἱππέων.

*
* *

5 Μαΐου. Δευτέρα. Αὐτόθι.—Κατὰ τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ «Χρόνου» («Παλιγγενεσία» τῆς 1 Μαΐου) ἡ μάχη τῆς 18ης Ἀπριλίου ἦτο μάχη τῶν προφυλακῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.» Ὑπεχώρησαν ἑκουσίως καὶ ἐν τάξει τῇ διαταγῇ τοῦ ἀρχηγοῦ των, καὶ μάλιστα ἐν ἀρχῇ δὲν ἤθελον νὰ φύγωσι πρὸ τῶν Ἑλλήνων, μὲ ἄσματα κατόπιν. Ἡ ἀντοχή των εἶνε θαυμασία. Ὡδοιπόρησαν 8 μίλλια τὴν νύκτα τῆς Πέμπτης πρὸς τὴν Παρασκευὴν, ἐπολέμησαν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐπίσης ὡδοιπόρησαν 8 μίλλια, χωρὶς νὰ δείξωσι κανὲν σημεῖον κοπώσεως.

Τὸ ἱππικὸν, ὅπερ ἔκαμε τὴν ἐπέλασιν, ὡδηγεῖτο ὑπὸ τοῦ Συνταγματάρχου Μαχμοὺτ βέη, φέροντος τὰς ταινίας του ὡς ὑπασπιστοῦ τοῦ Σουλτάνου. Ἕλλην τις ἀξιωματικὸς ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ τετράκις διὰ περιστρόφου, ἀλλ' ὁ Ὀθωμανὸς διοικητὴς, ὅστις προηγεῖτο τοῦ σώματός του καλπάζων, διὰ τοῦ ξίφους του ἐφόνευσεν αὐτόν.

...Ὁ Σεϊφουλλὰχ βέης, διοικητὴς Λαρίσσης, ὀργανόνει ἤδη μικτὴν ἀστυνομίαν ἐκ στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν.

«21 Ἀπριλίου. Μεγάλαι προετοιμασίαι πρὸς κίνησιν τοῦ στρατοῦ ἤρχισαν νὰ γίνωνται ἐνταῦθα (ἐν Λαρίσσῃ). Ἡ διοργάνωσις τῶν νοσοκομείων εἶνε τελεία. Τρία μεγάλα τοιαῦτα συνεστήθησαν πλήρη καθ' ὅλα. Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι ἰατροὶ ἀφίκοντο εἰς Κων)πολιν, ὁ δὲ Σουλτάνος ἀπέστειλε πολλὰς ἁμάξας καὶ λαντὼ πρὸς χρῆσιν τῶν πληγωμένων»...

«22. Ὅλαι αἱ προσπάθειαι τῶν Τούρκων συνίστανται εἰς τὴν διοργάνωσιν τῆς ἐπιμελητείας των, ἥτις ἀπέχει 110 μίλια τῆς βάσεως αὐτῆς...Εἶνε ἀληθὲς ὅτι εὑρέθη μεγάλη παρακαθήκη σίτου καὶ προμηθειῶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ ταῦτα θέλουσιν ἐξαντληθῇ ταχέως ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ συγκεντρωθέντος στρατοῦ». Θαυμάζει κατόπιν τὸ ἠθικὸν, τὴν ἐγκράτειαν κ.τ.λ. τῶν στρατιωτῶν, τῶν πληγωμένων κτλ.

«23 Ἀπριλίου. 3 μ. μ.—(Καραδεμιρτζῆ 8 μίλλια πρὸς Β. τῆς Φαρσάλου). Ὁ Ἐτέμ πασσᾶς καὶ τὸ ἐπιτελεῖόν του ἔκαμε σήμερον τὴν πρωΐαν κατοπτεύσεις ἐκ Λαρίσσης πρὸς τὸ μέρος τοῦτο. Περὶ τὴν μεσημβρίαν οἱ τοῦρκοι πρόσκοποι συνεπλάκησαν πρὸς ἑλληνικὰς δυνάμεις συγκειμένας ἐκ δύο ταγμάτων πεζικοῦ καὶ δύο πυροβολαρχιῶν. Μετὰ ζωηρὸν πῦρ τοῦ πεζικοῦ καὶ σύντομον μονομαχίαν τοῦ πυροβολικοῦ, οἱ Ἕλληνες ὑπεχώρησαν πρὸς τὸν ποταμὸν ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν Τούρκων. Οἱ Τοῦρκοι ἔχουσι πολλὰς δυνάμεις καὶ ἡ πτῶσις τῆς Φαρσάλου θεωρεῖται βεβαία.

Ἡ γραμμὴ τῶν Ἑλλήνων μένει εἰς τὰς δύο ναυτικὰς αὐτῆς βάσεις, Λαμίαν καὶ Βόλον, συνεκεντρώθησαν δὲ παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, τῶν στρατηγικῶν σημείων ὄντων εἰς τὴν Φάρσαλον καὶ τὸ Βελεστῖνον.

Εἰς τὸ Καραδὰγ ἔχουσι πυροβολικόν.

Οἱ Τοῦρκοι συνεκεντρώθησαν ἐνταῦθα ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα. Διαδίδεται μετ' ἐπιτάσεως ὅτι θέλει ἐπέλθῃ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων....»

Διοικητὴς Βόλου διωρίσθη ὁ Ἐμβὲρ βέης, ὅστις ἐδημοσίευσε προκήρυξιν ἐπιτρέπουσαν εἰς τοὺς ἀπελθόντας κατοίκους τοῦ Βόλου καὶ τοῦ Πηλίου νὰ ἐπανέλθωσι.

Μετὰ μεσημβρίαν διαδίδεται ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐνεφανίσθησαν καὶ μέλλουσι νὰ ἐπιτεθῶσι καθ' ἡμῶν. Λαμβάνομεν τὰ μέτρα μας ἀγρυπνοῦντες.

Περὶ τὴν 11ην τῆς νυκτὸς τὰ θωρηκτὰ βάλλουσι κατὰ τοῦ ἀμυντικοῦ στρατῶνος τοῦ Ἀλμυροῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶχον συγκεντρωθῇ οἱ Τοῦρκοι, τρεῖς βολὰς διὰ τῶν μεγάλων των πυροβόλων ἐπενεγκούσας, καθ' ἃ λέγεται, μεγάλας εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀπωλείας

*
* *

6. Μαΐου. Τρίτη. Αὐτόθι—Τὴν πρωΐαν φθάνει ἡμῖν ἡ εἰδοποίησις νὰ ἑτοιμασθῶμεν πρὸς ὑποχώρησιν. Μανθάνομεν μετὰ βαθυτάτης λύπης ὅτι ταύτην ἐπιβάλλει ὑμῖν ὑποχώρησις τῶν ἡμετέρων ἐκ Δομοκοῦ.

Ὁ λόχος μας ἐπιβιβζεται τῆς «Ἑπτανήσου» καὶ περὶ τὴν 2 1)2 μ. μ. ἀναχωροῦμεν.

Ἐξελθόντες τοῦ λιμένος τοῦ Ἀλμυροῦ καὶ κάμψαντες δεξιᾷ διερχόμεθα πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Μυζέλης μὲ τὰ πλοῖά της τὰ ἱστιοφόρα καὶ τὰς λέμβους της, μὲ τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν βαθυπράσινα δένδρα, μὲ τὸν περίκλειστον ὁρμίσκον της. Ἀπέναντι αὐτῆς διασταυρούμεθα μὲ τὴν περιπολοῦσαν «Μυκάλην», ἣν χαιρετῶμεν καὶ ἀντιχαρετώμεθα. Μακρὰν μικρὸν ἀτμόπλοιον ἔρχεται ἀπὸ Τρίκερι εἰς Μιζέλλαν. Τὸ Πήλιον ἀριστερᾷ μας ἐστιγμένον ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν χωρικῶν του, τὰ ὁποῖα φεῦ πατεῖ τουρκικὸς ποῦς. Δεξιᾷ, πλησίον μας ἡ πολισχιδὴς καὶ καὶ ἀνώμαλος ἀκτὴ, μὲ τὰ κεκαλυμμένα διὰ τοῦ μελανοῦ πρασίνου τῶν δένδρων ὄρη της.

Ὀλίγον ἀπωτέρω ἀκόμη ἀριστερᾷ, εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου, τὸ Τρίκκερι καλῦπτον τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, ὅστις ἀπολήγει εἰς τὴν θαλασσαν. Ὁ πλοῦς ἐξακολουθεῖ ἥρεμος ἐν τῇ κατεχούσῃ ἡμᾶς μελαγχολίᾳ μεταξὺ τῆς Εὐβοίας καὶ τῆς Στερεᾶς καὶ περὶ τὴν 9ην φθάνομεν εἰς ἅγ. Μαρίνην.

Ἐξερχόμεθά τινες εἰς Στυλίδα. Ἐκ μὲν τῶν ἐφημερίδων μανθάνομεν ὅτι ἡ Πύλη δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασιν 15 ἡμερῶν ἀνακωχῆς, παρὰ δὲ τῶν κατοίκων ὅτι χθὲς περὶ τὴν μεσημβρίαν ἤρχισε σφοδρὰ μάχη ἐν Δομοκῷ, ἥτις παρὰ τὴν γενναιότητα τῶν ἡμετέρων ἀπέβη κακὴ ἕνεκα τούτου ὑπεχωρήσαμεν.

Ὁ λόχος μας κατόπιν ἀποβιβάζεται καὶ διανυκτερεύει ἐν Ἀγ. Μαρίνῃ.

Μανθάνομεν ὅτι πρὸς Δομοκὸν οἱ Τοῦρκοι ἐβάδισαν κατὰ παραγωγήν. Ὅλαι αἱ ὁδοὶ ἐμυρίζον ἐκεῖθεν ἀκόμη τοῦ σημείου, ἔνθα φθάνουσιν αἱ διόπτραι. Ἡ ὀχύρωσις τοῦ Δομοκοῦ ἦτον ἀρκετὰ καλή. Ἐντὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου φρουρίου ἦτο 1 πυροβολαρχία τῶν 8, 7 καὶ 3 τοπομαχικὰ πυροβόλα τῶν 10, 5. Δύο πυροβολαρχίαι πεδιναὶ εἶχον ἔτι παρατεχθῇ ἔμπροσθεν καὶ δεξιᾷ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου. Μόλις οἱ τοῦρκοι ἐφάνησαν εἰς ἀπόστασιν 5 χιλιομ., ἐν τοπομαχικὸν ἔρριψε μίαν βολὴν, ἣν ἐπηκολούθησεν ἄλλη ἄλλου, ἥτις πεσοῦσα ἐν τῷ μέσῳ διεσκόρπισε τὴν κεφαλὴν τῆς φάλαγγος. Ἀνασυνετάχθησαν, ἵνα σκορπισθῶσι καὶ ἀνασυνταχθῶσιν ἐκ νέου. Κατόπιν ἀνεπτύχθησαν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ, αἱ δὲ τουρκικαὶ πυροβολαρχίαι κρυπτόμεναι κατὰ πρῶτον ὄπισθεν πετρίνου λοφίσκου ἔταξαν εἶτα τὰ πυροβόλα των εἰς παράταξιν δεξιᾷ τοῦ λοφίσκου τούτου. Μόλις ταῦτα ἐφάνησαν, ἐπηκολούθησε σφοδρὸν πῦρ τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ, ὅπερ εἶχε κανονίσῃ τὴν ἀπόστασιν (3100 μ.), διὸ ἐπέφερε μεγάλας βλάβας. Ἀλλὰ καὶ τὸ τουρκικὸν πυροβολικὸν ἐνήργησε θαυμασίως. Αἱ πυροβολαρχίαι μας ὑπέστησαν μεγάλας βλάβας. Ἡ πυροβολαρχία Γαργαλίδου ἔσχε πολλοὺς φονευμένους καὶ πληγωμένους, μεταξὺ δὲ τῶν πληγωμένων καὶ τὸν ἴδιον αὐτῆς διοικητήν. Ὀβὶς πεσοῦσα ἐπὶ τοῦ προολκαίου ἀνέφλεξε τὴν πυρίτιδα καὶ ἐξεκώφωσε τὸν 3ον τοῦ δεξιοῦ. Τὸν εἴδομεν. Δὲν ἤκουε διόλου. Διηγεῖτο μόνον τὰ τῆς μάχης. Τὸ τουρκικὸν πεζικὸν ἅμα τῇ ἀφίξει του ἐπιχειρεῖ ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους λυσσαλέας, ἀεννάως ἀποκρουομένας, ἐπαναλαμβανομένας, ἐνισχυομένας. Ἔφθασε τὸ ἡμέτερον πυροβολικὸν νὰ βάλλῃ διὰ βολιδοφόρων ὀβίδων ἀπὸ 900 μ. Ἦτον ἡ θέσις του τοιαύτη, ὥστε ἐν τῇ θέσει αὐτῇ ἠδυνήθη νὰ μείνῃ. Ἦτον ἕτοιμον μάλιστα νὰ γεμίσῃ διὰ βολιδοθηκῶν. Εὐτυχῶς ἡ κατὰ μέτωπον ἐπίθεσις ἀπεκρούσθη τελείως.

Ἀλλὰ δεξιᾷ πρὸ τοῦ Βουρζίου, πέραν τοῦ σημείου, ἐν ᾧ ἤστραπτον καὶ ἐβρόντων τὰ τουρκικὰ τοπομαχικὰ πυροβόλα βάλλοντα κατὰ τοῦ φρουρίου, ἀλλοία ἦτον ἡ ὄψις τῆς μάχης. Τὸ εὐζωνικὸν τάγμα, τὸ ὁποῖον ἐμάχετο ἀκούραστον κατὰ τῶν μυρίων ἐπιτεθέντων, δὲν ἔχει πυροβολικὸν ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὰς 2 πυρβολαρχίας, αἵτινες τὸ κατεκερκύνουν. Αἱ εἰς αὐτὸ σταλεῖσαι ἐνισχύσεις φθάνουσιν ἀργά. Ἡ θέσις ὑπερφκλαγγίζεται καὶ τὰ ἐκεῖ στρατεύματα ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσωσι. Τὰ πλευρὰ τοῦ Δομοκοῦ μένουσιν οὕτως ἀνοικτά.

Ἐν τούτοις ἀγνοοῦντες τί συμβαίνει ἐξηκολούθουν ἐν Δομοκῷ μαχόμενοι. Περὶ τὴν 7 1)2 μ.μ., ὅτε ἡ νὺξ εἶχε καταπέσῃ, οἱ Τοῦρκοι εἶχον ὑποχωρήσῃ, τὸ δ' ἑλληνικὸν πυροβολικὸν ἐξηκολούθει κατακλιῶκον αὐτοὺς διὰ τῶν πυρῶν του μέχρι τῆς 8ης.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς χθὲς ἐγνώσθησαν τὰ ἐν Βουρζίῳ καὶ διετάχθη ὑποχώρησις. Ὁ Διάδοχος μετέβη μετὰ τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τοῦ στρατοῦ του εἰς Δερβὲν Φούρκα. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς τὴν φορὰν ταύτην ἠκολούθησε κατὰ πόδας. Στρατὸς ἤδη ἡμέτερος εὑρίσκεται ἐν Ταράτσῃ ἡμίσειαν ὥραν ἀπεχούσῃ τῆς Λαμίας.

Ἡ ἱκανότης τοῦ τουρκικοῦ πυροβολικοῦ ἐν Δομοκῷ ἀπεδείχθη τελεία. Θαυμαστὴ ἦτον ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς ἀπεχωρίζοντο τὰ πυροβόλα καὶ συνηνοῦντο πάλιν μετὰ τῶν προολκαίων, ὅπως θαυμαστὴ ἦτον ἡ τόλμη, μεθ' ἧς προεχώρει εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς τῶν ἀκροβολιστῶν, ἐκτεθειμένον, στηριζόμενον μόνον ἐπὶ τῆς πεποιθήσεως, ἣν ἐφ' ἑαυτὸ εἶχεν. Ἀλλὰ καὶ τὸ θάρρος τῶν Τούρκων ἀκροβολιστῶν ἦτον ἀξιοσημείωτον, διότι ἐξηκολούθουν προχωροῦντες μέχρι τῶν μικροτέρων ἀποστάσεων, χωρὶς νὰ πυροβολήσωσι. Δὶς ἢ τρὶς, τὸ πυροβολικόν μας διεσκόρπισεν αὐτοὺς, ὅταν ἦσαν ἔτι ἐκεῖθεν τοῦ βραχώδους λόφου, ἀλλ' οὗτοι προὐχώρουν πάντοτε, κἀιτοι διεσκορπισμένοι. Εἰς τὸ κέντρον ὅμως ἀπεκρούσθησαν θυμασίως ὑπὸ τῶν ἡμετέρων.

Ἐπίσης ἀπεκρούσθησαν εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡμῶν κέρας, ἔνθα οἱ ἡμέτεροι ἐπολέμησαν γενναιότατα ἐκτελέσαντες θαυμασίας ἀντεπιθέσεις, ἰδίως ἡ λεγεὼν τῶν ξένων ὑπὸ τὸν Βαρατάσην, ὅστις καὶ ἐφονεύθη. Ἐπίσης ἐφονεύθη ἐκεῖ καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ Μηχανικοῦ Φωτιάδης, γενναιότατα πολεμήσας.

* * *

7 Μαΐου. Τετάρτη. Ἐν Ἁγ. Μαρίνῃ. — Ἐγειρόμεθα λίαν πρωΐ. Αἱ ἐκ Λαμίας ὁδοὶ βρίθουσιν ἁμαξῶν, καμήλων, ἄλλων φορτηγῶν ζώων κτλ. μεταφερόντων ἀποσκευὰς τῶν κατοίκων φευγόντων τὴν ξένην εἰσβολήν. Τὸ αὐτὸ λυπηρὸν θέαμα, τὸ ὁποῖον ἐξετυλίχθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ἐν Λαρίσσῃ, ἀναπαρίσταται καὶ νῦν πρὸ ἡμῶν καταπλήκτων καὶ ἐκ τῆς λύπης συντετριμμένων. Μακρὰν εἰς τὸ βάθος φαίνεται ἡ πόλις τῆς Λαμίας, παραπλεύρως δ' ἐπὶ ὁμαλοῦ λόφου τὸ ἠρειπωμένον φρούριον αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ψάλλουσι τὰ δημοτικὰ ᾄσματα παρελθούσης ἡρωϊκῆς ἐποχῆς καὶ ὑπὲρ τὸ ὁποῖον ἀνακύπτει ὑψηλὸν κτίριον, ἐκτισμένον ἀργότερον, αἱ ἀποθῆκαι. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀκούονται κανονιοβολισμοὶ προερχόμενοι ἐκ μάχης συναπτομένης παρὰ τὴν Ταράτσαν.

Ἀναμένομεν τὴν 11ην διὰ ν' ἀναχωρήσαμεν Διέρχεται τὸ πεζικὸν (2 λόχοι). Ἀκολουθοῦμεν ἡμεῖς τὴν ἁμαξιτὴν ὁδὸν Λαμίας. Πρὸ τοῦ Σκαρμαδουκλὶ κάμπτομεν ἀριστερᾷ καὶ μετὰ 3 1)2 ὡρῶν ἐν ὅλῳ πορείαν καταυλιζόμεθα. Εἰς τὰς ἐγγὺς οἰκίας ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ Ταξιάρχου οἱ στρατιῶται ἐπιδίδονται εἰς σφαγὴν χηνῶν καὶ ὀρνίθων. Κατορθοῦμεν νὰ διορισθῶσι δύο περίπολοι.

* * *

8 Μαΐου. Πέμπτη. Ἐν πεδιάδι Λαμίας. — Παύει ἡ περαιτέρω ἀπόσπασίς μας παρὰ τῇ 3ῃ Ταξιαρχίᾳ καὶ τασσόμεθα μετὰ τοῦ 5ου λόχου Μηχανικοῦ ὑπὸ τὸν ταγματάρχην κ. Μακρυγιάννην. Τῇ 11ῃ π.μ. ἀναχωροῦμεν καὶ μετὰ μίαν ὥραν φθάνομεν εἰς τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας, ὅπου καταυλιζόμεθα. Λεπτὴ βροχὴ ἀρχίζει νὰ πίπτῃ γινομένη ὁλονέν σφοδροτέρα καὶ διαρκέσασα μέχρι τῆς ἑσπέρας. Εἰς τὴν γέφυραν τῆς Ἀλαμάνας σκαπανεῖς ἀνοίγουσιν ὁπὰς δι' ἐνδεχομένην ἀνατίναξιν αὐτῆς. Ἀπέναντι ἡμῶν ἔχομεν τὰ ἄγρια καὶ μεγαλοπρεπῆ ὄρη τῆς Φθιώτιδος, ἄλλα κεκαλυμμένα ἐκ πρίνων, ἄλλα μὲ γυμνὰς καὶ ἀποτόμους ράχεις καὶ βαθείας φάραγγας. Ἡ ἁμαξιτὴ ὁδὸς Λαμίας-Μπράλλου κοκκινίζει σιγματοειδῶς εἰς τὸ βάθος, ἐνῷ ἡ χαραχθεῖσα σιδηροδρομικὴ διακρίνεται σχίζουσα τοὺς πελωρίους βράχους ἐπὶ τῆς κλιτύος, δι' ἧς διέρχεται. Τὴν νύκτα ὑπὸ τοὺς ἀναφανέντας ἀστέρας τοῦ καθαρίσαντος οὐρανοῦ τὸ θέαμα τοῦ καταυλισμοῦ μὲ τὰς μεταξὺ τῶν πυκνῶν, μελανῶν νῦν, θάμνων ἀνημμένας πυρὰς καὶ μὲ τὰς ἐν μέσῳ τῶν πελωρίων φλογῶν κινουμένας σκιὰς ἦτο μεγαλοπρεπῶς ἄγριον.

* * *

9 Μαΐου. Παρασκευή. Αὐτόθι. — Τὸ πρωὶ ἥλιος, τὸ ἀπόγευμα βροχή. Πρὸς τὸ ἑσπέρας αὕτη καταπαύει καὶ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀναβαίνομεν εἰς τὸν ὕπερθεν ἡμῶν λόφον. Κάτω ὁ Σπερχειὸς κυλίει ὀφιοειδῶς τὰ ὕδατά του, ἐγγύτερον δὲ τὸ στρατόπεδον μὲ τὰς σκηνὰς καὶ τὰς καλύβας του, τοῦ ὁποίου ὁ βόμβος φθάνει μέχρις ἡμῶν. Ἀπέναντι διάφοροι λόφοι ἀνερχόμενοι καὶ κατερχόμενοι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι μεσαίου λόφου ἡ Λαμία μὲ τὸ κάστρον της.

Πρὸ δύο ὡρῶν εἶχεν ἔλθῃ γάλλος λοχαγὸς, ἵνα παρουσιάσῃ τῷ ταγματάρχῃ μας σχέδιον ὀχυρώσεως, τὸ ὁποῖον ἀπετελεῖτο ἐξ ὀχυρώσεως τοῦ ποταμοῦ διὰ κατὰ μῆκος αὐτοῦ χαρακώματος πάχους 4 μέτρων. Εἰς τὸ ἀριστερὸν θὰ στηρίζηται ἐπὶ τοῦ ὄρους διὰ καταλλήλων ὀχυρωμάτων.

* * *

11 Μαΐου. Κυριακή. — Διατάσσομαι νὰ μεταβῶ πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς παλαιᾶς ὁδοῦ, τῆς ἡμιονικῆς ἀπὸ Ἀλαμάνας εἰς Μπράλλον, ἵνα χρησιμεύσῃ ἐν περιπτώσει ἐνεργείας. Ἐπὶ τῆς βραχώδους ἀτραποῦ, τῆς ἀποτόμου καὶ στενῆς, ἥτις διέρχεται διὰ μέσου ἀγρίων καὶ ἀκτενίστων δένδρων, διαπερῶ τὰ ὄρη τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐν τῇ ἀποτομότητί των· τὰ ὄρη τὰ ἁρμονικὰ ἐν τῇ ἀταξίᾳ των· τὰ ὄρη μὲ τὰς ἀποτόμους κορυφάς, τὰς κατακορύφους κλίσεις, τὰ βραχώδη στίγματα, τὰς βαθείας χαράδρας καὶ φάραγγας· τὰ ὄρη μὲ τὰς πυκνὰς συστάδας θάμνων καὶ δένδρων, σφιγκτὰ συμπλεκόντων τὰ φυλλώματά των, τὰ ὁποῖα σείονται καὶ ψιθυρίζουσιν ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου τοῦ μαλακοῦ καὶ ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἀκούεται κατὰ τὴν διάβασίν σου τὸ ἀνήσυχον βῆμα λαγωοῦ κρυπτομένου ἢ χελώνης συρούσης τὸ κέλυφός της. Διέρχομαι τὴν Μονὴν τῆς Παναγίας τὴν διαρκῶς κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ξενίζουσαν πρόσφυγας καὶ τραυματίας, μετ' ὀλίγα δὲ λεπτὰ εὑρίσκομαι πρὸ βαθυτάτης φάραγγος μὲ παρειὰς βραχώδεις καὶ ἀποτόμους, μόλις διαφαινομένας ποῦ καὶ ποῦ μεταξὺ τῶν πυκνῶν φυλλωμάτων τῶν εἰς τὸ βάθος τῆς φάραγγος φυομένων πελωρίων πλατάνων, οἵτινες πληροῦσι τὴν δυσθεώρητον χώνην. Καὶ πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ ἀγριότητα τοῦ ὀγκώδους καὶ τοῦ τεραστίου ἀντιτίθεται ἤδεως ὁ τερετισμὸς τῆς ᾠδούσης ἀηδόνος καὶ ὁ

κελαρυσμὸς τοῦ εἰς μικροὺς καταρράκτας πίπτοντας διαυγοῦς νήματος.

Τὰ ὄρη εἶνε πλήρη φυγάδων, οἵτινες, ἅμα εἶδον ὅτι ὁ στρατός μας ἀποχωρεῖ ἐκ τῆς Ὀθρυος, ὑπέθεσαν ὅτι πρόκειται περὶ νέας ὑποχωρήσεως καὶ συνήθροισαν τὰ μόνα ἐναπομείναντα αὐτοῖς ἀντικείμενα πρὸς ὑποχώρησιν εἰς τὰ ἐνδότερα. Λυπηρὸν τὸ θέαμα γερόντων, γυναικῶν, παιδίων, μὲ μορφὰς ἀπηλπισμένας καὶ ὠχρὰς, συρόντων τὴν μόνην περιουσίαν, ἥτις τοῖς ἀπέμεινε: ὀλίγα ἐνδύματα καὶ ὀλίγα πρόβατα.

* * *

12 Μαΐου Δευτέρα. — Συναντῶμαι μεθ' ἑνὸς ἀξιωματικοῦ ἐκ Κρήτης. Ἦλθον καὶ οὗτοι νὰ ἑνώσωσι τὴν ἰδικήν των τύχην μὲ τὰς ἰδικάς μας ἀτυχίας.

Κουφόβρασις λυόνουσα τὸ σῶμα. Οὐρανὸς νεφελώδης. Μετὰ μεσημβρίαν ἀρχίζομεν τὴν κατασκευὴν προγεφυρωμάτων καὶ καταυλιζόμεθα πρὸ τῆς γεφύρας.

* * *

13 καὶ 14 Μαΐου. — Ἐξακολουθεῖ ἡ ἐργασία. Μετὰ μεσημβρίαν ἀνερχόμεθα εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεως, ὅπως προβῶμεν εἰς τὴν ὀχύρωσίν του. Καταυλιζόμεθα ὑπὸ πλατάνους παρὰ ρυάκιον διαυγοῦς ὕδατος. Τοὐλάχιστον δὲν θὰ πίνωμεν πλέον τὸ τελματῶδες ἐκεῖνο τοῦ ποταμοῦ.

* * *

16 Μαΐου. — Ἀρχίζομεν τὰς ὀχυρώσεις μας πάλιν. Τὰ μέρη εἶνε πολὺ ἀπόκρημνα καὶ βραχώδη. Παρ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, ἣν ἔχει λάβῃ νῦν τὸ στενὸν, ὡς ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ ποταμοῦ, ἡ θέσις διὰ τῆς συνεργασίας τοῦ στόλου ἀπέκτησεν ὅλην σχεδὸν τὴν ἀρχαίαν της σημασίαν. Τὸ Μηχανικὸν ἐργαζόμενον δρασταριῶς τείνει νὰ καταστήσῃ τὴν θέσιν ταύτην ἀπόρθητον, ἀρκεῖ τὰ στρατεύματα νὰ καταλάβωσι τὰ ὀχυρώματα ὅλα καὶ νὰ μὴ περιορισθῶσι εἰς τὰ ὑψηλότερα, ὡς ἔπραξαν τελευταῖον ἐν Τσατμᾷ.

* * *

24 Μαΐου. — Ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας βρέχει ἤδη ἀδιακόπως. Διῆλθον τὴν νύκτα τῆς 21ης τυλιγμένος εἰς μίαν κουβέρταν, ἣν διεπέρασε τελείως ἡ βροχὴ, ἥτις ἔσταζε διὰ τῶν παρειῶν καὶ τῆς ὀροφῆς τῆς καλύβης τῆς χαινούσης εἰς πλείονα μέρη τῶν πεφραγμένων. Καὶ ἡ βροντὴ καθ' ὅλην τὴν νύκτα διέτρεχε κυκλοτερῶς τὰς κορυφογραμμὰς, τὰς ἡμετέρας καὶ τὰς τουρκικάς, ἅς ἐκτεταμένη τις ἀστραπὴ ἐφώτιζε πρὸς στιγμὴν ἐν τῇ παμμελαίνῃ σκοτίᾳ. Καὶ ἐκεῖ ὄπισθεν τοῦ ἐρυθροκυάνου αὐλακος, τὸν ὁποῖον ἐν τῷ σκότει ἡ ἀστραπὴ διήνοιγεν, ἔκειτο ὅ,τι μισητότερον καὶ ὅ,τι προσφιλέστερον εἰς τὰς καρδίας μας τὰς σφιγγομένας ὑπὸ τῆς μελαγχολίας τοῦ καιροῦ καὶ τῆς μελαγχολίας τῆς ἥττης ἔπαλλεν, οἱ κατακτηταὶ Τοῦρκοι καὶ ἡ κατακτηθεῖσα Θεσσαλία. Ἡ αὔρα δ' ἡ νυκτερινὴ, τὴν ὁποίαν τὸ καθ' ἑκάστην στιγμὴν πῖπτον ὑδάτινον βάρος δὲν ἠδυνήθη νὰ καταρρίψῃ τελείως, ἔπαιζε μὲ τὰ φύλλα τῶν πλατάνων καὶ ὑπὸ τοὺς πρίνους, ἀποτελοῦσαμὲ τὴν βροχὴν, ἥτις τὰ ἐμάστιζε, σιγαλὴν, ὑπόκωφον μᾶλλον καὶ παρατεταμένην συναυλίαν, πλήττουσαν ἡμᾶς μέχρι τῆς καρδίας, ἧς ἐπέτεινε τὴν μελαγχολίαν.

Εἶνε ὡραῖον τὸ θέαμα στρατοπέδου κατὰ βροχήν. Μόλις αἱ πρῶται τῆς βροχῆς λεπταὶ σταγόνες ψιθυρίσωσιν ἐπὶ τῶν φύλλων, ὁ σώζων ἑαυτὸν σωζέσθω. Ὁ μὲν, ὡς ἀκανθόχοιρος, εἰσδύει ἕρπων μεταξὺ τῶν πρίνων, εἰς τοὺς κλάδους τῶν ὁποίων ἀφίνει καθ' ἕκαστον αὐτοῦ βῆμα τεμάχιον ἐκ τῶν ἐνδυμάτων του ἢ σταγόνα ἐκ τοῦ αἵματός του, ὁ δὲ εἰσέρχεται εἰς τὸ κούφωμα, τὸ ὁποῖον προνοητικώτερος αὐτὸς διὰ τῆς πυρᾶς ἤνοιζεν εἰς κορμὸν δένδρου καὶ τὸ ὁποῖον μέλαν ἐκ τοῦ ἀπανθρακωθέντος ξύλου διαφαίνεται ἐκεῖ πέραν μεταξὺ τῶν θάμνων, ἄλλος προσπαθεῖ νὰ συσσωρεύσῃ φύλλα ἐπὶ τῆς τριζούσης καλύβης του, τὰ ὁποῖα θὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὀχετοὶ ὕδατος, ὅπως τὸν διαβρέξωσι περισσότερον, ἄλλοι, ὡς πίθηκοι, ἀνέρχονται καὶ κρύπτονται μεταξὺ τῶν φύλλων τῶν δένδρων, ὅπως κάλλιον δύνανται, ἄλλοι τέλος συγκεντρούμενοι εἰς μικρὰς ὁμάδας πέριξ σωροῦ ξύλων, τὸν ὁποῖον προσπαθοῦσι ν' ἀνάψωσι, κεῖνται πρηνεῖς πέριξ αὐτοῦ ἐν κύκλῳ ὑπὸ πυκνόφυλλον κλάδον μεταβληθέντες εἰς φυσητῆρας. Καὶ ἡ βρεχομένη σιγὴ ἀντικατέστησε τὴν ἀνθρωπίνην τύρβην, ἥτις ἀνήρχετο πρὶν ἐν τῇ φάραγγι μεταξὺ τῶν φυλλωμάτων, ζωηρὰ καὶ ποικιλόφωνος.

Καὶ, μόλις ἡ βροχὴ ἠλαττώθη, κίνησίς τις ἀμυδρὰ ἐν ἀρχῇ, ζωηροτέρα ὁλοὲν, ἀρχίζει ἐν τῇ φάραγγι τῇ βαθείᾳ καὶ κεφαλαὶ μαυρισμέναι ὑπὸ τοῦ ἄνθρακος τοῦ καέντος κορμοῦ ἢ βεβρεγμέναι τελείως μὲ κολλημένας τὰς μακρὰς τοῦ γενείου καὶ τῆς κόμης τρίχας προβάλλουσι διερευνῶσαι τὸν ποῦ καὶ ποῦ ἀνακτῶντα τὸ κυανοῦν του χρῶμα οὐρανὸν καὶ χεῖρες ἐκτείνοντα ἀναμένουσαι σταγόνα βροχῆς! Καὶ ὅταν ἡ βροχὴ παύσῃ ἐντελῶς, ὁ αὐτὸς ζωηρὸς ἀνθρώπινος ἑσμὸς ἀρχίζει βομβῶν μεταξὺ τῶν ἀρκιῶν ἀτμῶν τῆς ἐκ τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν φύλλων ἀναδιδομένης ὑγρασίας.

Διὰ τῶν ἀτραπῶν τῶν μεταξὺ τῶν θάμνων ἐναλλὰξ κρυπτομένων καὶ διαφαινομένων κατέρχονται τότε οἱ ἄνδρες πλήρεις τῆς ζωηρότητος, τὴν ὁποίαν ἐγχέει τὸ ἀποκαταστὰν ἀνοι-

κτὸν φῶς καὶ τὸ ἀπαλὸν θάλπος τοῦ ἀνακρανέντος ἡλίου. Εἶνε αἱ στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας αἰσθάνεταί τις καὶ θέλει νὰ ἐκδηλώσῃ ὅτι ὑπάρχει. Καὶ τὸ ἐλάχιστον συμβὰν, ἡ πτῶσις ἔξαφνά τινος ὀλισθήσκντος ἐπὶ τῆς γλοιώδους ἐπιφανείας τῶν κατωφερῶν δρομίσων καὶ κυλισθέντος ἐν τῇ ρευστοποιηθείσῃ ἀργύλλῳ, ἀρκεῖ, ἵνα ὅλος ἐκεῖνος ὁ ἀνθρώπινος κόσμος τῆς βαθείας φάραγγος ἐκσπάσῃ εἰς κραυγὰς εἰρωνίας θορυβώδους ἐπιδοκιμασίας, ὑποκριτικῆς λύπης, αἵτινες ἀπὸ φάραγγος εἰς φάραγγα, ἀπὸ κορυφῆς εἰς κορυφὴν ἠλεκτρικῶς μεταδιδόμεναι ἀλλάσσουσαι καθ' ἑκάστην στιγμὴν τόνον καὶ μορφὴν, φθάνουσι μέχρις ἐκεῖ, ὅπου φθάνει ἡ ἀκοή. Καὶ τὸ στρατόπεδον ὅλον σείεται ἐν μέσῳ τῆς λευκαζούσης στεφάνης τῶν συμπηγνυμένων ἀτμῶν, ἥτις τὸ περιβάλλει, ἐκδηλοῦν ὅτι ζῇ διὰ τὴν δρᾶσιν ἐν τῷ μέλλοντι.

Γ. Β. ΓΡΑΒΑΡΗΣ

ΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ

Ἐπειδὴ πολὺς γίνεται λόγος πρό τινος περὶ τῶν προσεχῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκλογῶν καὶ ἐπειδὴ ὀλίγιστοι παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἴσως-ἴσως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ, σαφῆ ἔχουσι γνῶσιν τοῦ ἐν τῷ Ἡνωμένῳ Βασιλείῳ κρατοῦντος ἐκλογικοῦ συστήματος, θὰ προσπαθήσω δι' ὀλίγων, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν Ἀθηνῶν, νὰ λάβω ἀνὰ χεῖρας ἐν τῷ λαβυρίνθῳ τούτῳ τὸν μίτον τῆς Ἀριάδνης.

Τὰ μέλη τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων ἐκλέγονται διὰ μίαν ἑπταετίαν, ἀνέρχονται δὲ εἰς 670.

Ἐκ τούτων 465 ἐκλέγονται ἐν Ἀγγλίᾳ, 103 ἐν Ἰρλανδίᾳ, 72 ἐν Σκωτίᾳ καὶ 30 ἐν Οὐαλίᾳ.

Ἐν ταῖς χώραις ταύταις, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἑκάστῃ τούτων ἐκλεξίμων Βουλευτῶν κατανέμεται μεταξὺ τριῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν ἤτοι: τῶν τῶν πόλεων (boroughi) ἢ ἀστικῶν περιφερειῶν, τῶν τῶν κομητειῶν (counties) ἢ ἀγροτικῶν περιφερειῶν καὶ τῶν τῶν Πανεπιστημιακῶν περιφερειῶν.

Κατ' ἔθος ἐπεκράτησεν ὅπως τὰ Πανεπιστήμια ἀντιπροσωπεύωνται δι' ἰδίων Βουλευτῶν ἐν τῇ Κάτω Βουλῇ.

Οἱ ὑποψήφιοι προτείνονται ἢ κάλλιον εἰπεῖν, *διορίζονται* ὑπὸ 10 ἐκλογέων, διότι ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει καὶ ἕτερος ὑποψήφιος οὐδεμία διενεργεῖται ἐκλογή. Τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ *διακόσια* περίπου μέλη τοῦ Κοινοβουλίου. Ἀρκεῖ πρὸς ἀνάδειξιν αὐτῶν ὡς Βουλευτῶν ὁ ἀνωτέρω μνησθεὶς διορισμὸς, ὅστις λέγει «ὁ ὑποφαινόμενος διορίζω μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων τὸν Κον.. Α.

Ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ γράψαντος καὶ ἑτέρων 9 ἐκλογέων.

Ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει καὶ ἕτερος ἢ ἕτεροι ὑποψήφιοι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον διορισθέντες διενεργεῖται ἐκλογή.

Τὸ σύνολον τῶν ἐκλογέων τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τοῦ 1908 ὁρίζεται εἰς 7.514.481.

Ἐκ τούτων 4.490.903 εἶναι ἐκλογεῖς κομητειῶν (ἀγροτικοί), 2.977.263 ἐκλογεῖς ἀστικοὶ (πόλεων) καὶ 46.315 ἐκλογεῖς τῶν Πανεπιστημίων.

Δικαίωμα ψήφου ἔχουσιν ἐν ταῖς πόλεσιν:

Αον) Οἱ κάτοικοι οἱ κεκτημένοι τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐλευθέρου πολίτου (freesuar) τοὐτέστιν ἐκεῖνοι οἱ πολῖται, οἵτινες εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ πρὸ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου τοῦ 1832.

Βον) Οἱ ἰδιοκτῆται ἢ μισθωταὶ οἰκιῶν ἄνευ ἐπίπλων, μόνον (ἄνευ συνοίκων μένουν) χρώμενοι αὐτῶν πρὸ ἑνὸς ἔτους τοὐλάχιστον καὶ ἔχοντες καταβάλει τὸν «ὑπὲρ τῶν πτωχῶν φόρον».

Γον) Οἱ ἐνοικιασταὶ διαμερίσματος οἰκίας (lodgers) μόνον ἐν αὐτῇ κατοικοῦντες πρὸ ἑνὸς ἔτους καὶ πληρώνοντες δι' ἐνοίκιον ἄνευ ἐπίπλων, φρ. 250 κατ' ἐλάχιστον ὅρον ἐτησίως.

Δικαίωμα ψήφου ἐν ταῖς ἀγροτικαῖς περιφερείαις ἔχουσιν:

Αον) Οἱ κεκτημένοι ἐλεύθερον φεοῦδον πρσόδου φρ. 50 ἐτησίως (καὶ ἄνω, ἐννοεῖται).

Βον) Οἱ πρὸ ἓξ τοὐλάχιστον μηνῶν ἀπκκτήσαντες δικαίωμα ἐμφυτεύσεως (copyhold) ἐπὶ κτήματος, οὗτινος ἡ καθαρὰ πρόσοδος ὑπελογίσθη εἰς φρ. 125 ἐτησίως.

Γον) Οἱ ἐκ κληρονομίας ἢ ἄλλως πως γενόμενοι κύριοι πρὸ ἑνὸς ἔτους τίτλου ἐξηκονταετοῦς ἰδιοκτησίας, ἀντιπροσωπευούσης καθαρὰν ἐτησίαν πρόσοδον φρ. 125.

Δον) Οἱ πρὸ ἑνὸς τοὐλάχιστον ἔτους ὡς ἰδιοκτῆται ἢ μισθωταὶ κατέχοντες ἀκίνητον φορολογούμενον διὰ φρ. 500 ἐτησίως.

Δικαίωμα ψήφου ἔχουσιν ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις: ἀλλοῦ μὲν οἱ προσαίρετοι, φοιτηταὶ καὶ βαθμοῦχοι, ἀλλοῦ δὲ οἱ τελειοδίδακτοι ἢ δόκιμοι (maîtres-es-arti) κτλ.

Ταῦτα δὲ κατὰ τὸ ἐν ἑκάστῳ τῶν Πανεπιστημίων ἐπικρατοῦν ἔθος.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω κατηγορίας ἀπὸ τοῦ 1892 προσετέθησαν καὶ ἅπαντες οἱ δυνάμενοι ν' ἀποδείξωσιν ὅτι κέκτηνται οἰκογενειακὴν ἑστίαν (household anffrage).

Ἐνταῦθα ρητέον, τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου μὴ ἀπαγορεύοντος τοῦτο, ὅτι ὁ αὐτὸς ἐκλογεὺς δύναται νὰ ψηφίσῃ καὶ ὡς ἀστὸς καὶ ὡς ἀγρότης, ἐὰν κατοικῇ ἐν πόλει ἔχει δὲ καὶ κτῆμα ἐν τῇ κομητείᾳ. Ἀλλὰ καὶ τρὶς δύναται νὰ ψηφίσῃ ὁ αὐτὸς ἐκλογεὺς ἤτοι, ὡς Πανεπιστημιακὸς, ὡς ἀστικὸς καὶ ὡς ἀγροτικός.

Τοῦτο δ' εὐχερῶς ἐπιτυγχάνεται διότι, ὡς γνωστὸν, ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ ἐκλογαὶ δὲν ἐνεργοῦνται ταὐτοχρόνως τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἀλλὰ διαδοχικῶς καὶ καθ' ἡμέρας ὁριζομένας ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους «sheriffs» (εἶδος ἐπάρχων, ὧν ἡ ὑπηρεσία εἶναι ἄμισθος ὑποχρεωτικὴ καὶ μονοετὴς) καὶ ἰδίᾳ τῶν returning officers (εἶδος ἐφορευτικῶν ἐπιτρόπων) οἵτινες καὶ καθορίζουσι τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς ἀναλόγως τῶν πολιτικῶν ἢ τοπικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν αὐτῶν.

Ἐνῷ δὲ τοιαύτη ἡ τῶν returning offvieers ἐξουσία,ἀφ'ἑτέρου ἡ Κυβέρνησις δικαιοῦται νὰ καθορίσῃ τὰς ἐκλογικὰς περιφερείας ἀφ' ὧν ἄρξονται αἱ ἐκλογαί. Ἐκλέγει δὲ ἡ Κυβέρνησις, ὡς εἰκὸς, τὰς περιφερείας ἐκείνας, ἐν αἷς εἶναι βεβαία περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῶν αὐτῇ ὁμοφρονούντων ὑποψηφίων, οὕτως ὥστε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν τούτων νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν λοιπῶν.

Τὰ ἐκλογικὰ ἔξοδα ὁρίζονται ὑπὸ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου εἰς φρ. 2.500. Τοῦτο καὶ μόνον τὸ ποσὸν δύναται νὰ καταβάλῃ καὶ ἐξοδεύσῃ δῆθεν ὁ ὑποψήφιος ἐν τῇ ἐκλογικῇ αὐτοῦ περιφερείᾳ. Ἀλλ' οὐδεμία ἐξέλεγξις δύναται νὰ γείνῃ ἐπὶ τῶν μυθωδῶν ποσῶν, ἅτινα δαπανῶσιν οἱ ἀντιμαχόμενοι ὑποψήφιοι.

Ἐὰν π. χ. ὁ Zolin, φιλελεύθερος ὑποψήφιος, ἔχῃ δύο αὐτοκίνητα εἰς ἐνέργειαν καὶ ἑκατὸν «cauwass» (Ψηφοθήρας) οἵτινες ἐκφωνοῦσι λόγους, παρακαλοῦσιν, ἐκλιπαροῦσιν, ἐπισκέπτονται κατ' οἶκον τοὺς ἐκλογεῖς, κολακεύουσι τὰς ἀδυναμίας αὐτῶν κλ. κλ. ὁ Zack, συντηρητικός, θέτει εἰς κίνησιν 4 αὐτοκίνητα καὶ 200 cauwass, ὁ Zolin ὑπερθεματίζει εἰς ἔξοδα ἐπιδείξεως (bluff) τὸν ἀκολουθεῖ ὁ Zack ὑπερβάλλων καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐκλογῆς χιλιάδες λιρῶν ἐξοδεύονται εἰς προγράμματα, ἀγγελίας, φωτογραφίας, ψηφοδέλτια, ἐνοικιάσεις αἰθουσῶν, διαδηλώσεις κλ. κλ.

Ἐκ τῆς ἐπιτηδειότητος καὶ δραστηριότητος τῶν cauwass ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ἔκβασις τῆς ἐκλογῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ ὑποψήφιος καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ καὶ οἱ καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι δὲν μένουσιν ἀργοί. Λόγοι, παρακλήσεις, ὑποσχέσεις, ἱκεσίαι, χειραψίαι, φιλεύματα τὸ πᾶν τίθεται εἰς ἐνέργειαν.

Ἡ ἐκλογὴ διενεργεῖται διὰ ψηφοδελτίων ριπτομένων ὑπὸ τῶν ἐκλογέων.

Ἡ ψηφοφορία ἄρχεται τὴν 6ην τῆς πρωΐας καὶ λήγει τὴν 8ην τῆς ἑσπέρας. Ἐπακολουθεῖ ἡ διαλογή. Μεθ' ὃ κηρύσσεται ὡς ἐκλεγεὶς ὁ τὰς πλείους λαβὼν ψήφους. Ὁ ἐπιτυχὼν φέρεται ἐν θριάμβῳ ψάλλονται καὶ ᾄδονται καὶ ἐκεῖ τά ἐπινίκεια, ἀλλ' ἄνευ ζουρνάδων, νταουλίων καὶ ἰδίως τενεκέδων.

Ὥστε...ὥστε...ποῦ τὸ ἀνεπίδραστον, τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ τὸ διατυμπανιζόμενον παρ' ἡμῖν ἀγγλικὸν εἶδος.

Πῶς σᾶς φαίνεται αὐτὸ τὸ μὴ τοὐτόχρονον τῆς ἐκλογῆς, αὐτοὶ οἱ Cauwass (οἱ κομματάρχαι καὶ ψηφοθῆραι οἱ πανταχοῦ παρόντες) τὸ δικαίωμα τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ἐκλέγειν προσδιορίζειν τὰς πρώτας ἐκλογικὰς περιφερείας διὰ νὰ ὑφαρπάσῃ τὴν κοινὴν γνώμην, τὸ φανερὸν τῆς ψηφοφορίας τὸ διπλοῦν καὶ τριπλοῦν δικαίωμα ψήφου, αἱ χιλιάδες τῶν ἐξοδευομένων λιρῶν κτλ. κτλ. Ἐνώπιον αὐτῶν ὠχριᾷ ὁ Ἕλλην κομματάρχης καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἕλληνος ὑποψηφίου βουλευτοῦ...

Ὥστε....

Ἐν τέλει σημειῶ (διότι πρέπει καὶ νὰ τελειώνω) ὅτι τὸ βουλευτικὸν ἀξίωμα εἶναι ὅλως τιμητικὸν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ συνεπῶς οὐδεμίαν ἀποζημίωσιν ἢ ἐπιχορήγησιν λαμβάνουσιν οἱ βουλευταί.

Ἀλλ' ὅπως ὅλα εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον εἶνε πρωτοφανῆ καὶ περίεργα, οὕτω πως, ἐνῷ οἱ βουλευταὶ ὑπηρετοῦσι τὴν πατρίδα τιμῆς ἕνεκεν. ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ὁ περίφημος Speaker λαμβάνει μισθὸν ἐτησίως φρ. 125.000 ὁ «δ' εὐγενὴς ἀρχικλητὴρ τῆς μελαίνης ράβδου» φρ. 50.000 δι' ὃν κόπον λαμβάνει, ἅ π α ξ τ ο ῦ ἔ τ ο υ ς, νὰ καλῇ τὰ μέλη τῆς κάτω Βουλῆς, ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὴν τῶν λόρδων ἵνα ἀκούσωσι τὸν Βασιλικὸν λόγον.

— Αἱ Βουλαί, ἄνω καὶ κάτω, στεγάζονται ὑπὸ τὸ αὐτὸ πάγκαλον γοτθικὸν μέγαρον, συνδέονται δ' αἱ δύο αἴθουσαι δι' ἑνὸς διαδρόμου.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΛΑΥΡΑΣ

[Ὑπὸ Θρασυβούλου Ζωϊοπούλου]

Οἱ καλόγηροι τὸ εἶχον ἀποφασίσει. Ἡ Διαλαλήτρα, ἡ παλαιὰ καμπάνα τῆς Ἁγίας Λαύρας, ποῦ διελάλησε πρώτη τὴν ἀνάστασιν τοῦ Γένους, ποῦ χρόνια καὶ χρόνια, κρεμασμένη ἐκεῖ ψηλὰ εἰς τὸ πυργωτὸν κωδωνοστάσιον ἐξετέλεσε πιστῶς τὸ ἔργον της ἀγρυπνοῦσα εἰς τὰς προσευχὰς τῶν ἀνθρώπων σημαίνουσα τὰς χαρὰς καὶ τὰς λύπας, τὰς πανηγύρεις καὶ τὰ πένθη τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἱστορικὴ καμπάνα τῆς Μονῆς θ' ἀπεστέλλετο εἰς τὰς Πάτρας.

Ἡ Διαλαλήτρα εἶχε γηράσει πλέον. Ὁ νόμος τῆς φθορᾶς εἶχεν ἀποτυπώσει βαθειὰ τὴν σφραγῖδά του ἐπάνω εἰς τὸν παλαιόν της ὀρείχαλκον, τὸν βαθυπράσινον, ὡς τὰ φύλλα τῆς ἀγρίας δάφνης. Τὰ χείλη της εἶχον καταφαγωθῆ· αἱ γλυφαί της—οἱ κισσοὶ καὶ οἱ κόρυμβοι καὶ ὁ Ἑλληνικὸς μαίανδρος ποῦ τὴν περιέβαλλεν ὡς χαρίεσσα ζώνη—εἶχαν ἀποτριφθῆ. Τὰ γράμματα τοῦ Ἐνετικοῦ ἐργοστασίου ποῦ ἐφανέρωναν τὴν ἡλικίαν εἶχον σχεδὸν ἀποσβεσθῆ καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Παρθένου ὑπῆρχον δύο βαθεῖαι οὐλαὶ προξενοῦσαι τὴν θλῖψιν.

Οἱ καλόγηροι τὰ εἶχον ἰδῆ ὅλα αὐτὰ καὶ ἔλαβον τὴν ἀπόφασίν των.

Μόνον ὁ πάτερ-Σάββας ὁ κωδωνοκρούστης δὲν τὰ ἔβλεπε. Δι' αὐτὸν ἡ Διαλαλήτρα ἦτο ἡ ὡραιοτέρα καμπάνα τοῦ κόσμου καὶ οἱ ἦχοί της οἱ γνώριμοι ἦχοι τοὺς ὁποίους τριάντα χρόνια τώρα εἶχε στὰ αὐτιά του, ἦσαν οἱ γλυκύτεροι οἱ ἁρμονικώτεροι ἦχοι τῆς μουσικῆς κλίμακος.

Καὶ τώρα νὰ ποῦ ἤθελον νὰ τοῦ τὴν πάρουν. Δηλαδὴ νὰ τὴν κατεβάσουν μ' ἕνα πρόστυχο σχοινὶ ἀπὸ τὸ καμπαναρειό, νὰ τὴν βάλουν ἐπάνω εἰς ἕνα κάρρο νὰ τὴν φέρουν μέχρι τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, κατόπιν εἰς τὰς Πάτρας νὰ τὴν σπάσουν, νὰ τὴν κομματιάσουν, νὰ τὴν πετάξουν εἰς τὸν φοῦρνον καὶ ἔπειτα... ἔπειτα τίποτε! Θὰ ξαναγύριζεν εἰς τὸ μονάστηρι, μεταμορφωμένη εἰς ἄλλην καμπάνα· ἀλλὰ τί τὸν ἔμελλε δι' αὐτὸ τὸν πάτερ Σάββαν; Ἡ ἰδική του, ἡ καμπάνα του, ἡ ἀγαπημένη του Διαλαλήτρα δὲν θὰ ἐπέστρεφε πλέον. Οἱ καλόγηροι τὸ εἶχον ἀποφασίσει. Καὶ διατί; Χάριν οἰκονομίας λέγει. Τρελλοί! Καὶ ὁ πάτερ Σάββας ἔκλαιε...

Ναί, ἔκλαιε. Τὰς φθινοπωρινὰς ἐκείνας μελαγχολικὰς ἡμέρας, περιεφέρετο μέσα εἰς τὰ ἀποφυλλιζόμενα ἀμπέλια ἢ κάτω ἀπὸ τῆς γέρικες βελανιδιὲς καὶ ἀναστέναζε βαθειά.

Κατόπιν ἐξαναγύριζε στὸ κελλί του καὶ κατὰ τὴν νύκτα, ὅταν οἱ καλόγηροι ἐκοιμῶντο, ὁ πάτερ Σάββας μόνος, ὡς ἀπεπλανημένη ψυχή, ἀνέβαινε σιγὰ-σιγὰ στὸ καμπαναρειό, ἐγύριζεν ὁλόγυρα ἀπὸ τὴν σύντροφον τῆς μοναχικῆς ζωῆς του, τὴν ἐθώπευε, ἐστήριζεν ἐπάνω της τὴν λευκὴν κεφαλήν του καὶ ἔκλαιεν ὁ πάτερ Σάββας, ἔκλαιε σὰν μικρὸ παιδί....

Τέλος ἡ θλιβερὰ ἡμέρα ἦλθεν. Ἡ Διαλαλήτρα κατεβιβάσθη βαρύνουσα ἀπὸ τὸ κωδωνοστάσιον καὶ ἐφορτώθη εἰς τὸ κάρρον τῆς Μονῆς. Ὁ πάτερ Σάββας ὑψηλά, ἀπὸ ἕνα βράχον, εἶδε τὸ κάρρο νὰ ξεκινῇ, νὰ φεύγῃ καὶ ν' ἀπομακρύνεται εἰς τὴν ἑλικοειδῆ ἀτραπόν. Ἕνας λυγμὸς τὸν ἀπέπνιγε καὶ ἐσκέπασε τὸ πρόσωπόν του διὰ τῶν χειρῶν...

Τὸ ἐπῆρε κατάκαρδα ὁ «καμπανάρος». Ἡ λύπη ἐζωγραφίζετο εἰς τὸ πρόσωπόν του. Δὲν ἔτρωγε, δὲν ἐκοιμᾶτο. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ τοῦ ἐπῆραν τὴν Διαλαλήτραν του ἐφαίνετο γηράσας κατὰ δέκα ἔτη.

Οἱ καλόγηροι τὸ κατελάμβανον, ἀλλὰ δὲν προσεπάθουν νὰ τὸν παρηγορήσουν.

Ἠσθάνοντο ὅτι τὰ λόγια των θ' ἀπέβαινον ἀνωφελῆ. Καὶ ἔλεγον ὅτι μὲ τὸν καιρὸν θὰ τὸ

ξεχάσῃ, θὰ παρηγορηθῇ μόνος του, καὶ θὰ γίνῃ εὔθυμος σὰν πρῶτα! «Περίμενε νὰ ἰδῇς, περίμενε νὰ ἰδῇς.»

Ναί, περίμενε πάτερ Σάββα. Ἀλλ' ὁ πάτερ Σάββας δὲν ἐσκέπτετο νὰ περιμένῃ.

*
* *

Ἕνα πρωὶ τοῦ Δεκεμβρίου θόρυβος, φωναὶ χαρᾶς, θαυμασμοῦ, ἐκπλήξεως τὸν ἔκαμαν νὰ πεταχθῇ ἀπὸ τὸ κελλί του εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Μονῆς. Κόσμος πολύς, ποιμένες, χωρικοί, ἄνδρες γυναῖκες, παιδιά, ὅλο τὸ γειτονικὸ χωριὸ εἶχε μαζευθῇ.

Ἤρχετο ἡ ἄλλη καμπάνα. Ἤρχετο ἐπάνω εἰς τὸ ἴδιο κάρρο, ἀλλ' ὄχι ἔτσι ἐλεεινὰ καὶ ἄδοξα ὅπως ἔφυγεν ἡ ἰδική του, ἀλλὰ μετὰ θρησκευτικῆς πομπῆς καὶ μεγαλοπρεπείας. Τὸ κάρρο ἦτο στολισμένον μὲ δάφνες καὶ μύρτα καὶ δεντρολίβανα...

Προηγεῖτο ὁ Σταυρὸς καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα καὶ τὸ τίμιον Λάβαρον. Ἠκολούθουν οἱ καλόγηροι μὲ τὸν ἡγούμενον ἐπὶ κεφαλῆς. Ἡ καμπάνα ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ οἱ καλόγηροι ἔψαλον τοὺς ὕμνους τῆς παρθένου: «Ἄλαλα τὰ χείλη τῶν ἀσεβῶν...»

Τὰ παιδιὰ ἐκρατοῦσαν δάφνες εἰς τὰ χέρια καὶ ἡ φωνή των ἔφθανε μέχρις οὐρανοῦ:

«Κύριε ἐλέησον...Κύριε ἐλέησον...»

Ὁ «καμπανάρος» ἐκίνησε τὴν κεφαλήν...

— Περίμενε, πάτερ Σάββα, περίμενε!...

Ἡ καμπάνα ἀνυψώθη σιγὰ-σιγὰ μὲ προσοχήν, μὲ τὸ ἴδιο σχοινὶ μὲ τὸ ὁποῖον ἡ ἄλλη εἶχε καταβιβασθεῖ, καὶ ἐκρεμάσθη εἰς τὴν μεγάλην σιδηρᾶν ἁρπάγην.

Ἔπειτα οἱ καλόγηροι ἀνέβησαν εἰς τὸ καμπαναρειό, ἔκαμαν τὸν ἁγιασμὸν καὶ ἔρραναν τὴν καμπάναν μὲ τὸ ἁγιασμένον ὕδωρ.

— Ὡραῖα! ἔκαμεν ὁ ἡγούμενος θωπεύων τὴν γενειάδα του.

— Περίφημα! ἐπεδοκίμασαν οἱ ἄλλοι.

Τὸ καλογεροπαιδὶ τὴν ἐκτύπησε μὲ τὸ ἄκρον τοῦ θυμιατοῦ καὶ ἡ νέα καμπάνα ἀνέδωσε λεπτότατον κῦμα μελῳδίας.

— Ἀλλὰ ποῦ εἶνε ὁ πάτερ Σάββας;

Ἤρχισαν τότε νὰ τὸν ζητοῦν.

— Τρέξε, πάτερ Σάββα, τρέξε νὰ ἰδῇς τὴ Διαλαλήτρα σου. Σὺ πρέπει νὰ σημάνῃς πρῶτος. Νὰ σημάνῃς τὸ γοργὸν καμπάνισμά τοῦ ἐσπερινοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου, τὸ ἀργὸν καὶ ἐπίσημον καμπάνισμα τῆς λειτουργίας, νὰ ἐγκαινιάσῃς τὴ νέα καμπάνα...Τρέξε, πάτερ Σάββα, τρέξε!...

Ὁ «καμπανάρος» εὑρέθη ἐπάνω εἰς ἕνα βράχον. Ἀπ' ἐκεῖ εἶχε παρακολουθήσει ὅλην τὴν τελετήν. Δὲν ἀντέστη εἰς τὴν ἐπιθυμίαν των. Ὁ δυστυχὴς πάτερ Σάββας τὰ ἐπερίμενεν ὅλα. Ὡμίλησεν, ἐγέλασεν. Ἔπρεπε νὰ χαρῇ, δὲν εἶνε ἀλήθεια; Τὸν ἔσυραν μέχρι τοῦ καμπαναριοῦ, τὸν ἀνέβασαν ἐπάνω ὡς ἔπιπλον, τὸν ἐκάθισαν εἰς τὸ σκαμνί του, τοῦ ἔδωσαν τὸ γλωσσίδι εἰς τὸ χέρι, καὶ τὸν ἐπεριποιήθησαν καὶ τὸν ἐνεθάρρυναν μὲ ἀγρίαν χαράν.

— Σήμανε, πάτερ Σάββα, σήμανε!..

Ὁ πάτερ Σάββας ἠσθάνθη ρῖγος εἰς τὰ γηραλέα μέλη του. Ἐκύτταζε τὴν καινούργια καμπάνα, τὴν ἀπαστράπτουσαν εἰς τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος Ἡλίου, πλέον εὐρύχωρον, πλέον κομψήν, πλέον τεχνικήν, μὲ νέας γλυφάς, μὲ ἄνθη, στολισμένην ὁλόγυρα μὲ τρία μικρὰ Χερουβεὶμ καὶ τὴν Παρθένον ἐπὶ τῶν ἐλαφρῶν πτερύγων των εὐλογοῦσαν τὸν κόσμον.

Ὁ πάτερ Σάββας τὴν ἐκύτταζε καὶ ἐσιώπα, ἐνῷ ὁ ἡγούμενος ἐσκέπτετο χαμογελῶν: «Τί χαρὰ ποῦ θὰ τὴν ἔχῃ ὁ πάτερ Σάββας!...»

Ὁ γέρω-καμπανάρος ἐδίσταζε ν' ἀρχίσῃ. Τέλος ἀνεσήκωσε τοὺς ὤμους, ἐκίνησε τὴν κεφαλήν, καὶ ὡς ἄνθρωπος ποῦ λαμβάνει αἴφνης μίαν ἀπόφασιν, ἔσυρε μεθ' ὁρμῆς τὸ γλωσσίδι.

*
* *

Καὶ ἡ μουσικὴ τῶν οὐρανῶν ἤρχισεν. Ἐφάνη ἀμέσως ὡς νὰ ἔπιπτε μία βροχὴ ἀπὸ μαργαριτάρια ἐπάνω εἰς κρυστάλλινον ἔδαφος, κατόπιν ἐφάνη ὅτι ἄπειρα ρεύματα ἐξώρμησαν ἀπὸ τὸ βάθος καὶ ἑνωθέντα καὶ σχηματίσαντα ἕνα τεράστιον ποταμὸν ἐχύνοντο εἰς τὰς ἐκτάσεις τοῦ διαστήματος, ἐσκορπίζοντο εἰς τὴν γῆν, ἁπλώνοντο εἰς τὸν ὁρίζοντα, ἐχάνοντο εἰς τὸν οὐρανόν. Ἦτο μία κραιπάλη ἤχων, μία μανία σείστρων, ἕνας καταρράκτης τρίλλων. Τὸ ἄπειρον ἐφαίνετο ὅτι ἦτο μικρὸν διὰ νὰ περιλάβῃ τοὺς ὠκεανοὺς τῆς ἁρμονίας ποῦ ἐξώρμων ἀπὸ τὸν ἀλαλάζοντα ὀρείχαλκον, τὰ μεγάλα κύματά του ἐσβύνοντο μακρὰν διὰ νὰ παραχωρήσωσι τὴν θέσιν των εἰς ἄλλα κύματα καὶ κατόπιν εἰς

ἄλλα, συνεχῆ, ἀλλεπάλληλα, ἀτελεύτητα.

Αἱ καρδίαι τῶν καλογήρων συνεταράττοντο εἰς τὰ στήθη των. Ἐκράτουν τὴν ἀναπνοήν των διὰ ν' ἀναπνεύσουν προσεκτικώτερον.

Τὸ γηραιὸν κωδωνοστάσιον ἐφρικία ὅλον καὶ ἔτριζεν ἐκ θεμελίων. Ἔτριζαν ἐπίσης τὰ χρωματιστὰ τζάμια τῆς ἐκκλησίας καὶ ἕνα κοπάδι σπουργιτῶν ποῦ εἶχε τρυπώσει εἰς τὸ ἔλατον τῆς αὐλῆς ἔσπευσε νὰ φύγῃ ἐξαφνισμένον καὶ περίτρομον...

Ὁ πάτερ Σάββας μετ' ὀλίγον ἔπαυσε νὰ κτυπᾷ. Τὰ ἠχηρὰ κύματα ἐξέσπασαν ἀκόμη τοὺς ἀοράτους ἀφρούς των εἰς τὰ ἄκρα τῶν οὐρανῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἐπλανήθησαν ἐπί τινας στιγμὰς ἐπάνω εἰς τὴν σιωπηλὴν κοιλάδα, ἀνέδωσαν ἀκόμη μερικοὺς ζωηροὺς σπασμούς, ὡσὰν τῆς λαμπάδες ποῦ σβύνουν ἢ σὰν τῆς καρδιὲς ποῦ ψυχομαχοῦν.

Οἱ καλόγηροι ἀπήλαυσαν τὴν θρησκευτικὴν ἐκείνην μουσικὴν καὶ ἐφώναζαν ἐνθουσιασμένοι.

— Μπράβο, πάτερ Σάββα, μπράβο!...

Ἀλλ' ὁ πάτερ Σάββας ὠχρός, ἀποσκελετωμένος, μὲ τὰ μάγουλα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κοίλους, ἐβυθίσθη εἰς βαθυτάτην μελαγχολίαν καὶ δὲν ἀπήντα...

* * *

Ἀργότερον ὁ «καμπανάρος» ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν ἡγούμενον τὴν ἄδειαν ν' ἀποσυρθῇ διὰ παντὸς τῆς ὑπηρεσίας. Ἦτο κουρασμένος πειὰ ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τὸ ἔργον ἐκεῖνο ἦτο πολὺ κουραστικόν

Ἡ νέα καμπάνα ἐχρειάζετο χέρια σιδεροδύναμα. Κάποιος ἀπὸ τοὺς νέους καλογήρους ἔπρεπε νὰ τὴν ἀναλάβῃ. Νά, ὁ πάτερ Ἀνδρόνικος θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ βγάλῃ ἁρμονικωτέρους ἤχους ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του. Αὐτὸν ἂς τὸν ἄφιναν νὰ καλλιεργῇ τὸν λαχανόκηπον τοῦ μοναστηρίου καὶ νὰ κλαδεύῃ τ' ἀμπέλια...

Ἦτο ἀμετάπειστος. Τοῦ ἐδόθη λοιπὸν ἡ ἄδεια. Ὁ πάτερ Σάββας παρεχώρησε τὴν θέσιν του εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἐπῆρε τὸ ψαλλίδι τοῦ ἀμπελουργοῦ καὶ τὴν τσάπαν ποῦ σκαλίζουν τὰ μαρούλια καὶ τὰ κραμβολάχανα. Τί ἄχαρι ἔργον διὰ τὸν γέροντα «καμπανάρον» ποῦ εἶχε ζήσει τριάντα ὁλόκληρα χρόνια εἰς τὰ ὕψη, μέσα εἰς τὰς τρικυμίας τῶν ἤχων !...

— Μὰ τί ἔχει, καλέ, αὐτὸς ὁ πάτερ Σάββας; Πῶς ἔγινε ἔτσι;—ἠρώτων οἱ καλόγηρος.

Τὴν ἑπομένην τοῦ ἁγιασμοῦ τῆς νέας Διαλαλήτρας, μερικὲς γερόντισσες ποῦ, ἐμάζευαν ἀγριολάχανα ὀλίγον παρὰ πάνω ἀπὸ τὴν Μονήν, κοντὰ στὸν Ἅγιον Πολύκαρπον, εἶδον μισανοιγμένην τὴν θύραν τοῦ ἐρημοκλησιοῦ. Ἐπλησίασαν σιγὰ καὶ εἶδον τὸν πάτερ Σάββαν, τὸν «καμπανάρον», γονατισμένον ἐπάνω εἰς τὰ μάρμαρα τοῦ ναοῦ, καὶ προσευχόμενον. Ἐκεῖ ἐπήγαινεν ὁ πάτερ Σάββας κάθε ἀπόγευμα καὶ ἔμενε μέχρι τοῦ δειλινοῦ, ὡς νὰ σημάνῃ ὁ ἑσπερινός. Ἔπειτα ἐκατέβαινεν, εἰσήρχετο εἰς τὸν λαχανόκηπον, περιεπλανᾶτο κάτω ἀπὸ τῆς πορτοκαλλιὲς καὶ τέλος ἐπήγαινε νὰ κοιμηθῇ στὸ κελλί του.

Ἦτο ἡ παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων.

Ὁ πάτερ Σάββας ἀφοῦ ἔκαμε τὴν καθημερινὴν μακρὰν προσευχήν του εἰς τὸν Ἅγιον Πολύκαρπον, ἀπεχώρησε εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἦτο κουρασμένος πολὺ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ δὲν ἠσθάνετο καθόλου καλὰ τὸν ἑαυτόν του. Ὑπέφερε πολὺ ὁ γέρω-καμπανάρος. Ἕνας ἐπίμονος πυρετὸς ἐφλόγιζε τὸ μέτωπόν του καὶ ἐπυρπόλει τὰς φλέβας του...

Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν εὑρισκόμενος ἀπεκοιμήθη καὶ ἐβυθίσθη μέσα εἰς ἕνα βαθύτατον λήθαργον ποῦ διήρκεσεν ὥρας πολλάς...

Αἴφνης ἐτινάχθη ἀπὸ τὸ κρεββάτι του καὶ ἀνεκάθισε. Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς διεσταλμένους, μὲ τὴν καρδίαν πάλλουσαν μέχρι διαρρήξεως ἤκουεν ὁ πάτερ Σάββας, ἤκουε τὸ καμπάνισμα τοῦφαιδροῦ ὄρθρου,τοῦ ὄρθρουτῶνΧριστουγέννων.

Παναγία Παρθένα! Ἀλλ' αὐτὴ ἦτο καὶ ἡ Διαλαλήτρα του, καλέ, ἡ Διαλαλήτρα του, ἡ ἀγαπημένη του καμπάνα, ποῦ ἔψαλλε τὴν δόξαν τοῦ ἐρχομένου Θεοῦ!..,

Πλάγι στὸ κρεββάτι του ἦτο ἕνα παραθυράκι. Τὸ χέρι τοῦ πάτερ Σάββα ἔτρεμε, κατώρθωσεν ἐν τούτοις νὰ τὸ ἀνοίξῃ. Τὰ πρῶτα φέγγη τῆς αὐγῆς ἐλεύκαινον τὸν ὁρίζοντα. Ἐπάνω εἰς ἀποφυλλισμένην μουρῆὰν τοῦ προαυλίου, μερικοὶ σπῖνοι ἐξυπνήσαντες, ἐτίναζον τὰ φτερά των καὶ ἐτερετίζον.

Ἡ ἡμέρα προεμηνύετο λαμπρά, ἡλιόλουστος χειμωνειάτικη ἡμέρα...

Χριστούγεννα! Ἡ Διαλαλήτρα ἐκελαηδοῦσε, ἐκελαηδοῦσε πάντοτε καὶ τὸ τραγοῦδι της ἐγέμιζε τὴν ἀτμόσφαιραν μὲ τὴν μελῳδίαν ἀοράτων ὀργάνων, μὲ τὴν μουσικὴν τῶν Χερουβεὶμ καὶ τῶν Σεραφείμ.

Οἱ καλόγηροι εἰς τὸν ναὸν εἶχον ἀρχίσει. Αἱ ψαλμῳδίαι τῶν ἔφθανον εἰς τὰ αὐτιὰ τοῦ «καμπανάρου» ἀσθενεῖς, κατατπνιγόμεναι ἀπὸ τοὺς ἤχους τῆς μεγάλης καμπάνας:

«Ἡ Γέννησίς σου, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν...»

Ἱερὸν ῥῖγος ἐπέρασε τὸ σῶμα τοῦ πάτερ Σάββα:

— Ἀγαπημένη μου Διαλαλήτρα, ἀγαπημένη μου !...ἐφώναξεν ἐκτὸς ἑαυτοῦ.

Ἐγονάτισεν εἰς τὸ κρεββάτι καὶ ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας, Τὰ δάκρυά του, δάκρυα χαρᾶς, ἔτρεχον κατὰ μῆκος τῶν ἰσχνῶν παρειῶν του.

Χριστούγεννα! Καὶ τὸ γοργόν, τὸ χαρμόσυνον καμπάνισμα τοῦ ὄρθρου, τὸ καμπάνισμα ποῦ εἶχε διδάξει εἰς τὸν πάτερ Ἀνδρονικον, ἀπαράλλακτα ὅπως τὸ ἐσήμαινεν ἄλλοτε αὐτὸς εἰς τὰ περασμένα καλὰ χρόνια, ὅταν μόνος, ὁλομόνυχος, μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ καλοῦ Θεοῦ, ἠσθάνετο τὴν ψυχὴν ἀνθισμένην καὶ εὐωδιάζουσαν ὅλην ἀπὸ τὰ ἄνθη τῆς πίστεως...

Ὁ πάτερ Σάββας ἔκλινε τὴν κεφαλήν, ἐσκέπασε τὸ πρόσωπον καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν στάσιν αὐτὴν προσευχόμενος.

Εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην τὸν εὑρῆκεν ἡ ὑπερτάτη χάρις τὴν ὁποίαν τοσάκις εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὸν Οὐρανόν. Ν' ἀκούσῃ μίαν φορὰν ἀκόμη τὸν ὄρθρον τῶν Χριστουγέννων καὶ ν' ἀποθάνῃ !..

Ὁ πάτερ Σάββας ἐβυθίσθη εἰς τὸ γλυκὺ ὄνειρόν του καὶ ἔμεινεν ἔτσι μὲ τὰ μάτια κλειστά, μὲ τὴν κεφαλὴν σκεπασμένην διὰ τῶν χειρῶν καὶ ἠσθάνετα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπερχομένην τὴν ψυχήν του.

Ἔξω ἡ Διαλαλήτρα, ἡ γλυκειὰ καὶ ἀγαπημένη του καμπάνα, ἔψαλλεν, ἔψαλλε πάντοτε τὸν ὕμνον τῶν Χριστουγέννων.

ΘΡΑΣ. ΖΩΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΠΡΕΒΕΔΟΥΡΟΥ

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Αἱ παραδόσεις τῆς Ἱστορίας εἰκονίζουσαι ἀμυδρῶς πως τὰς καταστροφὰς τοῦ καρποβριθοῦς ἐκείνου δένδρου τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, τῆς πλουσιωτάτης βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας, ξηρότατα δ' ἀναγράφουσαι καὶ τὰς αἰτίας τῆς μεγάλης ἐκείνης φιλολογικῆς ἀπωλείας αἵτινες δικαιολογοῦσιν ἡ μὲν τὸ μοιραῖον ἡ δὲ τὸ ὑπερβάλλον θρησκευτικὸν αἴσθημα τοῦ ἐμπρηστοῦ Καλίφου, δὲν ἀποζημιοῦσιν οὕτως τελείως τὰς θείας καὶ αἰθερίους ἰδέας, αἵτινες ἐσβέσθησαν καὶ ἀπέπτησαν μεταμορφωθεῖσαι εἰς πνιγηρὸν καπνὸν ἐκ τοῦ σωροῦ ἐκείνου τῶν βιβλίων. Αἱ πρόοδοι τῆς νεωτέρας φιλολογικῆς ἐρεύνης καὶ μελέτης μᾶς ἔδωκεν ἀρκετὰ ἀποθαρρυντικοὺς ἀριθμοὺς θανόντων ἐν τῇ καταστροφῇ ἐκείνῃ ἔργων, καίτοι ὅμως ἡ ἱστορικὴ παλαιογραφία καὶ ἡ φιλολογικὴ ἔρευνα ἠδυνήθησαν νὰ σπουδάσωσι βαθύτατα τὸ φιλολογικὸν ναυάγιον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, αἱ πιθανότητες ἀκόμη περὶ τοῦ ἀληθοῦς ἢ μὴ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπολεσθέντων ἐν ταῖς δυσὶ καταστροφαῖς ἔργων, δὲν ἐλλείπουσιν. Ἀλλ' ὡς ὁ Πλάτων διὰ τῆς διαλεκτικῆς διαρρήξας τὰς πύλας τοῦ Ἅδου ἀπέδειξεν, ὅτι κρύπτει οὐχὶ κρανία σεσηπότα, ἀλλὰ δυνάμεις καὶ νοήσεις πνευματικάς, οὕτω καὶ ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα ἀπέδειξεν, ὅτι αἱ πνευματικαὶ ἀποσκευαὶ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ ἐν τῇ εὐδαίμονι χώρᾳ τῆς Αἰγύπτου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν ἀνεκτιμητοι. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε σημείων, ἡ περιώνυμος αὕτη βιβλιοθήκη, ἥτις καὶ φιλοσοφικὸν ἄντρον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπεκλήθη, ὑπέστη δύο καταστροφὰς ἀμφοτέρας διὰ πυρπολήσεως καὶ κατὰ δύο διαφόρους περιόδους, δηλαδὴ κατὰ τὸ ἔτος 47 π. Χ.

βασιλεύοντος τῆς Αἰγύπτου τοῦ Πτολεμαίου XIII τοῦ υἱοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἤριζε περὶ τοῦ θρόνου τότε ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Κλεοπάτρα, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 640 μ. Χ. ὑπὸ τοῦ Καλίφου Ὀμάρ. Κατὰ τὸ πρῶτον ἀτύχημα, ἡ μετάδοσις τοῦ πυρὸς εἰς τὴν βιβλιοθήκην καὶ ἡ ἐκ τούτου πυρπόλησις αὐτῆς ἀποδίδεται εἰς τὸ μοραῖον. Διότι ὁ Καῖσαρ προσκληθεὶς ὡς διαιτητὴς εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Κλεοπάτρας ἔριδα περὶ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγύπτου καὶ ἀποφανθεὶς ὑπὲρ τῆς τελευταίας, ἐδέχθη τὴν ὀργὴν τοῦ τε βασιλέως καὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ λαοῦ, ἐγερθέντων κατ' αὐτοῦ. Ἕνεκα τούτου περιεχαρακώθη ἐν τῷ Βρουχίῳ, κειμένῳ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔκαυσε, κατὰ τὴν παράδοσιν, τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον, ἐκ τοῦ ὁποίου πυρποληθέντων τῶν βασιλικῶν ἀγακτόρων ἐκάη καὶ ἡ περίφημος βιβλιοθήκη. Ταῦτα μὲν ἡ ἱστορία λέγει περὶ τῆς πρώτης καταστροφῆς. Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 640 μ. Χ. γενομένη ἀνωτέρα καταστροφὴ ὀφείλεται εἰς τὸν Καλίφην Ὀμάρ, ὁρμηθέντα πρὸς τοῦτο ὑπὸ αἰτίας εὐήθους. Ὁ Ὀμὰρ οὗτος ἦτο δεύτερος Καλίφης τοῦ Καλιφάτου (τῷ 632 μ. Χ. ἐν Μέκκᾳ), μεταφερθέντος μετέπειτα εἰς τὴν Βαγδάτην τῷ 750 ὑπὸ τῶν Ἀβασσίδων καὶ διετηρήθησαν οὕτω μέχρι τοῦ 1258 ἔτους. Μετὰ τὴν κατάκτησιν ὑπὸ τοῦ Ὀμὰρ (634—644) τῆς Συρίας καὶ Περσίας, εἰσήλασεν οὗτος εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην 640 μ. Χ. ἔκαυσε τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τὴν πρόφασιν, κατ' ἄλλους μέν, διότι περιεῖχεν αὕτη βιβλία ἀντιβαίνοντα εἰς τὴν Πίστιν, κατ' ἄλλους δέ, καὶ ἰδίως κατὰ τὸν Paul Stapfer, διότι ἤρκει ἓν μόνον βιβλίον, τὸ Κοράνιον. Κατὰ τὴν κατὰ τὸ 47 π. Χ. ἔτος ἐπισυμβᾶσαν καταστροφὴν ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀλεξανδρείας ἠρίθμει ἑπτακοσίας χιλιάδας τόμων.

Ὁ Ἀντώνιος ὁ πολυτάλαντος καὶ πολυπράγμων Ρωμαῖος ἄρχων, ὅπως ἀποζημιώσῃ τὴν εὐμνημόνευτον ἐκείνην ἀπώλειαν τοῦ πνευματικοῦ πλούτου καὶ παραμυθήσῃ ἐν ταύτῃ τὴν ἐστεμμένην κεφαλήν, ὑπὲρ ἧς ἐθυσίαζε τότε τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος του, ἐδώρησεν εἰς τὴν Κλεοπάτραν διακοσίας χιλιάδας ἔργων, εἰς ἓν μόνον ἀρχέτυπον, ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὸν πολυτιμότερον θησαυρὸν τῆς βιβλιοθήκης τῆς Περγάμου.

Ἐκ τῶν διακοσίων τούτων χιλιάδων ἔργων καὶ ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἡ πρωτεύουσα τῶν γραμμάτων καὶ τῆς φιλολογίας ἠδυνήθη νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ν' ἀπολαύσῃ ἐν διαστηματι ἓξ αἰώνων, ἀπέμεινον ἐλάχιστα, ὅταν ὁ Καλίφης Ὀμὰρ ἔκαυσε πᾶν ὅ,τι εὗρεν ἐκ τῶν τόμων τούτων.

Ὁ διδάσκαλος τῶν belles-lettres ἐν Ἐλευσῖνι καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, ἕλλην ποιητὴς καὶ λογογράφος διαπρεπὴς τῆς ἀρχαιότητος, ἐπιμελὴς δὲ τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ Πτολεμαίου VII τοῦ Evergète κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα Καλλίμαχος (IV αἰων. π. Χ.) συνέταξε πίνακα γενικὸν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ὅστις δὲν περιεῖχεν ὀλιγώτερα τῶν ἑκατὸν εἴκοσι βιβλίων. Τὰ ἔργα τοῦ Καλλιμάχου ἀπωλέσθησαν ἐκτός τινων καθὼς καὶ πάντασχεδὸν τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων μεγάλων λυρικῶν ποιητῶν. Ἡ πολυμάθεια καὶ ἡ φιλολογικὴ ἔρευνα τῶν νεωτέρων ἀνεῦρε πολλὰ σημεῖα ἐκ τῶν ὁποίων καταφαίνεται τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ διακρίνονται ὁ Emile Egget διὰ τοῦ ἔργου τοῦ «Histoire du livre», ὁ Léopold Delisle ὁ ἐκ Βαλώνης Γάλλος παλαιογράφος (1826—1899), ὁ Paul Stampfer καὶ ἄλλοι. Οὕτως ἀνευρέθησαν τὰ ὀνόματα τῶν τριακοσίων πεντήκοντα τραγικῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, ἀλλὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἑξακοσίων περίπου τραγωδιῶν καὶ τῶν πλέον ἢ χιλίων πεντακοσίων κωμωδιῶν, κατὰ τὸν Stampfer, τὸν ὁποῖον δίδουν ὡς παραπλήσιον τοῦ ὁλικοῦ ἀριθμοῦ, φαίνεται ἀπέχων τοῦ πραγματικοῦ, διότι ὁ πατὴρ αὐτὸς τῆς Ἑλληνικῆς Τραγωδίας Αἰσχύλος μόνος κατέλιπεν πλέον τῶν ἑβδομήκοντα δραμάτων, ὁ περίφημος Σοφοκλῆς ἑκατὸν δέκα τρία, ἐξ ὧν ὑπελείφθησαν σῳζόμενα ἑπτά, ὁ Εὐριπίδης ἑνενήκοντα δύο, τῶν ὁποίων ἀπέκτων τὸ ποιητικὸν ὕφος ἐγένετο ἀντικείμενον ἀπείρου θαυμασμοῦ, αἱ δὲ Ἀθῆναι μόναι, λέγουσι, ἀνέγνωσαν ὀκτακοσίας καὶ πλέον κωμῳδίας.

Αἱ στατιστικαὶ ὅμως τῶν διαφόρων ἐρευνητῶν τῆς βιβλικῆς παλαιογραφίας δὲν συμφωνοῦσιν, ἢ δὲν παρουσιάζουσι ἱστορικὴν εἰλικρίνειαν. Κατὰ τὸν πρόχειρον ὑπολογισμὸν ἐν τούτοις ἀπωλέσθησαν εἰς τὴν φιλολογικὴν ταύτην καταστροφὴν τῆς ἀρχαιότητος ἔργα τοῦ μαθητοῦ τοῦ Θεοφράστου Μενάνδρου, τοῦ γνωστοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ, ἀπωλέσαντος ἀρκετὰ προϊόντα τῆς λεπτῆς αὐτοῦ φιλολογίας, τοῦ συγγραφέως τῶν χαρακτήρων Θεοφράστου (374—287), τοῦ περιφήμου βουκολικοῦ ποιητοῦ Θεοκρίτου (300—220 π. Χ.), ἐπίσης τοῦ ἐκ Κιλικίας κωμικοῦ ποιητοῦ Φιλήμονος ἀκμάσαντος κατὰ τὸν τρίτον π. Χ. αἰῶνα καὶ γνωστοῦ ὡς συγγραφέως τῆς κωμῳδίας τῶν ἠθῶν, τοῦ Ἕλληνος λυρικοῦ ποιητοῦ Στησιχόρου ἀκμάσαντος τὸν ἕκτον π. Χ. αἰῶνα, τοῦ περιφήμου λυρικοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ Σιμωνίδου (556—446 π. Χ.), τοῦ ἐξελθόντος νικητοῦ πεντήκοντα ἓξ φορὰς εἰς τοὺς ποιητικοὺς διαγωνισμοὺς τῆς ἐποχῆς του, τῆς ποιητρίας τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος Κορίννης, ἥτις ὠνομάσθη δεκάτη Μοῦσα, διότι ἐπέφερεν ἑπτὰ νίκας κατὰ τοῦ ἰδίου Πινδάρου, τοῦ ἐκ Κυνοκεφαλῶν πρίγκηπος τῶν λυρικῶν ποιητῶν, τοῦ Κῴου Φιλητᾶ διδασκάλου τοῦ Θεοκρίτου, πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ εἰσηγητὴς τοῦ βουκολικοῦ εἴδους ἐν τῇ ποιήσει περίφημος μαθητής του οὗτος Συρακούσιος, εἰς μάτην λέγουσι προσεπάθει νὰ ἐξισωθῇ ὡς πρὸς τὰς ποιητικὰς ἀρετὰς τοῦ διδασκάλου του, τοῦ Παρθενίου διδασκάλου τοῦ Οὐεργιλίου, τοῦ Ἐφορίωνος, οὗτινος τὰ ἔργα ἤλπιζε ν' ἀναζήσουν ἐν τοῖς καταστραφεῖσιν ἔργοις τοῦ Λατίνου μιμητοῦ του Γάλλου, ὅπως ὁ Μένανδρος ἀνέζησεν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Terence. Πλὴν τῶν δραματικῶν ἔργων καὶ τῶν ποιητικῶν καὶ τῶν ποικίλων κωμῳδιῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἀπώλεια ἐστέρησε τὸ δρᾶμα, τὴν ποίησιν, καὶ τὴν κωμῳδίαν ἀθανάτων φιλολογικῶν μνημείων, καὶ ἡ ἱστορία ἐν τῇ καταστροφῇ τῆς Ἀλεξανδρείας παρουσιάζει ἀπέλπιδα ἀριθμὸν θανόντων ἔργων. Διότι μεταξὺ τοῦ πέμπτου αἰῶνος πρὸ τῆς Χριστιανικῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ ἕκτου αἰῶνος μετὰ Χριστὸν ὑπολογίζονται μόνον ἐν Ἑλλάδι πλέον τῶν ἑξακοσίων ἱστορικῶν ἔργων μεταξὺ τῶν ὁποίων τριάκοντα εὑρίσκονται ὡς βέλτιστα, εἴτε διὰ τὴν φιλολογικὴν αὐτῶν ὑφὴν εἴτε διὰ τὰς ἄλλας ἱστορικὰς ἀρετάς, καθ' ἃ λέγει ὁ Emile Egget. Φιλόσοφος καὶ ἑλληνιστὴς Γάλλος (1813—1885). Ἐκ τῶν διακοσίων τριάκοντα τριῶν ἐπισήμων λόγων τοῦ ἀντιπάλου τῶν τριάκοντα τυράννων Ἀθηναίου ῥήτορος Λυσίου, ἀπέμεινον τριάκοντα, καὶ ἐκ τῶν ἑξακοσίων Ἑλληνικῶν τραγῳδιῶν, τῶν ἀξιομνημονεύτων πάντοτε, τριάκοντα δύο, καὶ ἐκ τῶν τριακοσίων πεντήκοντα τραγικῶν ποιητῶν, τρεῖς. Ὁ Raul Stapfer ἐν τῇ «Κυανῇ Ἐπιθεωρήσει» τῶν Παρισίων διὰ μακρῶν ἄρθρων δημοσιευθέντων ὑπὸ τὸν τίτλον «Histoires des réputations littéraires», ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ τὰ ἐρανίσματα τῆς μελέτης ταύτης, μᾶς δίδει ἀκριβῆ ὅπως δήποτε ἀριθμὸν τῶν ἐκλειψάντων φιλολογικῶς συγγραφέων καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν. Καὶ ἡ ἱστορικὴ ὅμως ἔρευνα εἰς τὰς φιλολογικὰς αὐτῆς ἀνασκαφὰς κατώρθωσε ἐν τῷ προσδιορισμῷ τῶν ἐπισημοτέρων νεκρῶν φιλολογικῶς ἀρχαίων. νὰ προσδιορίσῃ καί τινα μόνον τῶν ἔργων αὐτῶν, διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ παρασταθῇ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς ἐκείνης τῆς πρὸ Χριστοῦ καὶ μετέπειτα ἐποχῆς. Οἱ ἐπιζήσαντες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ φιλολογίᾳ μαρτυροῦσι τὴν ἀξίαν τῶν πυρποληθέντων ἔργων καὶ ἐξυμνοῦσιν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν τὰ ὀνόματα τοῦ Γάλλου, τοῦ Terence, Ἀσινίου Πολλίωνος, Κάλβου, Βαρίου, Ἐννίου, Ναινίου, Κίννα, Varron καὶ ἄλλων. Ἡ μαρτυρία τοῦ Οὐεργιλίου, (66—26 π. Χ.) καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης φήμης τῆς ὁποίας ὁ ποιητὴς οὗτος ἔχαιρεν ἐφ' ὅσον τὰ ἔργα του ἔζησαν. Ἐπίσης εὔφημος μνεία ὑπὸ τοῦ Ὀρατίου γίνεται περὶ τοῦ ἐπικοῦ ποιητοῦ Βαρίου, τοῦ ὁποίου τὴν ὑπεροχὴν καὶ εἰς τὰ πρῶτα αὐτοῦ βήματα ἀνεγνώριζεν ὁ Οὐεργίλιος, καὶ τοῦ ὁποίου ὁ αὐτὸς Ὀράτιος ἐν τῷ ἔργῳ του τὴν ἀξίαν ὑπεστήριζεν. Ὁ ἐκ Ρώμης Ἀσίνιος Πολλίων (75 π. Χ.—4 μ. Χ.) φίλος τοῦ Οὐεργιλίου καὶ τοῦ Ὀρατίου, ὁ ἐπικληθεὶς προστάτης τῶν γραμμάτων, ἦτο ἀξιόλογος ἱστορικός, ῥήτωρ, καὶ ποιητὴς συχνάκις ἐπαινεθεὶς ἢ μᾶλλον ὑμνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Οὐεργιλίου καὶ τοῦ Ὀρατίου εἰς λέξεις καὶ στίχους συγκινητικοὺς καὶ ἐκφράζοντας σεβασμὸν καὶ ἐκτίμησιν, καὶ εἰς τῶν ἀνθρώπων τῶν περιφήμων τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Κάλβος ἔγραψε στίχους, οἵτινες τῷ περιεπνίησαν τὴν τιμὴν νὰ τυγχάνῃ ὀνομαστὸς εἰς τὴν μερίδα τοῦ ἐκ Βερώνης Λατίνου ποιητοῦ Κατσύλλου (86 π. Χ.), ἠμφισβή-

τησε δέ, λέγεται, τὴν ἐξουσίαν τοῦ βήματος πρὸς τὸν Κικέρωνα. Περὶ τοῦ Κάλβου ἀναφέρουσιν καὶ οἱ Ὀβίδιος, Ὀράτιος, καὶ Προπέρτιος ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν.

Εἷς ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων λατίνων ποιητῶν καὶ τοῦ ὁποίου ἐπίσης ἔργα ἀπωλέσθησαν κατὰ τὸν θάνατον τῶν βιβλίων τοῦ ἔτους 47 π. Χ. ἦτο καὶ ὁ Ἔννιος (239—169 π. Χ.) τοῦ ὁποίου τὸ ποιητικὸν ὕφος ἦτο σκληρὸν, ὀλίγον τι πλημμελὲς καὶ ἐν μέρει βάρβαρον, ἀλλ' εἶχεν δύναμίν τινα ἐκφράσεως. Ἡ ἔλλειψις ὅμως τῆς γλαφυρότητος τῶν στίχων τοῦ ποιητοῦ ὤθησε τοὺς Λατίνους εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς σκωπτικῆς ῥήσεως: De stercore Ennii (ἐκ τῆς κόπρου τοῦ Ἐννίου), ἥτις ἐφηρμόσθη μετέπειτα εἰς τὸν Οὐεργίλιον διὰ τὰς δανείους ἀπομιμήσεις του πρὸς τὸν Λατῖνον ποιητήν. Ὁ Terence περίφημος κωμικὸς Λατῖνος ποιητὴς γεννηθεὶς ἐν Καρθαγένῃ (194—156 π. Χ.) συγγραφεὺς ἀπειραρίθμων κωμῳδιῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις διακρίνεται ἀπομίμησις τῶν ἔργων τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ Μενάνδρου.

Ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τοῦ Terrence ὀλίγαι ἐσώθησαν ἐκ τῶν ὁποίων ἡ περιφημοτέρα «ὁ Δήμιος τοῦ ἑαυτοῦ», ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ εὑρίσκεται ὁ γνωστὸς καὶ εὐφυὴς στῖχος: «Homo sum, et humani nitil a me alienum puto. Ἐν τούτοις ὁ Terence δὲν ὑπετάχθη πάντοτε εἰς τὴν ἀπομίμησιν τῶν ἔργων τοῦ Μενάνδρου, οὐχ' ἧττον διετήρησε κατὰ πολὺ τὸ ποιητικόν του ὕφος μὲ τὰ ζωηρὰ σημεῖα τῆς λατινικῆς του σατύρας. Ἕτεροι ποιηταὶ τῶν ὁποίων ἔργα ἀπωλέσθησαν ἐν τῷ φιλολογικῷ ναυαγίῳ τῆς Αἰγύπτου εἶναι ὁ Ναίνιος, Λατῖνος ποιητὴς ἐπικὸς καὶ τραγικὸς ἀκμάσας τὸν 3 π. Χ. αἰῶνα ὁ Varron ὁ γεννηθεὶς ἐν Ναρβῶνι Λατῖνος ποιητὴς (82—37. π. Χ.), ὁ Κάτουλλος, ὁ Κίννας, καὶ ἄλλοι τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα στερεῖται ἡ στατιστικὴ τῆς νεωτέρας φιλολογίας. Ἐκ τῶν γνωστῶν συγγραφέων τῆς Λατινικῆς φιλογογίας, ἥτις ἐλάμπρυνε τὰ γράμματα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Γράκχων μέχρι τοῦ Αὐγούστου ἀπωλέσθησαν τοῦ Κορνηλίου Νέπωτος (95—24 π. Χ.) συγγραφῶν πολλῶν ἱστορικῶν καὶ ἰδίᾳ βιογραφικῶν ἔργων ἀφιερουμένων εἰς τὸν βίον ἐξόχων Ρωμαίων καὶ Ἑλλήνων ἀνδρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων σώζονται μόνον εἴκοσι πέντε, τοῦ Γαΐου Σαλλουστίου Κρίσπου (87—37) ἐκ τῶν συγγραφῶν τοῦ ὁποίου σῴζονται ἡ ἱστορία τοῦ Ἰργοθικοῦ πολέμου καὶ τὸ περὶ τῆς συνομοσίας τοῦ Κατιλίνα ἔργον του. τοῦ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος (106—43 π.Χ.) ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ ὁποίου «De re publica» δύο μόνον ἐν μέρει διεσώθησαν, τοῦ Κοΐντου Ὀρτηνσίου Ὀρτάλλου (114—50) ῥήτορος πολλῆς ἀξίας, οὗτινος οἱ λόγοι ἐπίσης ἀπωλέσθησαν ὡς καὶ σύγγραμμα περὶ τῆς ῥητορικῆς τέχνης καὶ ἄλλα ἥττονος λόγου ἄξια, τοῦ ἐξ Ρεάτης τῆς Σαβινικῆς Μάρκου Τερεντίου Οὐάρρωνος (116 π. Χ), τοῦ Τίτου Λουκρητίου Κάρου 98—55) δοκιμωτάτου ποιητοῦ εἰς ἑξαμέτρους στίχους, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ καταστροφῇ τοῦ Λατίνου ποιητοῦ Τακίτου τοῦ ἐξ Ὠμβρίας (54—140 μ. Χ.) συγγραφέως τῶν Χρονικῶν, τῶν Ἱστορικῶν κτλ., τοῦ Προπερτίου (51—14), τοῦ Τίτου Λιβίου 59—19), τῶν ὁποίων τούτων πολλὰ διεσώθησαν ὡς καί τινων ἄλλων ἀσημάντου ἀξίας. Ἐπίσης εἶναι βέβαιον καὶ περὶ ἀπωλείας ἔργων τοῦ Ὀβιδίου, τοῦ Ὀρατίου, τοῦ Οὐεργιλίου, τοῦ Φλάκκου, καὶ τοῦ Ἀντωνίου λόγων. Κατὰ τὸν κ. Staupfer ἡ λατινικὴ τραγῳδία σχεδὸν ἀπωλέσθη, ἡ ρωμαϊκὴ δὲ ἐγκυκλοπαιδεία καὶ ἡ ποίησις τῶν Λατίνων ὑπέστη τὴν μεγαλειτέραν ἐκ τοῦ πυρὸς φθοράν. Τὰ διασωθέντα ὀλίγα ἔργα τῶν Λατίνων συγγραφέων δὲν δύνανται νὰ ἐκπροσωπήσωσι τελείως τὴν φιλολογίαν τῆς ἐποχῆς, διότι ἀσφαλῶς, ἐὰν τὸ παμφάγον πῦρ δὲν ἐσέβετο τὴν πνευματικὴν ἰκμάδα τῆς πλουσίας τροφῆς του, ἡ λατινικὴ φιλολογία θὰ ἐδέσποζεν ἐκ τῆς ἐνδοξοτέρας θέσεως τοῦ παγκοσμίου φιλολογικοῦ στερεώματος τῆς ἀρχαιότητος. Καὶ ἡ ἑλληνικὴ ὅμως φιλολογία ὑπέστη σπουδαιοτάτην ὄντως καταστροφήν. Ἡ τραγῳδία ἐν τοῖς προσώποις τοῦ Αἰσχύλου τοῦ βαθυτάτου μελετητοῦ καὶ καλλιτέχνου τῶν στίχων καὶ τῶν λέξεων, τοῦ Σοφοκλέους τοῦ στερροποιήσαντος διὰ τῶν γιγαντιαίων του προόδων τὴν τραγῳδίαν, καὶ τοῦ Εὐριπίδου τοῦ ἐνισχύσαντος τὸ ἔργον τῶν δύο πρώτων, ἀπώλεσε πληθὺν ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ καταστροφῇ ἔργων καὶ ἐστερήθη οὕτως ἀναμφισβητήτου πολλαπλῆς δόξης. Διότι πλὴν τῶν θυσιασθέν-

των εἰς τὸ πῦρ πολλῶν ἔργων Ἑλλήνων ποιητῶν, τῶν ὁποίων τινὰς ἀναφέρω ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ μου, οἱ τρεῖς μεγάλοι τραγικοὶ ποιηται διὰ τοῦ ἀπανθρακωθέντος θησαυροῦ των ἐσκίασαν τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ ἐστέρησαν αὐτῆς τοῦ ὀνειρώδους πνευματικοῦ θριάμβου. Πολλοὶ τῶν ἱστορικῶν ἰσχυρίζονται, ὅτι τὰ καταστραφέντα ἔργα ἐν τῇ πυρκαϊᾷ τῆς βιβλιοθήκης οὐδὲν ἢ ὀλίγον θὰ προσέθετον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἢ λατινικὴν φιλολογίαν. Δὲν θὰ προσπαθήσω νὰ ἐπιφέρω κριτικὴν ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν συγγραφέων ἐκείνων, τῶν ὁποίων τὸ πῦρ μετὰ τῶν φιλολογικῶν των καρπῶν διέκοψε καὶ τὴν ζωὴν τῆς φήμης καὶ τῆς δόξης, καίτοι περὶ τούτου κάλλιον ἡμῶν ἐλάλησαν οἱ ἐπιζήσαντες ἐν τῇ ἀρχαίᾳ φιλολογίᾳ ἡμέτεροι καὶ Λατῖνοι, νομίζω ὅμως ὅτι ἡ δίνη τῶν αἰώνων δὲν θὰ ἐξήλειψε τὸ μυροβόλον ἄρωμα τῆς φιλολογικῆς δάφνης τὸ ὁποῖον ἐπικάθηται ἐπὶ τῶν ἐνδόξων ἐρειπίων, ἡ δὲ δόξα ἀεροπόρος θὰ ἐξαγγέλῃ ἀκόμη καὶ πάντοτε ἐκ τῶν μελαγχολικῶν Πυραμίδων τὰ μεγαλουργὰ θύματα τῆς νίκης τοῦ πυρός.

ΔΗΜ. Α. Κ. ΠΡΕΒΕΔΟΥΡΟΣ

"ΡΟΔΑΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΜΙΑ,,

ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Ὕφαινε πέπλους, ὕφαινε, καὶ ντύσε ἀχνὰ, ὦ Σελήνη,
Τὰ κυπαρίσσια τ' ἄχαρα καὶ τὰ καμπαναριὰ
Μὴν ἀπολείψῃ τίποτε μὲς στὴ φωτοπλημμύρα
Ποῦ νὰ μὴν πάρῃ ὁλόλευκη καὶ ξωτικὴ θωριά.

Στὰ νυχτολούλουδα ποῦ ἀργὰ ἀνοίγουν τ' ἄλικα ἄνθια
Καὶ πίσω ἀπὸ τοὺς φράχτες των μὲ δίψα καρτεροῦν,
Στὴ λίμνη ποῦ ἄνοιξαν λευκὰ τὰ νούφαρα καὶ τρέμουν
Κι' ὡς πεταλοῦδες πρόσχαρες τὸ φῶς σου λαχταροῦν.

Στὴ Θάλασσα ποῦ νείρεται κι' ἀδιάκοπα σαλεύει
Τῆς ἀργυρὲς δαντέλλες σου ν' ἁπλώσῃς τεχνικὰ,
Καὶ τῆς βαρκοῦλες ποῦ περνοῦν καὶ χάνονται στὰ μάκρη
Δεῖξε σὰν κάποια ἀέρινα πουλιὰ καὶ θρυλλικά...

Στὰ ζευγαράκια ποῦ περνοῦν ἀνάμεσα ἀπ' τὰ δένδρα
Ποῦ ἐρωτεμένα σμίγουνε κι' ἀλλάζουνε φιλιὰ
Βάλλε στεφάνι φωτεινὸ, καὶ χάϊδεψε μ' ἀγάπη
Τῆς κόρης ποῦ ὀνειρεύεται τ' ἁπλόχυτα μαλλιά...

Μέσ' ἀπ' τῆς γρίλλιες πέρασε κι' ἁπλώσου ἐρωτεμένη
Σὲ κρεββατάκια κάτασπρα, σὲ μάτια σφαλιστὰ,
Στὰ χείλη τὰ κοράλλινα ποῦ ψιθυρίζουν πόθους
Στὰ στήθη τ' ἀλαβάστρινα καὶ τὰ μισοκλειστά.

Στὸ δρόμο τὸν ἐρημικὸ ποῦ ἐστέναξε ἡ κιθάρα
Κι' ἀνέβη κι' ἐτρεμούλιασεν ἕνας καϋμὸς κρυφὸς,
Στὰ πάντα ἀπόψε ἂς ἁπλωθῇ, κι' ἂς λάμψῃ κι' ἂς γιορτάσῃ
Τὸ μελιχρό σου φῶς!...

Κι' ἀκόμα ἐπάνω ἀπ' τὸ μικρὸ κι' ἀγαπημένο τάφο
Μὲ τὸ Σταυρὸ ποῦ ὁλόγυρα περίπλεξε ὁ κισσὸς,
Ἄναψε ἐκεῖ τῆς ἄϋλες κι' οὐράνιες σου λαμπάδες
Ὅταν σὲ φέρῃ ἐπάνω του ὁ δρόμος σου ὁ χρυσός.

Κι' ἀπόψε ποῦ ὅλα χαίρονται καὶ πίνουν φῶς καὶ λάμπουν
Κάμε τὴν ἄσπρη πλάκα του νὰ λάμπῃ ἀστραφτερὰ,
Μέσα κοιμᾶται μιὰ καρδιὰ ποῦ εἶχε πολὺ ἀγαπήσει
Τὸ φῶς καὶ τὴ χαρά...

Ο ΦΑΡΟΣ

Ἄγρυπνο μάτι σ' ἔστησαν στὸ βράχο ἐπάνω, ὦ Φάρε,
Σὰ δράκο καὶ σὰν κύκλωπα στὴ μαύρη σκοτεινιά,
Γύρω ἀλυχτοῦν τὰ κύματα κι' ὁρμοῦν νὰ σὲ σπαράξουν
Μὲ λύσσα κι' ἀπονιά!...

Μὰ ἐσὺ περήφανος κι' ὀρθὸς ἀπὸ τὸ βράχο ἐπάνω
Σκορπᾷς τὸ φῶς ἁπλόχυτο παντοῦ καὶ νυχτοπλάνο,
Καὶ τὰ νερὰ ποῦ σὲ χτυποῦν βαρειὰ καὶ δὲν τρομάζεις
Μὲ καλωσύνη τὰ φιλεῖ; γλυκὰ καὶ τ' ἀγκαλιάζεις!...

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Σὲ πῆρε ἡ κάποια θάλασσα καὶ πάει ἡ θολὴ καὶ πάει
Μὲ τὸν ἀφρὸ ποῦ ντύνει σε κι' ὅλο σὲ τραγουδάει,
Πέρα ἀπ' τῆς Λύρας τὸν καϋμὸ ποῦ ὅλο θρηνεῖ καὶ ὁένει
Μὲς στῆς χορδές της μιὰ καρδιὰ πικρὴ καὶ σπαραγμένη.

Καλὸ ταξεῖδι ρήγισσα κι' εὐλογημένη μοῦσα,
Ποῦ στὴν ποδιά σου τὸ χλωμὸ κεφάλι μου ἀκουμποῦσα
Καὶ τὰ χειλάκια σου ἤτανε γιὰ μὲ ἡ καθάρια ἡ βρύσι
Ποῦ ἐκελαηδοῦσε χαρωπὰ νὰ μὲ παρηγορήσῃ...

Καλὸ ταξεῖδι! Σοῦ ἔβαλα στὴν κόμη τὴν αἰθέρια
Ἑνὸς περήφανου Οὐρανοῦ τὰ διαμαντένια ἀστέρια
Κι' εἶπα στὰ κάτασπρα ὄνειρα πουλάκια νὰ γινοῦνε
Νὰ κυβερνοῦν τὸ δρόμο σου καὶ νὰ σ' ἀκολουθοῦνε...

Καλὸ ταξεῖδι! Στοῦ καιροῦ τὸ πέλαο ποῦ ἀρμενίζεις
Ποῦ ὅσο ἀλαργεύεις χάνεσαι καὶ μόλις ξεχωρίζεις,
Νὰ μείνῃς πάντα στὸ ἀφρὸ ποῦ σ' ἄρπαξε καὶ πάει
Ποῦ ὅλο σὲ ντύνει στὰ λευκὰ κι' ὅλο σὲ τραγουδάει.

ΣΤΑ ΥΨΗ

Τώρα ποῦ τὴν ἀγάπη σου μοῦ τὴν ἐπῆρες πίσω
Θὰ πάω ψηλὰ ο' ἕνα βουνὸ μὲ τοὺς ἀητοὺς νὰ ζήσω,
Νὰ νοιώθω μιὰ πλατειὰ ζωὴ ὁλόγυρά μου αἰώνια
Μὲς στῶν φτερῶν τὸ σάλεμα καὶ στῶν βουνῶν τὰ χιόνια!...

Κι' ὅταν τὰ νέφη ὁ κεραυνὸς ἄγριος ὁριάει καὶ σχίζει
Καὶ σὰν τσακάλι ρυάζεται στριγγὰ καὶ φοβερίζει,
Ἐγὼ στὴν ἄκρῃα τοῦ γκρεμοῦ, στὴν ἄβυσσο ἀπὸ πάνω,
Θ' ἀνοίγω τὰ δυὸ χέρια μου ψηλὰ μὰ δὲ θὰ φτάνω...

Κι' ἐνῷ μακρυὰ κι' ὁλόγυρα τὸ πέλαγος θὰ κλαίῃ
Καὶ τὸ τραγοῦδι τῆς παλῃᾶς ἀγάπης μας θὰ λέῃ,
Ἐγὼ τοῦ θρύλου τὸ ἄγριο δρεπάνι θὰ προσμένω
Νἀρθῇ ἀπὸ πάνου φτερωτὸ, πλατὺ κι' ἀκονισμένο!

ΘΡΑΣ ΖΩΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΗΣ ΛΙΝΑΣ

[Ὑπὸ Σεβερίνης]

Ντίγκ! Ντάγκ! Ντόγκ!
Ντίγκ! Ντάγκ! Ντόγκ!

Καὶ μὲ τὴν ἐκφραστικῶς μεταλλικὴν φωνήν των οἱ κώδωνες κράζουν τὰ Χριστούγεννα. Ὁ πλούσιος νεὸς ἀποκρίνεται εἰς τὸ Παρεκκλήσιον, ἡ Μητρόπολις εἰς τὰ Ἐξωκκλήσια..

Ἡ Λίνα ἔχει κλείσει τὰ τρία της ἔτη. Εἶνε μία γερὴ καὶ κλοκαρωμένη κορασίς, ἥτις ἐμβαίνει εἰς τὴν ζωὴν τῆς Βισπάτης, μὲ ταῖς παντοῦφλες, ἀλλὰ καὶ στηριγμένη ἐπάνω εἰς γερὰ πόδια, τὰ μάτια της ὅμως ἔχουν μίαν συμπαθητικὴν σοβαρότητα, τὴν κυανῆν καὶ δροσερὰν χροιὰν τῶν μυωσυτίδων αἵτινες εἶνε σκορπισμέναι κατὰ μῆκος τῶν ρυακίων. Ἀλλὰ τὸ γελαστὸν στοματάκι της, τείνεται πρὸς ὅλα τὰ πρόσωπα διὰ νὰ φιλήσῃ. Τὰ χεράκιά της, καμπυλούμενα χωρὶς νὰ κουρασθῶσι θέλουν νὰ ἐναγκαλισθοῦν ὁποιαδήποτε ἤθελε δεχθῇ τὸν κρῖκον αὐτόν.

Εἶνε μικρὸν ζῶον θωπείας, τὸ ὁποῖον προστρίβεται εἰς τὰ πόδια τῶν ἐπισκεπτῶν ἀδιακρίτως. Σηκώνει τὴν μύτην ψηλὰ ὅπως τὰ σκυλάκια, καὶ μὲ τὰ χέρια ἀκουμβισμένα εἰς τὸ ἄκρον τῆς τραπέζης ζητεῖ τὴν συνάντησιν τοῦ βλέμματος τὴν ἔννοιαν τοῦ λόγου. Ἀπαιτεῖ ὀλίγην προσοχήν, ἱκετεύει ὀλίγην συμπάθειαν. Ἡ τρυφερά της ὕπαρξις μετὰ ζωηρότητος προσπαθεῖ νὰ διερευνήσῃ τὸ μυστήριον αὐτῆς ταύτης τῆς ὑπάρξεως. Ὅλα τῆς διαφεύγουν, καὶ ὅμως ὅλα θέλει νὰ τὰ καταλάβῃ, ὅλα νὰ μάθῃ, ὅλα νὰ ἐννοήσῃ! Καὶ τότε ἐρωτᾷ, ἐπαναλαμβάνει τὰ ἐρωτήματά της τραβᾷ τοὺς «μεγάλους» ἀπὸ τὰ μανίκια, διὰ νὰ καταδεχθοῦν νὰ ταπεινώσουν τὴν ἐπιστήμην των μέχρις αὐτῆς, νὰ τῆς δώσουν ὀλίγα ψυχία τοῦ γλυκίσματος τῆς γνώσεως τὸ ὁποῖον μοιράζωνται μετάξύ των οἱ ἐγωισταί!

Τί τῆς ἀπαντοῦν!... ὦ! αὐτὰ ὅλα τὰ πιστεύει. Ἡ ἐμπιστοσύνη της εἶνε τυφλή, ἀθῶα, ἐνθουσιώδης, βαθυτάτη. Ἐὰν ἀπὸ αὐτῆς ἐξηρτᾶτο ἡ δημιουργία τῆς ἀμφιβολίας καὶ τοῦ δισταγμοῦ, βεβαίως ὁ κόσμος θ' ἀπέμενεν αἰωνίως ἀθῶος.

***

Οἱ γονεῖς της τὴν ὡδήγησαν εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου νὰ ἴδῃ τὸ ὁμοίωμα τῆς φάτνης διὰ τὰ Χριστούγεννα. Τὸ παρεκκλήσιον αὐτὸ δὲν εἶνε κτίριον, ἀλλὰ μία πενιχρὰ θολωτὴ στοὰ εἰς τὸ ἰσόγειον κοινῆς οἰκίας ὅπου οἱ γύρω ὑπηρέται καὶ οἱ πτωχοὶ ἀκούουν τὴν πρωϊνὴν λειτουργίαν. Ἡ πενιχρότης τοῦ μέρους συγκινεῖν τὴν Λίναν περισσότερον καὶ τῆς παρέχει σαφεστέραν ἰδέαν τῆς πτωχείας ποῦ εἶχεν ἡ φάτνη μὲ τὸ βῶδι καὶ τὸν ὄνον. Διὰ νὰ φθάσῃ ἡ Λίνα εἰς τὸ παρεκκλήσιον διαβαίνει ἀπὸ ἕνα μικρὸν διάδρομον ὅπου εἶνε στημένα ὄρθια τὰ μπάνια τὰ ὁποῖα πηγαίνει εἰς τὰ γειτονικὰ σπήτια κατάστημα λουτροῦ, ἐγκατεστημένον ἐκεῖ. Πᾶσα παρομοίωσις ἀπαγορεύεται εἰς τὴν Λίναν ἥτις διέρχεται τρομαγμένα μέσα ἀπὸ τοὺς γίγαντας αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ρίπτουν φοβερὰς σκιάς. Ἀλλ' εὐτυχῶς παρηγορεῖται ἀπὸ τὴν ἀναπαράστασιν τῶν Χριστουγέννων. Δὲν ζηλεύει τὴν περίχρυσον αἴγλην ἥτις περιβάλλει τὴν κεφαλὴν τοῦ ροδαλοῦ Ζησῆ οὔτε τὰ δῶρα τῶν Μάγων. Εὑρίσκει ὅτι ὁ μικρὸς θεάνθρωπος εἶνε εὐδαίμων, διότι ἂν τείνῃ τὴν χεῖρα θὰ θωπεύσῃ τὸ βῶδι ἢ τὸν ὄνον.

Καὶ ἔπειτα εὐχαριστεῖ μὲ πολλὰ καλὰ λόγια τὸν μικρὸν Ἰησοῦν διὰ τὰ ὡραῖα δῶρα τὰ ὁποῖα εὑρῆκε πρὸ ὀλίγου μέσα εἰς τὰς παντοφλίτσας της. Ἀλλ' ὅτι κυρίως τὴν καταπλήσσει εἶνε ὅτι ὁ μικρὸς Χριστὸς εἶνε τόσῳ καθαρὸς ἐνῷ ἐπέρασε ἀπὸ τόσαις καμινάδες διὰ νὰ βάλῃ τὰ δῶρα τῶν μικρῶν παιδιῶν εἰς τῆς

παντοῦφλες των ποῦ εἶνε ἀραδιασμένοι εἰσχωρεῖ εἰς τὰ τζάκια.

— Πῶς τὸ καταφέρνει γιγιά ; ἐρωτᾷ.

— Ἐκαθαρίσθη μὲ τὰ χιόνια τῆς σκεπῆς !

— Τὸν καϋμένον . . . . Τί κρύο θὰ ἐτράβηξε ...

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ Λίνα ἀφήνει τὴν γιαγιά της καὶ τρέχει μέσα ἀπὸ τοὺς διαβάτας ἐμπρὸς εἰς ἕνα ψηλὸν καὶ μαῦρον καπνοδοκαθαριστήν.

Ἂν δὲν σᾶς πειράζει καὶ τοῦ λέγει, τοῦ χρόνου τὰ Χριστούγεννα, νὰ μοῦ φέρῃς κοῦκλες. Μ' ἀρέσουν καλλίτερα ἀπὸ τὰ ἄλλα παιχνίδια. ..

***

Ἡ Λίνα ἐμεγαλωσεν, εἶνε σχεδὸν ἄνθρωπος. Κοντεύει νὰ γίνῃ ἓξ ἐτῶν. Γνωρίζει νὰ διαβάζῃ, νὰ παρατηρῇ, νὰ ἐρευνᾷ. Εἰς τὰ χείλη της διακρίνει κανεὶς τὴν ἀμυδρὰν ρυτίδα τῆς πονηρίας. τὸ δὲ βλέμμα της κάπου κάπου ταράσσεται ἀπὸ μίαν σκιὰν ὑποψίας. Ἔρχεται ἡ ἡλικία.

Εἰς τὸν μέχρι τοῦδε γαληνιοῦν οὐρανόν της διῆλθον κάποια σύννεφα, καὶ διέρχονται κάπου κάπου διὰ νὰ κρύψουν τὸν ἥλιον τῆς χαρωπῆς ζωῆς της. Τὰ συννεφάκια αὐτὰ εἶνε ροδοκόκκινα, μικρὰ μικρὰ, διαφανῆ, ἀλλ' εἶνε οἱ πρόδρομοι τῶν ὄπισθεν ἐρχομένων, ἴσως εἶνε οἱ προφῆται τῆς θυέλλης...

Τὶς οἶδε τὸ ἀγνοεῖ βεβαίως ἀλλ' ὅπως δήποτε τὸ προμαντεύει, ὅπως ὅλα τὰ ὄντα εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ἔνστικτον λαλεῖ. Ἡ μικροῦλα αὕτη ἀπὸ τώρα ἔχει τὴν ἀντίληψιν τῆς δυσαρμονίας ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν φαινομένων καὶ τῶν πραγμάτων. Μαντεύει ὅτι οὔτε τὰ πρόσωπα οὔτε τὰ πράγματα εἶνε τόσον ἁπλᾶ ὅσον φαίνονται, ὅτι τὰ πνεύματα καὶ τὰ ἀντικείμενα ὅλα ἔχουν τὴν ἀνάποδήν των ὅτι ὅλα εἶνε περίπλοκα, πολὺ περίπλοκα. Καὶ θλίβεται δι' αὐτὸ εἰς τὴν ἀνάγκην τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται νὰ ἐκχυθῇ εἰς ἀγάπην εἰς στοργήν. Μανθάνει ὅμως μόνον νὰ δεσμεύῃ τὰς ὁρμάς της, νὰ προκαλῇ τὴν ἰδίαν τῆς σιωπήν. Τὸ αἴσθημα τῆς αὐτοσυντηρησίας τὴν ἐξωθεῖ ταὐτοχρόνως εἰς τὴν περίνοιαν.

Ἀλλ' ἡ ἰδιοσυγκρασία της νικᾷ. Καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ φιγκαρὸ γελᾷ δι' ὅσα θὰ τὴν ἔκαμναν νὰ κλαύσῃ. Ἐπίσης ἔμαθε νὰ περιφρονῇ τὸ ἀνωφελές, ἀλλὰ καὶ νὰ σπείρῃ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ θερίζῃ.

Ἡ γιαγιά της εἶνε θρησκόληπτος. Ὁ πατήρ της καὶ ἡ μήτηρ της εἶνε ἄνθρωποι εὐλαβεῖς. Τὴν 24 Δεκεμβρίου καὶ οἱ δύο συνοδεύουν τὴν Λίναν εἰς τὸ ταξειδάκι της ἐμπρὸς εἰς τὰ τζάκια τὴν βοηθοῦν νὰ βάλῃ ὅλα τὰ παπούτσια καὶ τὴς παντοῦφλες ἐμπρὸς εἰς τὴν στάκτην. Ἡ μικροῦλα τῆς ἀγαπᾶ πολὺ καὶ ὅμως τῆς κυττάζει μὲ τὸν κανθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ εἰς ἀπροσδιόριστον ὕψος.

Κάποια ἐρώτησις ἀνεφαίνετο εἰς τὰ χείλη της... Ἀ ! πῶς ἤθελε νὰ εἶνε εἰλικρινὴς καὶ νὰ εἴπῃ τί ἐλογάριαζεν ἐκείνην τὴν στιγμήν.

Ἀλλὰ βεβαίως αὐτὸ θὰ ἐλύπει τοὺς γονεῖς της, θὰ τῆς ἔκλεπτε τὴν ἀφελῆ χαράν της. Καὶ τότε ἐπανεκλείσθη τὸ στομοτάκι τὸ παιδάκι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἐξήρχετο τὸ ἐρώτημα τοῦ μεγάλου ἀνθρώπου.

— Καλὴ νύκτα Λίνα ! Κοιμήσου ἥσυχα, γιατί ξεύρεις ἂν δὲν κοιμηθῇς, ὁ μικρὸς Χριστὸς δὲν θὰ ἔλθῃ.

— Ναὶ μπαμπᾶ! ναὶ μαμᾶ! ναὶ γιαγιᾶ...

Μετὰ μίαν ὥραν ἡ πόρτα λαδωμένη καλὰ ἀπὸ τὴν προτεραίαν ἀνοίγει χωρὶς θόρυβον.

— Κοιμᾶται ; ἐρωτᾶ μία φωνὴ σπασμένη ἀπὸ τὴν ἡλικίαν.

— Καλοκοιμᾶται μάλιστα. Ἐμπρὸς ἐμπᾶτε... Εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον εἰς τὸ ὁποῖον φέγγει τὸ ἀμυδρὸν φῶς τῆς τρεμοσβυνούσης κανδήλας προχωροῦν ἀκροποδητεὶ καὶ οἱ τρεῖς. Ὁ πατὴρ κρατεῖ τὸ κερὶ μὲ τὴν δεξιὰν καὶ μὲ τὴν παλάμην τῆς ἀριστερᾶς κρύπτει τὴν φλόγα ἀπὸ τὴν κοιμωμένην κορασίδα. Ἡ μήτηρ, ἡ γιαγιὰ, ὁ μπάρμπας, ἡ ντανταῦ ὅλοι φορτωμένοι μὲ παιγνιδάκια, τὰ τοποθετοῦν μέσα εἰς τὰ σκενδάλια ἐμπρὸς εἰς τὸ τζάκι.

Καὶ ἡ Λίνα, χωμένη ἕως τὴν μύτην μέσα εἰς τὰ σκεπάσματα διὰ νὰ μὴ τὴν ἴδουν ὅτι γελᾶ, ἡ Λίνα αὐτὴ, παρακολουθεῖ ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν μὲ τὰ μισοκαμμένα μάτιά της. Καὶ ἡ Λίνα ἡ ὁποία χαίρεται δι' ὅλα αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἀναπολεῖ τὰ χρόνια ποῦ ἦτο «μικροῦλα

πολὺ», εὑρίσκεται μεταξὺ δύο πειρασμῶν ! Νὰ σηκωθῇ εἰς τὸ κρεββατάκι της καὶ νὰ κάμῃ μίαν φάρσαν, ἢ ν' ἀφήσῃ τῆς ἀγαπημένης της νὰ πιστεύσῃ ὅτι αὐτὴ τοὺς πιστεύει ἀκόμη. Καὶ ἀποφασίζει τὸ τελευταῖον διότι αἰσθάνεται περισσοτέραν τρυφερότητα παρὰ πανουργίαν. Καὶ ἔπειτα ἂς εἰποῦμε καὶ τὴν ἀλήθειαν. Δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ἄγνωστον. Εἰξεύρει κανεὶς τί φέρνει ὁ θρύλλος μὲ τὴν ἀκτῖνα τῆς σελήνης. Ἀλλὰ τί θὰ φέρῃ ἡ ἀλήθεια εἰς τὰ χέρια τοῦ ἐμπορουπαλλήλου ;

— Ἂς κλείσωμεν τὰ μάτια ! εἶπεν ἡ Λίνα φιλόσοφος...

***

Ἡ Λίνα ἐγήρασε. Τὰ μαλλιά της εἶνε λευκὰ. τὰ μάγουλά της εἶνε ὠχρά. Ποῦ εἶνε τὰ τριανταφυλλένια μάγουλα τῶν περασμένων χρόνων ! Ἀλλ' ἡ ζωὴ ἐπέρασεν ἀπ' ἐπάνω της χωρὶς νὰ τὴν καταβάλῃ. Ἔχει διατηρήσει τὸ ἀποφασιστικὸν βάδισμά της, τὸ διαυγὲς γέλοιόν της, τὰ παιδικά της μάτια.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκεῖ πέραν μέσα εἰς μίαν ἤρεμον κωμόπολιν ἡ ὁποία κοιμᾶται εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ δάσους, τὶ κάμνει ἄρα γε ἡ Λίνα μέσα εἰς τὸ χαμηλὸν αὐτὸ σπῆτι ποῦ μοιάζει μὲ πρεσβυτήριον ; Πρῶτα—πρῶτα τὶ κρατεῖ εἰς τὰ χέρια της. καὶ τὸ κυττάζει μὲ μάτια γελαστὴν ἀλλὰ καὶ μὲ συμπάθειαν ; Εἶνε μία γερὴ, χονδρὴ πλατειὰ, ἄνετος παντοῦφλα μιᾶς πολὺ γραίας κυρίας, ἓν ἀπὸ τὰ φρικαλέα ἐκεῖνα ἀλλὰ καὶ εὐεργετικὰ ἐκεῖνα ἀντικείμενα μὲ τὰ ὁποῖα ἐξασφαλίζεται ἡ ἄνεσις τῶν γερόντων. Μήπως ἀνῆκεν εἰς τὴν Λίναν ; Μπᾶ !... Μπᾶ !... οὔτε κατὰ φαντασίαν. Ἡ Λίνα ἦτο καὶ εἶνε καὶ θὰ εἶνε φιλόκαλος.

Μικρὸν φέγγος εἶνε κατὰ γῆς ἐμπρὸς εἰς τὸ τζάκι, κοντὰ εἰς τὴν παντοῦφλαν. Ἡ Λίνα γονατιστὴ βγάζει ἀπὸ τὴν ποδιάν της πακετάκια διπλωμένα μὲ καλαισθήτους κορδέλας, καὶ ὅπως κάμουν διὰ τὰ μικρὰ παιδιὰ, τὰ βάζει εἰς ταῖς παντοῦφλες.

Καὶ ἔπειτα μὲ βηματισμοὺς ἡσύχους, μὲ τὴν χεῖρα ἐμπρὸς εἰς τὸ τρεμοσβύνον φῶς, βαδίζει μέσα εἰς τὴν μισοσκότεινην κρεββατοκάμαραν καὶ προχωρεῖ πρὸς μίαν κλίνην ἀπὸ τὴν ὁποίαν διαφεύγει μία ἀναπνοὴ γλυκεῖα καὶ ἤρεμος.

Ἡ γιαγιὰ ἀπέθανε. Ἀπέθανε καὶ ὁ μπαμπᾶς. Ἀπέθανε καὶ ὁ μπάρμπας. Ἀπὸ ὅλον τὸ ὡραῖον παρελθὸν ἀπομένει μόνον αὐτὴ νὰ κοιμᾶται τόσον γλυκά·—αὐτὴ ἡ γρηοῦλα—ἡ μαμὰ ἡ ὁποία κατήντησεν διὰ τὴν Λίναν ἡ «μικροῦλα» της.

Κοιμᾶται ἀληθινὰ ἄρα γε ; Ἡ Λίνα ἥτις ἀμφιβάλλει τώρα διὰ τὰ πάντα (καὶ ἡ ὁποία ἀναμιμνήσκεται) δὲν θὰ ἐτόλμα νὰ τὸ ἐξετάσῃ. Παρατηρεῖ διὰ μίαν στιγμὴν τὸ λευκὸν ἐκεῖνο μέτωπον ὅπου ἡ γαλήνη τῆς ζωῆς ἔθηκε τὴν σφραγίδα της, καὶ ἔπειτα κύπτουσα φιλεῖ τὴν ρυτιδωμένην χεῖρα, καὶ ἀπομακρύνεται.

Καὶ ἴσως αὐτὰ τὰ Χριστούγεννα ἦσαν τὰ καλλίτερα τῆς Λίνας.

ΣΕΒΕΡΙΝΗ

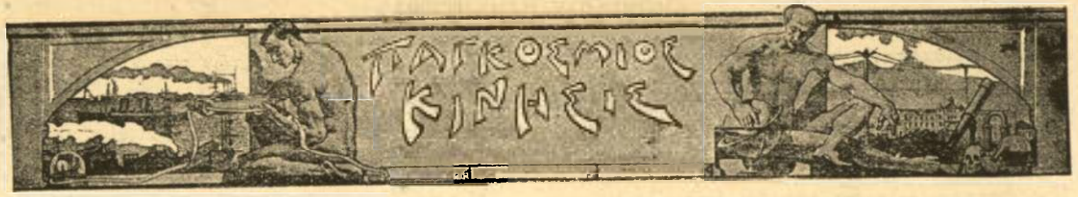

[Ἐπιστῆμαι–Γράμματα–Τέχναι]

Ο ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΗΡΝ

«ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΕΡΜΗΣ». Παρίσιοι.— Ὁ κ. Μάρκος Λοζὲ γράφει βιογραφίαν τοῦ Λευκαδίκ Χὴρν περὶ τοῦ ὁποίου ἄλλως τε ὁ παγκόσμιος τύπος καὶ αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐπιθεωρήσεις ἠσχολήθησαν ἐπανειλημμένως. Υἱὸς ἑλληνίδος ἐκ Λευκάδος, καὶ Ἰρλανδοῦ πατρὸς ὁ Λευκάδιος Χὴρν διῆλθε τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἔτη εἰς Δουβλῖνον. Δεκαοκτακετὴς μετέβη εἰς Λονδῖνον ὅπου ὁ περὶ ὑπάρξεως ἀγὼν δὲν τὸν ηὐνόησε.

Ἀνεχώρησε τότε διὰ τοὺς Κιγκινάτους τῆς Ἀμερικῆς. Παραληφθεὶς ὡς ἐργάτης τοῦ «Enquirer» ἔκαμε τῷ 1874 ἐπὶ τῆς δολοφονίας τοῦ Τὸμ Βὰρδ ἐν Σικάγῳ τέλειον ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις ρεπορτάζ, ὅπερ αἰφνιδίως τὸν ἀνέδειξεν ὡς ἕνα τῶν μεγαλειτέρων, ἴσως τὸν κορυφαῖον, τῶν ἀμερικανῶν ρεπόρτερ. Νυμφευθεὶς ὅμως μίαν μαύρην, πρᾶγμα ὅπερ τότε ἐθεωρεῖτο παράνομον, ἀπεπέμφθη τῆς ἐφημερίδος του. Μεταβὰς ἔκτοτε εἰς τὴν Νέαν Αὐρηλίαν διέπρεψεν ὡς μετκφραστὴς γαλλικῶν συγγραμάτων εἰς τὸν «Δημοκρατικὸν Χρόνον». Ἐκεῖ δὲ ἔγραψεν «ἐξωτικὰ διηγήματα» μετὰ δὲ τοῦτο ἀνεχώρησεν εἰς Ἰαπωνίαν, ὅπου καὶ ἔζησε.

ΔΥΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑΙ

«ΝΕΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Παρίσιοι).— Ἐπὶ τῇ βάσει διαφόρων γραπτῶν πληροφοριῶν ὁ Ἐδουάρδος Σωσερὸν περιγράφει τὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ Φλωρεντινὸς Μακιαβέλης καὶ ὁ Ρωμαῖος Καῖσαρ Βοργίας οἱ δύο οὗτοι φοβεροὶ διπλωμάται οἱ ἀντίζηλοι λόγῳ τῆς τέχνης των περὶ τὸ κρύπτειν τὰς σκέψεις, συνηντήθησαν εἰς Ἴμολαν τῷ 1502. Ὁ Καῖσαρ Βοργίας κατὰ τὸν ροῦν τῶν κατακτήσεών του εἶχε δυσαρεστήσει πλείστους ὅσους Κονδοτιέρους (σωματάρχας), τῶν ὁποίων εἶχε χρησιμοποιήσει τὴν ὑποστήριξιν.

Μία συνωμοσία ἰσχυροτάτη εἶχεν ὀργανωθῇ εἰς τὸ Ματζιόνε καὶ οἱ συνωμῶται ἐζήτησαν τὴν ὑποστήριξιν τῆς Φλωρεντίας. Ἡ τελευταία ὅμως αὕτη πόλις ἤθελε νὰ μάθῃ, ἐὰν ὁ Βοργίας εἶχεν ἐξασφαλίσῃ τὴν σύμπραξιν τῆς Γαλλίας, καθ' ἣν τότε περίπτωσιν θὰ ἐτάσσετο μὲ τὸ μέρος του. Καὶ ἀπέστειλε τὸν Μακκιαβέλην πρὸς τὸν Καίσαρα Βοργίαν. Ἐπὶ μακρὸν ὁ περίτεχνος διπλωμάτης προσεπάθει νὰ διευκρινίσῃ τὸ μυστήριον ὅπερ προεφύλασσε τελείως ὁ δοὺξ τοῦ ὁποίου τὰς σκέψεις, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ διαπεράσῃ.. Ἐδέησε δὲ νὰ παρέλθῃ ἀρκετὸς χρόνος διὰ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ εἶνε ἀπολύτως βέβαιος. Δι' αὐτὸ ἡ Φλωρεντία δὲν ἐβοήθησε τοὺς συνωμότας Κονδοτιάρας οἵτινες καὶ δὲν ἤργησαν νὰ δεκατισθῶσι.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

«ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ» (Παρίσιοι). — Ὁ Παῦλος Λερουὰ-Μπωλιὲ μελετᾷ τὴν φιλολογικὴν ἐπανάστασιν τῶν εἰς πολλὰ τῆς Εὐρώπης μέρη συντελουμένην. Κατ' αὐτὸν αἱ τελευταῖαι ἀγγλικαὶ οἰκονομολογικαὶ μετκρρυθμίσεις καὶ ἡ ἐπιζητηθεῖσα ἐν Γαλλίᾳ φορολογία τοῦ εἰσοδήματος, ἀποτελοῦσιν ἐπαναστατικὰ καὶ ἄδικα μέτρα. Τὸ νέον τοῦτο σύστημα προσβάλλει καιρίως τὰς φορολογικὰς ἀρχὰς αἵτινες διεῖπον τὸν ΙΕ' αἰῶνα καὶ τὰς ὁποίας ὁ ἀρθρογράφος θεωρεῖ ὡς ἀρίστας. Βεβαίως ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ τροποποιηθῶσιν εἴς τινα σημεῖα αἱ ἀρχαὶ αὗται, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει ὅτι μετεβλήθησαν οἱ ὅροι τῆς ζωῆς, ηὔξησαν δὲ καὶ αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν λαῶν. Αἱ δύο μεγάλαι κατηγορίαι εἰς ἃς διαιρεῖται ἡ κίνησις τῆς φορολογικῆς ταύτης ἐπαναστάσεως εἶνε : Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν, ὅστις ἀποτελεῖ αὐτόχρημα δήμευσιν καὶ τὴν γενικὴν προοδευτικὴν φορολογίαν ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ἥτις καταντᾷ ν' ἀποτελῇ συγκέντρωσιν τῆς φορολογίας εἰς μικροτάτην μειονοψηφίαν τῶν φορολογητέων. Ἐπίσης διαβλέπεται καὶ ἄλλη ἐπανάστασις φορολογική, ἡ αὔξουσα ὁλονὲν ἀνίδρυσις τῶν Μονοπωλίων τοῦ Κράους.

Ἡ κατωφέρεια αὕτη ἀποτελεῖ κίνδυνον μεγάλον δι' ὃν διαρρυγνύει τὰ ἱμάτιά του ὁ Λερουὰ-Μπωλιέ.

ΟΙ ΠΟΛΩΝΟΙ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ. Παρίσιοι.— Ὁ κ. Λεμαὶτὸν ἐξετάζει τὸ πολωνικὸν ζήτημα ἐν τῇ ρωσσικῇ αὐτοκρατορίᾳ. Οἱ Ρῶσσοι φρονοῦσι ὅτι ἡ Πολωνία ἀποτελεῖ τὸ ἀδιαίρετον μέρος τῆς Ρωσσικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ Πολωνοὶ τοὐναντίον θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἐθνότητα ὅπως εἶνε καὶ οἱ ρῶσσοι. Ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὴν Δούμα καὶ οἱ βουλευταί των κατήντησαν πλέον νὰ ζητῶσιν μόνοι ἰδιαιτέραν κυβέρνησιν, ἀναλαμβάνοντες νὰ μὴ ζητοῦσι τοῦ λοιποῦ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν. Ἀλλ' ἡ Δούμα ἔχασε τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένην ἰσχύν, ἔχει ἀποφασίσει νὰ μὴ παραχωρήσῃ τίποτε εἰς τοὺς πολωνοὺς, τῆς ὁποίας οἱ ἀντιπρόσωποι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ παραιτηθῶσιν.

Τὸ ζήτημα τοῦτο τῆς πολωνικῆς ἀνεξαρτησίας ὑπῆρξε τὸ θεμελιώδες θέμα τῶν πρώτων συζητήσεων κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῶν «Νεοσλαύων» οἵτινες μέσον ἔχωσι τὴν συνεννόησιν πάντων τῶν Σλαύων κατὰ τῶν Γερμανῶν. Ἐσχηματίσθη ἐκ τούτου ἐν Ρωσσίᾳ κόμμα ἐχθρικῶς διακείμενον πρὸς τὴν Γερμανίαν ὅπερ ἐπιποθεῖ συνεννόησιν μετὰ τῶν Πολωνῶν. Ἀλλ' ἰσχυρὸν ὅσον καὶ τὸ πρῶτον ἱδρύθη ἐν Πετρουπόλει γερμανόφιλον κόμμα, ὅπερ κατώρθωσε νὰ ἄρῃ θριάμβους. Ἱδρύθη δὲ τοῦτο ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προκληθῇ εὐαρέσκεια ἐν Βερολίνῳ, εἰς αὐτὸν δὲ τὸν σκοπὸν δέον νὰ ἀποδοθῇ ἡ τελευταία ρωσσικὴ πολιτικὴ ἡ τόσον σκληρὰ καὶ τόσον προσβλητικὴ διὰ τοὺς Πολωνούς.

Ο ΠΡΙΓΚΗΨ ΙΤΟ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ (Λονδῖνον.— Ὁ Ἰωσὴφ Λόγκφορδ ἀναμιμνήσκεται τὸν πρίγκηπα Ἴτο, καὶ λέγει ὅτι ὡς κοινωνικὸς ἄνθρωπος ὁ Ἰάπων διπλωμάτης ἦτο χαριτωμένος, εὐφυολόγος καὶ λίαν πεπαιδευμένος. Ἐγνώριζε τὴν ἀγγλικὴν ὡς πραγματικὸς ἄγγλος. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Σωσχιὲρ, ἐν τῶν πλουσιωτέρων τιμαρίων τῆς Ἰαπωνίας. Νεώτατος ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ δικαστὴ Γιοσίδα Σώϊν. Ὁ Ἴτο μετέβη εἰς Ἀγγλίαν ἵνα τελειοποιηθῇ, ἐπανῆλθε δε εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ τὸν βομβαρδισμὸν τοῦ Σιμωνοσάκη. Τὸ 1870 μετέβη εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας ὅπου ἐμελέτησεν ἰδίως τὰ τραπεζιτικά. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἄρχεται ὁ μέγας πολιτικὸς ἀγών του ὑπὲρ ἀναπτύξεως τῆς χώρας.

Ἡ οἰκία του νυχθημερὸν φρουρεῖται αὐτὸς δὲ οὐδέποτε ἐξέρχεται ἄνευ ἰσχυρᾶς συνοδείας, διότι οἱ δολοφόνοι καρτεροῦν ἐπὶ ἔτη τὴν εὔθετον στιγμήν. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἐξακολουθεῖ ἀνένδοτος τὸ ἐπίμοχθον ἔργον του διὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἐκουραζοντο καὶ τοῦ Κρόμβελ ἀκόμη τὰ χαλύβδινα νεῦρα.

ΟΙ ΚΟΜΗΤΑΙ

Ὁ Λ. Οὐλλεβὶκ ἐξηγεῖ τὴν μηχανικὴν καὶ τὴν φύσιν τῶν κομητῶν. Οἱ ἀστέρες οὗτοι ἔχουσιν ὄγκον πολὺ ἀσθενῆ ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν ἔκτασίν των. Ἡ οὐρὰ αὐτῶν πάντοτε διευθύνεται ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἥλιον, ἡ δὲ ζωή των εἶνε ἐφήμερος. Ἐνίοτε συναντῶνται «κομητικαὶ οἰκογένειαι», αἵτινες προέρχονται ἐκ τῆς χαλαρώσεως ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀστέρος.

Τέλος αὐτοὶ οὗτοι οἱ κομῆται διαιροῦνται εἰς πλεῖστα τμήματα ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν γειτονικοῦ ἀστέρος τὰ δὲ τεμάχια τοῦ κομήτου οὕτω πως διεσκορπισμένα ἀποτελοῦσι τοὺς διάττοντας ἀστέρας.

ΤΟ „ΞΕΦΥΛΛΙΣΜΑ" ΤΗΣ ΤΡΙΠΛΗΣ

«ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ» (Μόναχον).— Ὁ Κάρολος Λέουτσνερ λεπτομερῶς ἐξηγεῖ τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους φρονεῖ ὅτι «ἐξεφύλλισεν» ἡ Τριπλῆ συμμαχία. Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Τσάρου εἰς Ἰταλίαν πολλὰ πράγματα μετετράπησαν. Τὸ ἔργον τοῦ Βίσμαρκ δύναται βεβαίως νὰ ἐπιζήσῃ ἐπί τινα χρόνον ἐπισήμως ἀλλ' ἀποτελεῖ πλέον σκηνοθέτημα. Ἡ ἀνεπίσημος Ἰταλία, ἡ λαϊκὴ καὶ δημοκρατικὴ

Ἰταλία, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον συναισθάνεται τὸ ἐγώ της, ἀντιλαμβάνεται δὲ, ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ ἄγηται καὶ νὰ φέρεται ἀπὸ τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν.

(Ο ΔΑΡΒΙΝ)

HARPER 'S (Λονδῖνον).—Ὁ Τζάιμς Μπράϊς παρέχει ἀναμνήσεις τινάς περὶ τοῦ Δάρβιν καὶ χαράσσει πιστὴν εἰκόνα τοῦ διασήμου φυσιοδίφου. Ἡ ἁπλότης ἦτο πραγματικὴ, τὸ κύριον χάρμα τοῦ χαρακτῆρος του. Δὲν ἐπίστευεν ὅτι ἦτο εἰς ὑψηλοτέραν θέσιν ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον, ἐφρόνει δὲ ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα του δὲν παρουσίαζεν ἐξαιρετικόν τι χάρισμα ἀλλ' ἦτο ἁπλῶς μία δύναμις ἥτις παρετήρει εὐκόλως πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἐφείλκυον τὴν προσοχὴν παντός.

—Ἡ ἐπιτυχία μου ὡς ἐπιστήμονος ὑπῆρξε κυρίως ἡ πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἀγάπη μου. Ἐκπλήσσομαι δὲ εἰλικρινῶς πῶς μὲ τόσον ὀλίγας γνώσεις κατώρθωσα νὰ ἐπηρεάσω τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιστήμην καὶ νὰ χρησιμεύσω εἰς τὴν ἐπέκτασίν της».

Ὅταν ἦτο 73 ἐτῶν ὁ Δάρβιν εἶχεν ἀποκτήσει τὸ ὕφος τῶν ἀρχαίων εὐπατριδῶν. Ἡ μορφή του προέδιδε τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἠρεμίαν. Αἱ φυσικαὶ βάσανοι οὐδαμῶς κατέστησαν μελαγχολικὰς τὰς σκέψεις του. Πολλάκις ἐβαρύνθη τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ χαρακτῆρός του τὸν καθίστων ὑπομονητικώτατον.

ΑΙ ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

«PASSFGUA NAGIONALE» (Φλωρεντία).—Ὁ Φλάμιος Λαράκη γράφει ἐκτενῶς περὶ τῶν χριστιανικῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκκλησιῶν τὰ δὲ τελευταῖα κεφάλαια τῆς μελέτης του παρέχουν πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον, διότι μᾶς πληροφοροῦν περὶ τῶν διαφόρων Ἀγγλικῶν αἱρέσεων αἵτινες ἀριθμοῦσιν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πολλοὺς ὀπαδούς. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ ἀδελφοὶ Μοραβοὶ οἵτινες προσεγγίζουσι τὸν Καλβινισμὸν ἀλλὰ μετὰ ἐπισκοπικῆς ἱεραρχίας, καὶ μὲ σύνοδον ἀποτελουμένην ἐξ ἀπεσταλμένων τῶν 60 κοινοτήτων. Ἐπίσης ἐνδιαφέρον εἶνε ὁ «Ἰρβιγκισμὸς», οἱ «Σβενδενβόργιοι» οἵτινες δὲν πιστεύουν εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα ἀλλ' εἰς τριάδα ἐνοοῦσαν διὰ τοῦ Πατρὸς τὴν ἀγάπην, διὰ τοῦ υἱοῦ τὴν σκέψιν καὶ σοφίαν καὶ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν ἥτις διέπει τὰ πάντα. Σκοπὸς τῆς αἱρέσεως εἶνε νὰ προετοιμάζουν ἑαυτοὺς οἱ ὀπαδοὶ διὰ τοῦ πνευματικοῦ βίου διὰ τῆς ἀπαρνήσεως τοῦ κόσμου, διὰ τῆς στερήσεως πασῶν τῶν τέρψεων, πλούτου, τιμῆς καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως ἐν τῇ ἀναγνώσει θρησκευτικῶν βιβλιαρίων. Ἀναγράφομεν καὶ τοὺς ἀξίους τῆς ὑστάτης ἡμέρας Μορμόνους, τῆς «ἀδελφῆς τῆς Πλυμούθης» ὧν ἡ πρώτη κοινότη ἱδρύθη ἐν Λονδίνῳ τῷ 1830 καὶ οἵτινες κατέχουν σήμερον 23 νκοὺς ἐν Λονδίνῳ καὶ τοῖς προκαστείοις.

ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΑ·Ι·ΓΙΟ (Τόκιο).—Φαίνεται ὅτι ἡ Ἰαπωνία ἔχει ἐπείγουσαν ἀνάγκην διοικητικῶν μεταρρυθμίσεων. Αὐτὴ εἶνε ἡ γνώμη πολλῶν δημοσιονόμων ἰαπώνων ἰδιαίτατα δὲ καὶ τοῦ σοφωτάτου αὐτῶν Ὀζάκι Γιούκιο. Ἐν τούτοις αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται δὲν πρέπει νὰ περιορισθῶσιν εἰς ἐλαττώσεις ἢ ἐκκαθάρισιν τοῦ ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ, ἀλλ' εἰς εὐρυτέραν κλίμακα διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν σχέσεων μεταξὺ διοικούντων καὶ διοικουμένων ἰδιαίτατα δὲ τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ κόσμου τῶν ὑπαλλήλων.

Τὸ σημερινὸν σύστημα ἀποτελεῖ συνέχειαν τοῦ παλαιοῦ τιμαριωτικοῦ δεσποτισμοῦ καὶ δὲν τελεῖ ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς προόδους τῆς ἐποχῆς μας.

Οἱ ὑπάλληλοι ἐπιτελοῦν τὸν νόμον, εἰς τοὺς ὑπουργοὺς, τὰ δὲ γραφεῖα πράγματι μένουν κυρίαρχα, οἱαιδήποτε μεταβολαὶ καὶ ἂν ἐπέλθουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ὁ συγγραφεὺς καταπλήσσεται (!) ὅτι ὁσάκις ἐν ὑπουργεῖον ἀποσύρεται δὲν παρασύρει καὶ τοὺς κυριωτάτους τῶν βοηθῶν του ἐν τῷ ὑπαλληλικῷ κόσμῳ. Ἐπίσης θὰ ἤθελεν ὅπως οἱ νέοι ὑπουργοὶ περιστοιχίζονται διὰ νέων ἀνδρῶν, καὶ ὅπως ἡ κυβέρνησις δὲν σχηματίζεται ὑπὸ παλαιῶν ἀρχηγῶν κομμάτων, ἀλλ' ὑπὸ ἐξεχουσῶν φυσιογνωμιῶν πανθομολογουμένης ἀξίας. Διαμαρτύρεται τέλος κατὰ τῆς τάσεως νὰ ἐμπιστεύεται ἡ κυβέρνησις σπουδαιοτάτας διοικητικὰς θέσεις εἰς ἀξιωματικοὺς ὅπως ἐγένετο ἐν τῇ διοικήσει τῆς Φορμόζας ὅπως θὰ γίνῃ ἐν Κορέᾳ. Ζητεῖ πρὸς τούτοις ὅπως τὰ χαρτοφυλάκια τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν ἐπιφυλάσσωνται εἰς πολιτικὰ στοιχεῖα ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐκφράζει δὲ τὸν φόβον ὅτι δὲν θ' ἀργήσῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν εἰς ὅλην τὴν διοίκησιν θὰ πληθυνθοῦν οἱ στρατιωτικοί.

Η ΜΑΓΕΙΡΙΚΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

[Φαγητὰ, Γλυκύσματα, Ἐπιδόρπια]

[Βασιλόπητα]

Παίρνομεν 2 ὀκάδες ἀλεῦρι πρώτης ποιότητος μία ὀκᾶ γάλα, 5 αὐγὰ 100 δράμια βούτυρον καλὸ, 10 λεπτῶν μαγιὰ τῆς μπύρας (τὴν ὁποίαν μαγιὰ ξεπικρίζομεν ἐπὶ δύο ἡμέρας πρὶν) 150 δραμ. ζάχαρι καὶ βάζομεν : γάλα, ζάχαρι καὶ αὐγὰ μαζὶ ὅλα, βάζομεν τὴν μαγιὰ εἰς τὴν μέσην τοῦ ἀλεύρου, τὰ ζυμώνομεν καὶ τέλος ρίπτομεν καὶ τὸ βούτυρο μὲ προσοχὴν καὶ γρήγορα διὰ νὰ μὴν κρυώσῃ ἡ ζύμη. Ἀλείφομεν κατόπιν ἕνα χαρτὶ μὲ βούτυρο, βάζομεν ἐπάνω τὴν ζύμην καὶ τὴν σκεπάζομεν καλὰ, νὰ ζεσταθῇ καὶ ἅμα ἀναβῇ τὴν βάζομεν εἰς διάφορα μέρη καὶ τὴν στέλλομεν εἰς τὸν φοῦρνον ἀφοῦ προηγουμένως τὴν ἀλείψομεν μὲ ὀλίγον αὐγὸ κροκάδι καὶ τὴν κουκίσωμεν ἀμύγδαλα κοπανισμένα ἢ σουσάμι.

[Ἀγγινάραις τηγανηταὶς]

Παίρνομεν ἀγγινάραις ὅσας θέλομεν, ἀφαιροῦμεν ὅλα τὰ φύλλα καὶ βράζομεν τὸ κάτω μέρος. Ἀφοῦ βράσουν τὰς στραγγίζομεν καὶ ἔχομεν αὐγὸ κτυπημένον καὶ γαλέτταις καὶ βουτοῦμεν μία φορὰ εἰς τὸ αὐγὸ καὶ μία εἰς τὴν γαλέττα καὶ τηγανίζομεν εἰς πολὺ πάχος μὲ βούτυρο. Αὐτὰ εἶνε καλὰ διὰ γαρνιτοῦρα ψητοῦ.

[Μπουτάκι παραγεμιστὸ]

Παίρνομεν ἕνα μπουτάκι ἀρνίου προσκαθοῦμεν νὰ ἀφαιρέσωμεν τὸ ἐπάνω κόκκαλο μέχρι τῆς κλειδώσεως, τὸ κάτω τὸ ἀφίνομεν, ἀφαιροῦμεν καὶ ὀλίγο κρέας ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἄνοιγμα καὶ μὲ τὸ κρέας αὐτὸ κάμνομεν ἕνα γέμισμα ὡς ἑξῆς : κημᾶ, μὲ ὀλίγο κρεμμυδάκι καβουρδισμένο, σταφίδες, κουκουνάρια κάστανα ψημμένα, ὀλίγο ρίζι,, ἀλάτι, πιπέρι καὶ μοσχοκάριδο, μὲ αὐτὸ γεμίζομεν παραγεμίζομεν τὸ μπουτάκι καὶ τὸ ράπτομεν. Τὸ κοκκινίζομεν μὲ βούτυρο, καὶ τὸ σβύνομεν μὲ κρασὶ μαῦρο ἢ ἄσπρο, καὶ μὲ φρέσκη ντομάτα. Ἀφοῦ ψηθοῦν τὸ κόπτομεν εἰς φέταις καὶ σερβίρομεν μὲ πράσινη γαρνιτοῦρα.

[Μπεκάτσες τῆς στιγμῆς]

Καθαρίζομεν ταῖς μπεκάτσαις καὶ ταῖς βάζομεν εἰς μίαν κατσαρόλαν εἰς τὴν φωτιὰ μὲ ἕνα κομμάτι βούτυρο μερικὰ ψιλοκομμένα κρομυδάκια πιπέρι μοσχοκάρυδο καὶ ἅλας τὰς κοκκινίζομεν ἐπὶ 10 λεπτὰ, βάζομεν μισὸ ποτῆρι κρασὶ ἄσπρο ζωμὶ λεμονιοῦ καὶ ὀλίγη τριμμένη φλοῦδα λεμονιοῦ καὶ εὐθὺς ποῦ τὰς ἰδοῦμε καὶ παίρνουν βράσι τὰς κατεζάζομεν ἀπὸ τὴν φωτιὰ καὶ τὰς σερβίρομεν.

[Σουβλάκια χοιρινὰ]

Παίρνομεν χοιρινὸ κρέας, τὸ κόπτομεν εἰς μικρὰ τεμάχια κατόπιν δὲ τὸ ἁλατίζεμεν καὶ τὸ πιπερόνομεν προσθέτομεν ὀλίγη ρίγανη καὶ ὀλίγη θρύμπη κατόπιν δὲ τὰ περνοῦμεν εἰς σουβλάκια καὶ τὰ ψίνομεν.

[Πιχτὴ μὲ πορτοκάλια]

Κάμνομεν ἕνα σιρόπι μὰ 400 δράμια ζάχαρι μὲ 80 δράμια νερὸ καὶ 30 δράμια ψαρόκολλα. Ὅταν κρυώσουν βάζομεν μέσα ὀλίγο χρῶμα κόκκινο καὶ τὴν φλοῦδα 2 πορτοκαλλιῶν. Στραγγίζομεν τὸ ζουμὶ 12 πορτοκαλιῶν καὶ 3 λεμονιῶν, βγάζομεν τὰ κουκούτσια τὸ καθαρίζομεν τὸ ὀνακατώνομεν μαζὺ μὲ τὸ σιρόπι, καὶ τὸ χύνομεν εἰς τὴν φόρμα

Ἐὰν δὲν εἶνε καλὰ χρωματισμένος ὁ ζωμὸς βάζομεν κατόπιν ἀκόμη ὀλίγον χρῶμα. Βάζομεν τὴν φόρμα εἰς δροσερὸν μέρος καὶ κατόπιν ξεφορμάρομεν αὐτάς,

[Μπεκάτσες εἰς τὸ φοῦρνο]

Καθαρίζομεν ταῖς μπεκάτσαις μὲ ὀλίγον λαρδὶ καὶ ταῖς ψίνομεν εἰς τὸν φοῦρνο. Βγάζομεν κατόπιν τὰ ἐντόσθια καὶ τὰ ὁποῖα γιαχνίζομεν μὲ ὀλίγο ψιλοκομμένο κρομυδάκι γιαχνισμένο εἰς τὸ βούτυρο βάζομεν ἅλας πιπέρι ὀλίγο μαϊδανὸ μοσχοκάρυδο καὶ τὰ γιαχνίζομεν ὅλα μαζὺ ἐπὶ 2 λεπτὰ τῆς ὥρας. Κατόπιν ἑτοιμάζομεν μερικαῖς φέταις ψωμὶ κομμέναις εἰς τριγωνοειδὲς σχῆμα καὶ κοκκινισμέναις εἰς τὸ βούτυρο ἐπάνω δὲ εἰς αὐτὰς προσθέτομεν ἀπ' ὀλίγο ἀπὸ αὐτὸ τὸ γιέμισμα καὶ ἀφοῦ σερβίρωμεν ταῖς μπεκάτσαις ταῖς γαρνίρομεν θέτοντες ὀλοστρογγυλα ὀλίγα κομμάτια μὲ τὸ γιέμισμα.

[Λουκάνικα φρικασὲ]

Κόπτομεν κρομμύδια εἰς φέταις καὶ τὰ βάζομεν νὰ κοκκινήσουν μὲ βούτυρο ἅμα δὲ γείνουν κόκκινα τὰ βγάζομεν Ψήνομεν ἐπίσης μὲ βούτυρον κομμάτια ἀπὸ λουκάνικα, λεπταῖς φέταις σκοτιῶν καὶ πλεμονιῶν. Ὅταν ψηθοῦν σχεδὸν ὅλα καλὰ προσθέτομεν καὶ τὰ κρομμύδια, συτάρομεν τὸ φρικασὲ διὰ νὰ ἀνακατωθῇ μὲ ὀλίγον ἄσπρο κρασὶ καὶ σερβίρομεν ζεστὰ μὲ ὀλίγη μουστάρδα.

[Ἀφρογλύκισμα]

Κτυποῦμεν 12 ἀσπράδια σύγῶν μὲ 60 ψιλὴ ζάχαρι καὶ ὀλίγη μυρωδιά. Κάμνρμεν ἔπειτα μὲ χαρτὶ μικραῖς κασίτσαις, ταῖς γεμίζομεν ἕως τὴν μέση μὲ τὸ μῖγμα τὸ ὁποῖον ἐκάμαμεν καὶ βάζομεν νὰ ψηθοῦν εἰς μέτριον φοῦρνο.

[Κέϊκ]

Διὰ τὴν κατασκευὴν κέϊκ, τοῦ χρησιμωτέρου βεβαίως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην γλυκίσματος, ἔχομεν τὴν ἑξῆς συνταγήν.

Ἀναλύομεν διὰ τῆς χειρὸς καλὰ ἓν ποτήριον βουτύρου καὶ ρίπτομεν ἔπειτα δύο ποτήρια ζαχχάρεως τριμμένης, δέκα λεπτῶν κανέλλαν κοπανισμένην, δύο μοσχοκάρυδα καὶ ἕξ αὐγά.

Ἔπειτα ρίπτομεν δύο ποτήρια «ἀλεῦρι τριεστίνικον» ἑβδομήκοντα πέντε δράμια γάλακτος καὶ πάλιν δύο ποτήρια ἀλεύρου, τέλος δὲ ἑκατὸν δράμια σταφίδος εἴτε μαύρης εἴτε ξανθῆς.

Εἶνε ἀνακόφευκτον νὰ ρίψωμεν ἐπίσης τρεῖς δόσεις διὰ κοχλιαρίου τ ρ ε μ ὸ ρ ε — τ α ρ τ ά ρ ε ἀναλελυμένον ἐντὸς γάλακτος, ἕνα φλοιὸν μανδαρινίου καὶ ἕνα φλοιὸν λεμονίου.

Ἔπειτα ρίπτομεν σόδας ἓν κοχλιάριον ἐντὸς λεμονίου καὶ ὅλον αὐτὸ ἐντὸς τῆς μάζης.

Πάντοτε δουλεύομεν καλὰ τὸ μίγμα αὐτό.

Ἡ φόρμα ἀλείφεται μὲ βούτυρον, θέτομεν ἔπειτα τὸ μίγμα αὐτὸ ἐντὸς καὶ τὸ στέλλομεν εἰς τὸν φοῦρνον.

[Μακαρόνια μὲ χοιρομέρι]

Ἀφοῦ κοπῇ ἐντελῶς τὸ χοιρομέρι καὶ μείνει πολὺ ὀλίγον κοντὰ εἰς τὸ πόδι, τότε ἀφαιροῦμεν τὸ κρέας αὐτὸ καὶ τὸ κοπανίζομεν καλά. Τὸ κόκαλο τὸ βάζομεν νὰ βράσῃ καὶ ρίπτομεν τὰ μακαρόνια.

Ἑτοιμάζομεν ἄσπρη σάλτσα διὰ 1)2 ὀκᾶ μακαρόνια, 1)2 ὀκᾶ γάλα, 3 κουταλιαῖς ἀλεῦρι καὶ 4 βούτυρο καὶ 3 αὐγά. Ἔχομεν παρμεζάνα τριμμένη σουρώνομεν τὰ μακαρόνια, ἀνακατεύομεν ὅλα μαζὶ καὶ ἀλείφομεν τὴν φόρμα, βούτυρο καὶ γαλέττα, ρίπτομεν ὅλα ὁμοῦ.

ΙΑΤΡΙΚΑ ΔΕΛΤΙΑ

[Διὰ τὰ μαλλιά]

—Καταλληλοτάτη διὰ τὴν πτῶσιν τῶν τριχῶν εἶνε ἡ ἑξῆς πλύσις:

Eau de Gologne	200	grammes
Glycérine	25	»
Teinture de cantharide	10	»
Nitrate be polycarpe Oogr.	50	»

[Διὰ τὸ συνάχι]

—Τὸ νὰ ἀποφύγῃ τις τὸ συνάχι εἶνε ἐντελῶς δύσκολον, ἠμπορεῖ ὅμως νὰ τὸ θεραπεύσῃ ἐντὸς 24 ὡρῶν διὰ τῆς ἑξῆς μεθόδου:

Camphre	2	grammes
Menthol	2	»
Eucalyptol	2	»
Huile de vaseline	20	»

Βρέχομεν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ μίγματος ὀλίγον βαμβάκι καὶ τὸ τοποθετοῦμεν ἐντὸς τοῦ ρώθωνος τρὶς τῆς ἡμέρας.

[Διὰ τὰς χεῖρας]

—Διὰ ν' ὀδυνατίσουν αἱ χεῖρες μεταχειριζόμεθα teinture d' iode ὁσάκις σακωνίζομεν αὐτάς. Μετὰ ταῦτα κάμνομεν ἐντριβήν.

[Διὰ ταῖς χιονίστραις]

—Beurre de cacao	20	grammes
Huile d' amandes	5	»
Acide nitrique	Ogram.	20
Précipité blanc	»	15

Μεταχειριζόμεθα αὐτὸ τρὶς τῆς ἡμέρας ἀφοῦ πλύνωμεν αὐτὰς μὲ χλιαρὸν ὕδωρ ἀπὸ φύλλα καρυδέας.

Ἐπίσης καὶ ἡ ἀκόλουθος συνταγὴ εἶνε πολὺ καλὴ καὶ ὠφελεῖ ὑπερβολικά.

Oxyde de Gine	4	grammes
Créosote	4	»
Laudanum	4	»
Axonge	60	»

[Ἄλλη συνταγὴ εἶνε ἡ ἑξῆς]

Κάμνομεν μίαν ἐλαφρὰν ἐντριβὴν μὲ τὴν ἀκόλουθον συνταγήν:

Eau destillée de laiteu	200	grrmmes
Eau de laurier cerise	100	»
Borax	15	»

Ἀφίνομεν νὰ στεγνώσουν τὰ πάσχοντα μέλη.

[Διὰ ταῖς χιονίστρες]

Εἰς μίαν λίτραν ὕδατος ἀναλύομεν 30 gr. seucuisine. Τὸ βράζομε εἰς δυνατὴ φωτιὰ τὸ βάζομεν εἰς τὴν λεκάνην, καὶ ὅταν χλυσνεῖ, ἀφίνομεν τὸ πονεμένον μέλος ἐπὶ 10 λεπτὰ ἐντός.

[Διὰ τὰ φρύδια]

Διὰ νὰ μεγαλώσουν τὰ φρύδια καὶ αἱ βλεφαρίδες βάζομεν κάθε ἑσπέραν τὴν ἀκόλουθον πομάδα:

Précipité blanc	0,10
Nuthate de policarpine	0,05
Lanoline Lisbretch) ἀ ἀ 5 gramm.	
Vaseline Lancelot) » » » »	